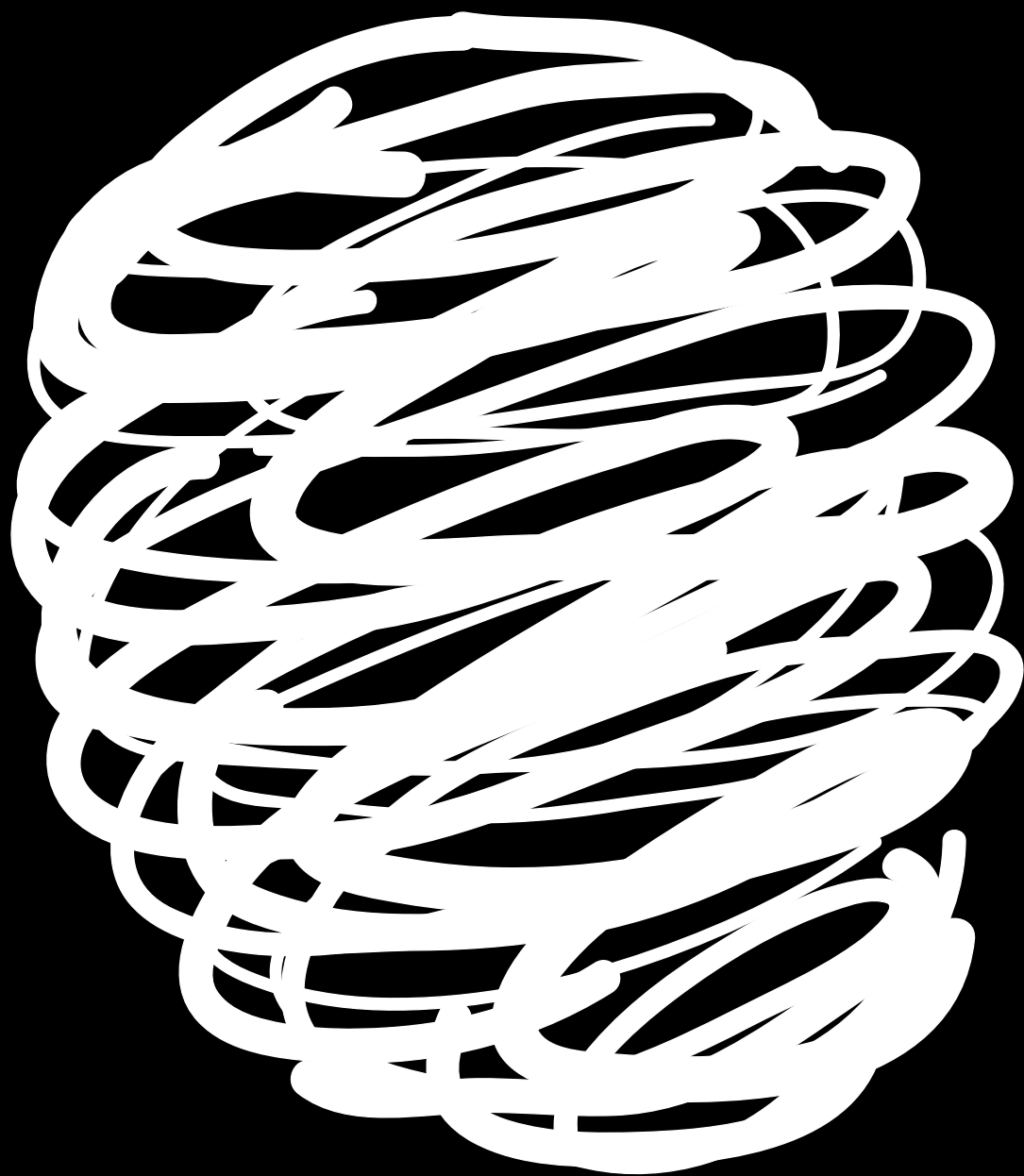




Drazí architekti...

Drazí architekti...

Karolína Plášková (ed.)
katalog k výstavě Drazí architekti...
Galerie Architektury Brno
13.–27. 6. 2017

S projektem „Drazí architekti...“ se pokouším vyvolat diskusi o roli architektů a architektek v současné společnosti – jak ji vnímají samotní architekti a architektky, ale i další odborníci zabývající se vystavěným prostředím, sociálními a environmentálními tématy (sociální geografové, urbánní sociologové či antropologové, politologové, umělci, ekonomové, politici ad.). Vyzvala jsem je, aby reflektovali architektonickou profesi a současný diskurs, popsali svůj přístup k práci apod. Jakou roli by měli architekti a architektky hrát v současné společnosti? Je jejich úkolem koncentrovat se (pouze) na kvalitu vystavěného prostředí ve smyslu estetiky a technického řešení, nebo by se měli i kriticky vyjadřovat k různým kauzám? O čem se nemluví, ale mluvit by se mělo?

V kontextu globalizace a homogenizace měst se z architektury stal především servis „dodávaný“ na přání klienta (v českém prostředí většinou klienta soukromého), od architektů a architektek se příliš neočekává proaktivní jednání. Často se brání a argumentují, že s rostoucí komplexností navrhování, procesu výstavby budov a plánování měst jim nezbyvá nic jiného než se omezit na naplňování norem, formálních a ekonomických požadavků a nemají prostor na zpochybňování zadání či lpění na společenské zodpovědnosti. Architekti a architektky si stěžují na nedostatek prestiže a respektu, na druhou stranu nejsou ochotní převzít zodpovědnost za své jednání. Ale od profese, která má to privilegium a poslání artikulovat a zhmotňovat kolektivní aspirace společnosti, bychom měli vyžadovat ambice vyjadřovat se a reflektovat širší společenská témata (globalizace, migrace, individualizace společnosti, sociální nerovnost, ekonomická krize, odklon od sociálního státu a omezování sociálních práv, uplatňování úsporných opatření apod.).

Samozřejmě existují témata, která jsou součástí agendy české architektonické obce a architekti a architektky za ně lobují, jako např. funkce městského architekta, novela stavebního zákona, tvorba územních plánů a participace obyvatel, vztah architektury a památkové péče. Motivací však bývá spíše obrana samotné profese a stavebního trhu, arogantní potřeba kontroly či slepé následování trendů než veřejné dobro. Mnoho současných výzev, kterým jako společnost čelíme, jsou značnou částí českých architektů a urbanistů opomíjeny. Otázkou je, zda je ignorují záměrně či si jen neuvědomují jejich dopad na architekturu a vývoj měst. Právo na město, demokratické a inkluzivní plánování, privatizace a komodifikace veřejného prostoru, regulace (užívání) veřejného prostoru, gentrifikace, prostorové vyloučení určitých vrstev společnosti (ghettoizace), sociální a nájemní bydlení, marketing a konkurenceschopnost měst, udržitelnost, digitalizace, platformy sdílení – to je náhodný výčet témat, která jsou v zahraničí běžně předmětem diskusí – mezi architekty a dalšími profesemi – a to nejen na akademické půdě.

Architekti na české a slovenské scéně se přizpůsobili systému a málokdy zpochybňují zadání či legislativní změny. I když jsou některé zahraniční trendy infiltrovány do lokálního diskursu a praxe (ač se zpožděním), často se přehlíží jejich již existující kritika. Existuje velmi slabé propojení a sdílení vědomostí mezi architekturou a jinými vědami zabývajícími se analyticky a kriticky městským rozvojem a životem ve městě – jednotlivá témata se řeší samostatně, nezávisle na ostatních disciplínách. Většina formátů pro prezentaci či reflexi architektury a urbanismu je spíše popisná, nezávislá

(kritická) scéna přitahuje jen malý okruh posluchačů či čtenářů, kteří většinou nejsou názorovými vůdci. Často ani studenti na školách architektury nejsou podněcováni k samostatnému a kritickému uvažování a zpochybňování zadání – k diskusi. Možná české školy produkují schopné absolventy a absolventky architektury, kteří se dokážou uplatnit i v zahraničí. Zde oceňují především jejich vysokou úroveň dovedností, jako je kreslení a práce s počítačem (tzn. „CAD monkeys“), ale vzdělání v oblasti sociální a architektonické diskuse hodnotí jako izolovanější.

V českém ani slovenském architektonickém diskursu jsem nezaznamenala výraznou diskusi o měnící se roli architekta v současné společnosti. V našem kontextu je profese architekta vnímána většinou poměrně úzce – architektem či architektkou je někdo, kdo navrhuje stavby. Pokud se někdo zabývá teorií, historií, kritikou, publikování či kurátorování architektury, příp. se pohybuje „na hraně architektury“ s přesahem do jiných oborů, většinou má (i sám) problém označit se jako „architekt“. Ne-architekti se naopak většinou zdráhají se k profesi architekta vyjadřovat. Za zajímavý počín lze považovat udělování čestného titulu „Architekt roku“, vypisovaného společností ABF, která „chce touto cenou poukázat na význam a důležitost role architektů ovlivňujících kvalitu života a kulturní rozvoj společnosti“. V prvním ročníku v roce 2014 titul získal Josef Pleskot, v dalších ročnících byl pak titul udělen především za zásluhy v oblasti zprostředkování architektury laické veřejnosti – Adamu Gebrianovi v roce 2015 a Marcele Steinbachové v roce 2016. Za rok 2017 byla za svou práci oceněna Kateřina Šedá, která formálně ani není architektka.

Pokud je základní podstatou architektonické profese opravdu „získat práci“ („to get the job“, jak proklamovali např. Henry Hobson Richardson či Philip Johnson), pak se nemůžeme divit, že architekti přijímají jakékoli zakázky a ekonomickým požadavkům podřizují všechny ostatní aspekty navrhování, které by měly být ve prospěch společnosti. Pokud produkují levnou a nekvalitní architekturu, nemůžou si stěžovat, že jsou finančně podhodnocení a lidé si neváží jejich práce. Architekti by se (nejen) prostřednictvím formování vystavěného prostředí měli především pokoušet o lepší a kvalitnější životní podmínky, pro všechny, bez výjimky.

První fáze projektu „Drazí architekti...“ byla prezentována ve formě výstavy v Galerii Architektury Brno v termínu 13.–27. června 2017, doprovázené dvěma moderovanými diskusemi, a nyní v této publikaci. Oslovila jsem celkem 184 jednotlivců či kolektivů s možností přispět na výstavu. Formát příspěvku (text, video, audio, kresba, model) si každý mohl zvolit sám tak, aby jeho formou podpořil své sdělení.

První fáze projektu zahrnuje 33 příspěvků, z nichž u 23 z nich jsou autory architekti či architektky, zbývajících deseti přispěli odborníci jiných profesí. Z počátku zájem o zapojení se do projektu projevil více oslovených, ale nakonec někteří nezvládli přispět (většinou z časových důvodů). Nezamítla jsem žádné příspěvky, do zaslaných příspěvků jsem zasahovala pouze minimálně. V některých případech se jedná o již dříve publikované texty či videa, v takovém případě pak byly vystaveny jejich kopie. Někteří přispívající si pro svůj příspěvek zvolili vlastní grafické zpracování, ale ve většině případů mají příspěvky jednotnou úpravu. Z 33 příspěvků bylo 21 textů, 8 videí, 3 plakáty a 1 kresba (v některých případech v kombinaci, s modelem apod.).

Vzhledem k tomu, že všichni oslovení měli stejné podmínky (zadání), snažila jsem se příspěvky vystavit nehierarchicky (každý dostal stejný prostor, na kterém se mohl vyjádřit), na dvou podélných protilehlých stěnách galerie. Jednotliví přispívající neznali dopředu příspěvky ostatních a příspěvky tak byly velmi různorodé (tematicky široké). Pořadí (zde v knize, na výstavě zleva doprava) jsem se snažila volit podle zaměření jednotlivých příspěvků (mezi dvěma sousedícími lze nalézt určité paralely) a tak, aby se střídaly různé formáty.

Některé reakce nejsou příliš překvapivé a odrážejí často se objevující komentáře – charakteristické většinou pro určité generace (architektů a architektek) – etablovaní architekti upozorňovali na nelehkou úlohu architektů a jejich nedocenění, politicky kritičtější příspěvky pochází spíše od mladší generace architektů a architektek či odborníků jiných profesí. Zajímavé bylo, že někteří architekti vinili ze špatného obrazu architektury média, která jsou v krizi a architekturou se nezabývají, novinářka má naopak pocit, že obraz architektury v médiích se zlepšuje a dostává se jí čím dál více prostoru.

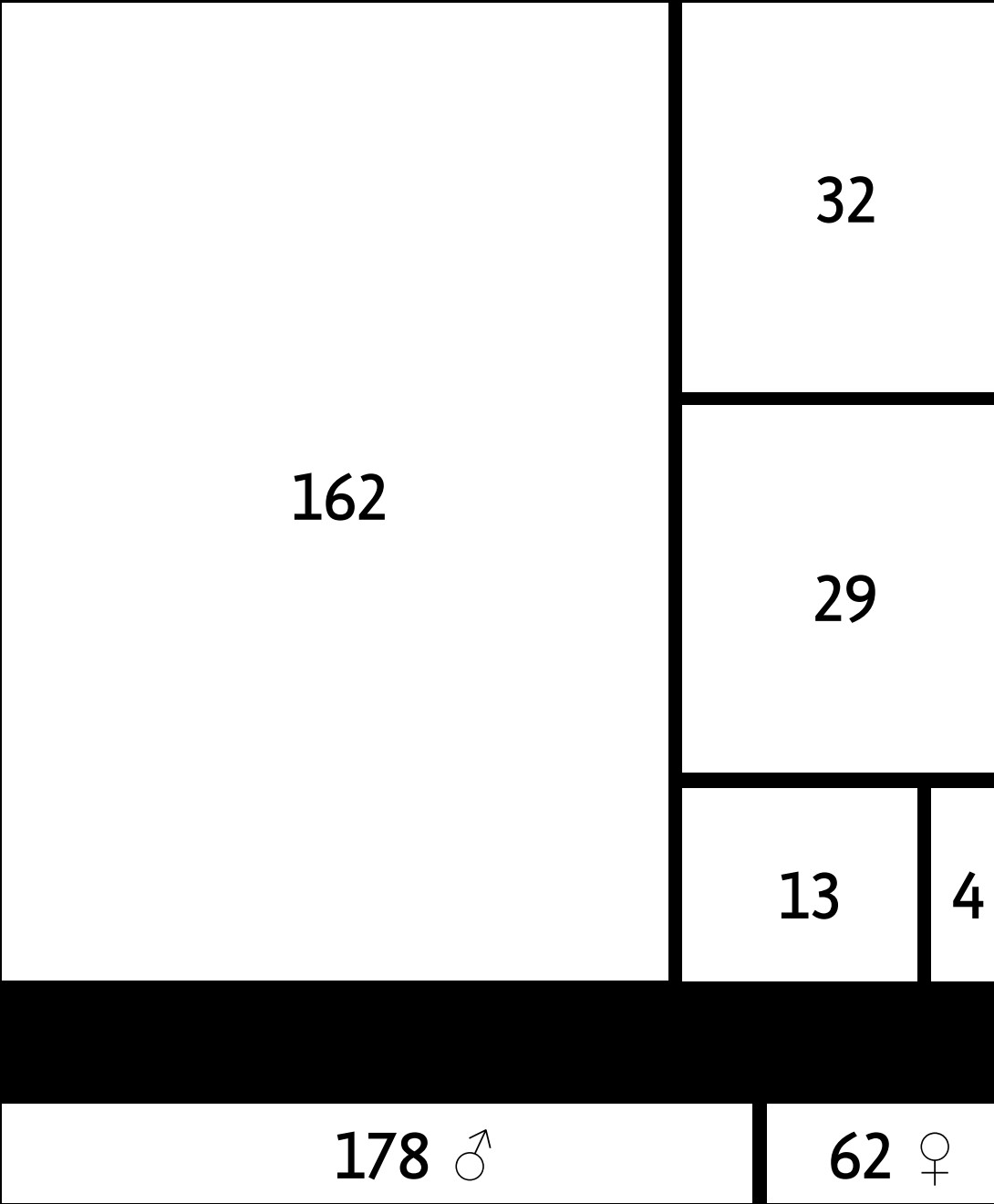
Oslovení byli vyzváni, aby kromě vyjádření na výstavu doporučili i knihu, kterou považují za relevantní k danému tématu – svůj exemplář pak zapůjčili a po dobu trvání výstavy byly knihy k dispozici ve čtenářském koutku v galerijním prostoru, spolu s komentářem, proč danou knihu doporučili. Jednotlivé příspěvky bylo možné si ze zdi sundat a přečíst si je v křesle. „Obývací pokoj“ také sloužil jako podium při doprovodných diskusích.

Záměrem výzvy nebylo propagovat něčí práci (což bylo také komunikováno), ale zmapovat široké spektrum názorů a prezentovat postoje lidí, kteří chtěli reagovat a polemizovat. Snažila jsem se nikoho nehodnotit a neodsuzovat. Nakonec jsem se rozhodla zveřejnit všechny „odevzdané“ příspěvky s předpokladem, že každý divák/čtenář dokáže sám zhodnotit přínos příspěvku do diskuse. S výzvou k vyjádření, reflexi a diskusi současné architektonické scény budu pokračovat v navazujících fázích se zaměřením na určitá témata, která se objevovala v prvním ročníku. Vzhledem k (pozitivním i negativním) reakcím a ohlasům činnost považuji za přínosnou. Díky zvolenému formátu se daří sdílet postoje odborníků a motivovat je ke společné diskusi.



Darina Bartková • Tomáš Bařinka • Kateřina Bečková • Ondřej Beneš • Ondřej Boháč • Vladimír 518 • Radek Brunecký • Lenka Burgerová • Aleš Burian • Markéta Cajthamlová • Jakub Cigler • Václav Cílek • Ondřej Císler • Tomáš Ctibor • Marie Davidová • Federico Diaz • Jaroslav Dokoupil • Michal Doležel • Petr Dub • Zdeněk Eichler • Eva Eichlerová • Epos 257 • Slavomíra Ferenčuhová • Irena Fialová • Michal Fišer • Martina Forejtová • Zdeněk Fránek • Vojtěch Franta • Martin Frei • Martin Freund • Juraj Gábor • Lucie Galčanová • Adam Gebrian • Alexandra Georgescu • Petr Gibas • Ivan Gogolák • Lukáš Grasse • Jakub Grygar • Petr Hájek • Michaela Hečková • Martin Hejl • Petr Hlaváček • Pavel Hnilička • Ondřej Hojda • Lukáš Holub • Pavel Holubec • Jan Hora • Jan Hrubý • Petr Hruša • Jaroslav Hulín • Jakub Chuchlík • Ida Chuchlíková • Ondřej Chybík • Michal Janák • Martin Jančok • Petr Janda • Jan Jehlík • Jiří Ježek • Karolina Jirkalová • Eva Jiřičná • Vojtěch Kaláb • Jan Kasl • Křištof Kintera • Petr Klápště • Barbora Klímová • Martin Kloda • Lenka Klodová • Jiří Klokočka • Daniel Klos • Jiří Knesl • Michal Kohout • Ivan Koleček • Rostislav Koryčánek • Jakub Kořínek • Roman Koucký • Igor Kovačević • Tomáš Kozelský • Daniela Krajčová • Petr Kratochvíl • Robert Krejčí • Karolína Kripnerová • Jan Kristek • Michal Křištof • Petr Kroupa • Lenka Křemenová • Gustav Křivinka • Ladislav Kuba • Martina Kubešová • Michal Kuzemenský • Lenka Kužvartová • Radko Květ • Jakub Kynčl • Ladislav Lábus • Dominik Lang • Michal Lehečka • Irena Lehkoživová • Peter Lényi • Vít Lesák • Petr Lešek • Miriam Lišková • Richard Loskot • Regina Loukotová • Martin Lux • Martina Macáková • Michal Mačuda • Lea Mačudová • Tomáš Madro • Václav Magid • Jan Mach • Karel Maier • Lukáš Makovský • Igor Marko • Petra Marko • Pavel Martinka • Miroslav Masák • Vít Masare • Tereza Mašková • David Maštálka • Pavla Melková • Dan Merta • Jakub Mikuláščík • Monika Mitášová • Jana Moravcová • Henrieta Moravčíková • Zuzana Morávková • Markéta Mráčková • Kamil Mrva • Pavel Nasadil • Petr Návrat • Terezie Nekvindová • Jakub Filip Novák • Antonín Novák • Arnošt Novák • Daniela Nováková Baráčková • Viktor Odstrčilík • Osamu Okamura • Jiří Oplatek • Jiří Opočenský • Robert Osman • Martin Ouředníček • Michal Palaščík • Tomáš Pejpek • Petr Pelčák • Radim Perlín • Tomáš Pilař • Michaela Pixová • Josef Pleskot • Jiří Plos • Vít Podráský • Vlasta Poláčková • Pavel Pospěch • Emil Přikryl • Klára Pučerová • Pavel Rada • Martin Rajniš • Boris Redčenko • Jitka Resso • Petr Rezek • Ilona Rozehnalová • Szymon Rozwałka • Viktor Rudiš • Martin Rudiš • Ivan Ruller • Tomáš Rusín • Martin Rusina • Ivan Rynda • Ondřej Rys • Štěpán Řehoř • Cyril Říha • Jiří Sádlo • Oliver Sadvský • Tomáš Sedláček • Robert Sedlák • Kristýna Shromáždilová • Karel Schwarzenberg • Milota Sidorová • Vladimír Sitta • Svatopluk Sládeček • Jan Sládek • Jindřich Smetana • Jan Snopek • Jan Sokol • Ondřej Spusta • Marcela Steinbachová • Lucie Stejskalová • Pavel Sterec • Tereza Stöckelová • Martin Strakoš • Radek Suchánek • Michal Sulo • Šárka Svobodová • Luděk Sýkora • Ondřej Synek • Peter Szalay • Zdenek Szczyrba • Jaroslav Šafer • Jan Šépka • Ondřej Šerý • Oldřich Ševčík • Miroslav Šik • Jiřina Šiklová • Vít Šimek • Barbora Šimonová • Janica Šipulová • Michal Škoda • Vladimír Šlapeta • Barbora Špičáková • Alena Šrámková • David Šrom • Václav Štojdí • Rostislav Švácha • Jan Tabor • Ondřej Teplý • Jana Tichá • Prokop Tomášek • Maria Topolčanská • Benjamin Tuček • Barbora Vacková • Matúš Vallo • Štěpán Valouch • Yvette Vašourková • David Vávra • Dagmar Vernerová • Kateřina Vídenová • Jiří Vítek • Mirek Vodák • Petr Volf • Jan Vondrák • Karolína Vránková • Zdena Vydrová • Ivan Wahla • Václav Walach • Jan Weiss • Jaroslav Wertig • Adam Wlazel • Markéta Zandlová • Zdeněk Zavřel • Tomáš Zdvihal • Ladislav Zikmund-Lender • Bohuš Zoubek

Oslovení



162

152× architekti
8× urbanisté
2× krajinářští architekti

32

10× urbánní sociologové
8× sociální geografové
4× urbánní antropologové
3× filozofové
3× ekologové a botanici
2× ekonomové
2× politologové

29

27× teoretici a historici architektury,
kurátoři, editoři
2× kulturní manažeři

13

13× umělci

4

4× politici

Darina Bartková • Tomáš Bařinka • Kateřina Bečková • Ondřej Beneš • Ondřej Boháč • Vladimír 518 • Radek Brunecký • Lenka Burger
Marie Davidová • Federico Diaz • Jaroslav Dokoupil • Michal Doležel • Petr Dub • Zdeněk Eichler • Eva Eichlerová • Epos 257 •
Martin Frei • Martin Freund • Juraj Gábor • Lucie Galčanová • Adám Gebrian • Alexandra Georgescu • Petr Gibas • Ivan Gog
Petra Hlaváčková • Pavel Hnilička • Ondřej Hojda • Lukáš Holub • Pavel Holubec • Jan Hora • Jan Hrubý • Petr Hrůša • Jaroslav
Jan Jehlík • Jiří Ježek • Karolina Jirkalová • Eva Jiřičná • Vojtěch Kaláb • Jan Kasl • Krištof Kintera • Petr Klápště • Barbo
Ivan Koleček • Rostislav Koryčánek • Jakub Kořínek • Roman Koucký • Igor Kovačević • Tomáš Kozelský • Daniela Krajčová •
Lenka Křemenová • Gustav Křivinka • Ladislav Kuba • Martina Kuzemská • Michal Kuzemský • Lenka Kužvartová • Rad
Vít Lesák • Petr Lešek • Miriam Lišková • Richard Loskot • Martin Lux • Martina Macáková • Michal Ma
Ivan Marko • Pavel Martinka • Miroslav Mašková • Tereza Mašková • David Maštálka • P
Zuzana Morávková • Markéta Mráčková • Petr Návrát • Terezie Nekvindová •
Oplatek • Jiří Opočenský • Robert Paláček • Michal Palašćák • Tomáš Pejpek •
Sta Poláčková • Pavel Pospěch • Pučerová • Pavel Rada • Martin Rajniš •
Rudiš • Ivan Ruller • Tomáš Rynda • Ondřej Rys • Štěpán
Kovářová • Karel Schwarzenberg • Milota Sitta • Svatopluk Sládeček • Jan Slá
Pavel Sterec • Tereza Stöckelová • Radek Suchánek • Michal Sulo • Ša
Jan Šépka • Ondřej Šerý • Oldřich Seveřina • Šiklová • Vít Šimek
nková • David Šrom • Václav Štojdí • Rostislav Štěpán • Teplý • Jana Tichá •
Yvette Vašourková • David Vávra • Vitek • Mirek Vodák •
Jaroslav Wertig • Adam Wlazel • Markéta Z

Úlohou architektů a urbanistů je artikulovat požadavky společnosti a podrobovat je kritickému pohledu. Mají nástroje, jak ovlivnit vývoj a fungování osídlení a krajiny. S rostoucí komplexností navrhování vystavěného prostředí se však architekti a architektky často omezili na pouhé naplňování normativních, formálních či ekonomických nároků a rezignovali na jejich zpochybňování či vyjadřování se ke společenským otázkám souvisejícím s plánováním měst. Většina architektů a architektek zapomněla na etiku architektonické praxe. Podkopávají tak potenciál navrhování a plánování podílet se na zlepšování veřejného života.

Dnešní doba klade na profesi architekta vysoké nároky. Samozřejmě existují veřejná témata, která jsou součástí agendy architekta – funkce městského architekta, novela stavebního zákona, tvorba územních plánů, vztah architektury a památkové péče apod. Přesto se domnívám, že některé současné výzvy, kterým jako společnost čelíme, jsou značnou částí českých architektů a urbanistů opomíjeny.

Právo na město, demokratické plánování a participace veřejnosti, privatizace a komercializace veřejného prostoru, regulace (užívání) veřejného prostoru, gentifikace, prostorové vyloučení určitých vrstev společnosti (ghettoizace), zákon o sociálním bydlení, marketing a konkurenceschopnost měst, udržitelnost... Tato témata jsou v zahraničí běžně předmětem diskusí – mezi architektky a dalšími profesemi – a to nejen na akademické půdě.

Jakou roli by podle Vás měli architekti a architektky zaujímat v současné společnosti? Myslíte si, že jejich úkolem je koncentrovat se na kvalitu vystavěného prostředí ve smyslu estetiky a technického řešení, nebo byste očekával/a, že se budou kriticky vyjadřovat i k výše nastíněným tématům? Postrádáte v oborovém diskursu témata, ke kterým by architekti a architektky měli aktivně zaujmout stanovisko?

Výstava „**Drazí architekti...**“ se uskuteční v Galerii Architektury Brno v termínu **13.–27. června 2017**, základem budou výpovědi oslovených odborníků a odbornic – působících nejen na poli architektury a urbanismu, ale i v oblasti (sociální) geografie, (urbánní) sociologie, antropologie, politologie, umění, ekonomie, v politice či developerských firmách. Zapojte se a vyjádřete také svůj názor! Součástí výstavy bude doprovodný program. Dle možností budeme se sesbíraným materiálem dále pracovat – putovní výstava, publikace apod.

Termín pro odevzdání Vašeho případného příspěvku k projektu „Drazí architekti...“ je 26. května 2017 a to volitelně v jednom z následujících formátů:

- » **text** – max. 3 strany formátu A4 (max. 1000 slov), ve formátu .doc/.docx/.pages/.odt/.pdf, ideálně graficky upravené
- » **zvuková nahrávka** – max. 5 min, ve formátu .wma/.mp3, ideálně sestříhané do finální podoby
- » **video záznam** – max. 7 min, ve formátu .avi/.mp4, v HD rozlišení orientované na šířku, ideálně sestříhané do finální podoby
- » **kresby či model** – na zapůjčení bychom se domluvili individuálně

Soubory prosím zašlete na tento email (plan@galeriearchitektury.cz). Vaše výpověď bude nahlížena jako originální artefakt a bude vystavena v podobě, kterou poskytnete (maximálně vystříhám hluchá místa apod.).

Na výstavě bude také čtenářský koutek s knihovnou vybavenou související literaturou. **Součástí Vašeho příspěvku by měla být i kniha** (popř. více knih), kterou považujete za relevantní k danému tématu, a kterou byste nám byl/a ochoten/ochotna zapůjčit. Každá kniha bude opatřena štítkem s Vaším jménem a krátkým komentářem, proč právě tuto knihu považujete za důležitou. Na předání knihy bychom se domluvili individuálně a po skončení výstavy bych Vám ji vrátila.

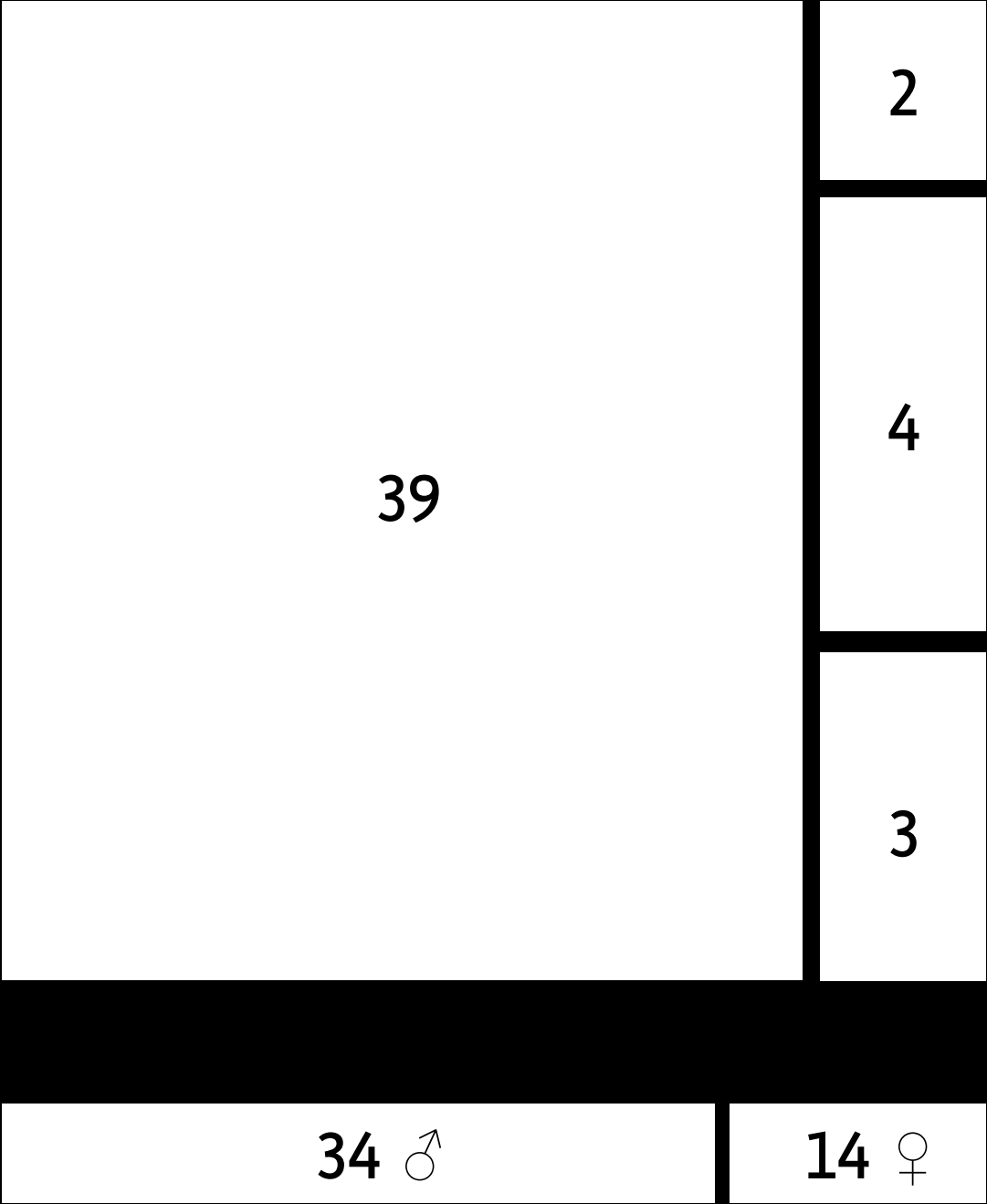
Dejte mi prosím vědět co nejdříve, zda se na projektu chcete podílet, a pokud ano, o jakém formátu uvažujete a zda nám můžete zapůjčit vybranou publikaci. V případě jakýchkoliv dotazů nebo komentářů mě prosím neváhejte kontaktovat na tento email nebo uvedené telefonní číslo. Velmi děkuji za zvážení účasti a budu se těšit na případnou spolupráci.

Karolína Plášková

Jsem architektka, urbanistka, kurátorka a social designer, působím v Brně a ve Vídni. Zajímám se o přesahy architektury a urbanismu a jejich vztah se společenskými vědami a uměním, resp. přesahy společenských věd a umění do architektury a urbanismu. V mezioborové spolupráci na různých projektech se pokoušíme zvyšovat povědomí o současných (skrytých) problémech na průsečíku urbanismu, umění a společenských věd a reagovat na ně pomocí uměleckých strategií.

plan@galeriearchitektury.cz; karolina.plaskova@gmail.com
+420 731249543; +43 681 10504254

Přispívající



39

- 33× architekti
- 6× urbanisté
- 0× krajinářští architekti

2

- 0× urbánní sociologové
- 2× sociální geografové
- 0× urbánní antropologové
- 0× filozofové
- 0× ekologové a botanici
- 0× ekonomové
- 0× politologové

4

- 4× teoretici a historici architektury, kurátoři, editoři
- 0× kulturní manažeři

3

- 3× umělci

0

- 0× politici



	Petr Lešek	27
	Pavla Melková	31
	Jan Hora	47
Jakub Filip Novák & Daniela Nováková Baráčková		53
	Dan Merta	59
	Michal Kohout	71
	Tomáš Ctibor	89
	Miroslav Masák	95
Janica Šipulová & Martin Sládek		99
	Ivan Koleček	107
Ivan Gogolák & Lukáš Grasse		119
	Pavel Holubec	131
Alexandra Georgescu & Tomáš Kozelský & Viktor Odstrčilík		145
	Marie Davidová	153
	Martin Rusina & Martin Frei	163
	Petra Marko & Igor Marko	171
	Lenka Kužvartová	179
Karolína Kripnerová & Jakub Mikuláščík		189
	Daniela Krajčová	197
Martin Jančok & Michal Janák		201
	Petr Dub	209
	Karel Maier	215
	Lukáš Makovský	223
	Robert Osman	229
Markéta Mráčková & Barbora Šimonová		239
Jiří Knesl & Jakub Kynčl & Jan Weiss & Bohuš Zoubek		251
	Karolína Vránková	261
	Karolina Jirkalová	267
	Jiří Vítek	275
	Radko Květ	283
Miroslav Vodák & Tomáš Zdvihal		291
Kateřina Vídenová & Adam Wlazel		303
	Luděk Sýkora	307

Drazí architekti...

výzva k účasti

Úlohou architektů a urbanistů je artikulovat požadavky společnosti a podrobovat je kritickému pohledu. Mají nástroje, jak ovlivnit vývoj a fungování osídlení a krajiny. S rostoucí komplexností navrhování a vystavěného prostředí se však architekti a architektky často omezují na pouhé naplňování normativních, formálních či ekonomických nároků a rezignovali na jejich zpochybňování či vyjadřování se ke společenským otázkám souvisejícím s plánováním měst. Většina architektů a architektek zapomněla na etiku architektonické praxe. Podkopávají tak potenciál navrhování a plánování podílet se na zlepšování veřejného života.

Dnešní doba klade na profesi architekta vysoké nároky. Samozřejmě existují veřejná témata, která jsou součástí agendy architekta – funkce městského architekta, novela stavebního zákona, tvorba územních plánů, vztah architektury a památkové péče apod. Přesto se domnívám, že některé současné výzvy, kterým jako společnost čelíme, jsou značnou částí českých architektů a urbanistů opomíjeny.

Právo na město, demokratické plánování a participace veřejnosti, privatizace a komercializace veřejného prostoru, regulace (užívání) veřejného prostoru, gentrifikace, prostorové vyloučení určitých vrstev společnosti (ghettoizace), zákon o sociálním bydlení, marketing a konkurenceschopnost měst, udržitelnost... Tato témata jsou v zahraničí běžně předmětem diskusí – mezi architekty a dalšími profesemi – a to nejen na akademické půdě.

Jakou roli by podle Vás měli architekti a architektky zaujmout v současné společnosti? Myslíte si, že jejich úkolem je koncentrovat se na kvalitu prostředí ve smyslu estetiky a technického řešení, nebo že se budou kriticky vyjadřovat i k výše nastíněným tématům? Můžete v oborovém diskursu témata, ke kterým by architekti měli aktivně zaujmout stanovisko?

Výstava „Drazí architekti...“ se uskuteční v Galerii Architektury v Praze v termínu 13.-27. června 2017. Základem budou výpovědi nejen odborníků a odbornic – působících nejen na poli architektury a urbanistiky, ale i v oblasti (sociální) geografie, (urbaní) sociologie, antropologie, politiky, umění, ekonomie, v politice či developmentálních strategiích. Vše se s výjimkou také svůj názor. Součástí výstavy bude doprovodná publikace. (Je možností budeme se sebranými materiály dále pracovat na výstavě, publikace apod.)

Termín pro odevzdání Vašeho případného příspěvku k výstavě „Drazí architekti...“ je 26. května 2017 a to v jakémkoliv formátu.

- text – max. 3 strany formátu A4 (max. 1000 slov), formát docx / pages / odt / pdf, ideálně graficky upravené
- zvuková nahrávka – max. 5 min, ve formátu mp3, sestřihané do finální podoby
- video záznam – max. 7 min, ve formátu mp4, sestřihané do finální podoby, ideálně sestřihané do finální podoby, orientované na sítku, ideálně sestřihané do finální podoby
- kresby či model – na zaplnění bychom rádi

Soubory prosím zašlete na tento email: info@architektura.cz. Vaše výpověď bude nahrazena jako originál, pokud ji nebudete v podobě, kterou poskytnete (maximálně v podobě, kterou poskytnete).

Na výstavě bude také čtenářský koutek s knihou a literaturou. Součástí Vašeho příspěvku by měla být kniha, kterou považujete za relevantní k danému tématu. Pokud nám byl/a ochoten/ochotna zapůjčit, budeme rádi, pokud s Vaším jménem a krátkým komentářem odcizíte knihu za důležitou. Na předání knihy bychom se rádi setkali na skončení výstavy bych Vám ji vrátili.

Dejte mi prosím vědět co nejdříve, zda jste se rozhodli, a pokud ano, o jakém formátu výpovědi se jedná. Pokud byste chtěli být vybráni pro publikaci. V případě jakýchkoli dotazů prosím neváhejte kontaktovat na tento email: info@architektura.cz. Velmi děkujeme za zvážení účasti a budeme se těšit na Vaši účast.

Petr Lešek

1973 · architekt, Praha · Projektil architekti

Jakou roli by podle Vás měli architekti a architektky zaujímat v současné společnosti?
Aktivní.

Myslíte si, že jejich úkolem je koncentrovat se na kvalitu vystavěného prostředí ve smyslu estetiky a technického řešení, nebo byste očekával/a, že se budou kriticky vyjadřovat i k výše nastíněným tématům?¹

Nemyslím a rád bych, aby se kriticky vyjadřovali a to primárně kritici architektury. Jenže jak rozpohybovat debatu, když média jsou v krizi a plní především požadavky inzerentů a intelektuálové jsou pohlceni společenskou debatou a prostředí jim nepřijde důležité (kromě životního = globální oteplování). Pochopitelně se nabízí: ať se do toho pustí architekti. Jenže ti z toho rádi vyklouznou a nikdo to po nich nepožaduje. Vždyť ani ČTK nepíše jména architektů objektů, o kterých hovoří – pak není divu, že se nikdo necítí za svoji práci odpovědný.

Postrádáte v oborovém diskursu témata, ke kterým by architekti a architektky měli aktivně zaujmout stanovisko?

Postrádám. Ale nemyslím si, že ta hlavní jsou v prostředí běžného českého města ghettoizace a zákon o sociálním bydlení (mimo Prahy a Brna jsou všude volné byty!!!). Jenže architekti nestojí o klubovou činnost a ČKA nemá chuť společenskou debatu rozpohybovat. Chce stát mimo a nad věcí. Což nevím, kde vlastně je.

¹ právo na město, demokratické plánování a participace veřejnosti, privatizace a komercializace veřejného prostoru, regulace (užívání) veřejného prostoru, gentrifikace, prostorové vyloučení určitých vrstev společnosti (ghettoizace), zákon o sociálním bydlení, marketing a konkurenceschopnost měst, udržitelnost...

Pavla Melková

1964 · architektka, Praha · MCA ateliér · FA ČVUT ·
Kancelář veřejného prostoru IPR Praha

*Jako architekti můžeme operovat uvnitř daných
společenských rámců, nebo se můžeme pokoušet
tyto rámce ovlivnit.*



Pavla Melková. Humanistická role architektury, 2016; s. 41–49

Role profese architekta v současné tvorbě města

→ *Ale nechci dělat proroctví o budoucích cestách románu, o nichž nic nevím; chci jen říci: jestliže román má opravdu zaniknout, nebude to proto, že by byl u konce svých sil, ale proto, že se ocitl ve světě, který již není jeho.³⁵*

Postavení profese architekta v současné společnosti

Architektura dnes obtížně hledá svoji roli v současné společnosti a s ní také úzce související roli profese architekta. Společnost zároveň čelí řadě otázek a problémů, na jejichž zodpovězení či řešení by se architektura mohla podílet, neboť dokáže vládnout odpovídajícími prostředky. Přesto se většina zásahů určujících podobu našich měst a krajiny v současné době odehrává mimo platformu architektury, respektive architektonické tvorby, architektonického myšlení a od nich odvozeného rozhodování. Současně i tam, kde je architektonické myšlení přítomno, často nedochází k naplňování skutečného poslání architektury v intencích její plnohodnotné společenské role. Vznikající stavby jsou pak převážně autonomní a autoreferenční nebo bezreferenční objekty, které neparticipují na potřebách celku a nemají ambice vztahovat se ke společenským souvislostem, či se dokonce aktivně podílet na řešení problémů a otázek společnosti.

Rozvoj a proměna současných měst z velké části vzniká jako vedlejší výsledek záměrů sledujících v první řadě jiný cíl, než je kvalita městského prostoru. Často je určován kritériem privátního ekonomického zisku, ať již primárně a viditelně, nebo druhotně z pozadí. Stejně tak bývá motivován pouze plněním prvotních utilitárních potřeb, které jsou většinou viděny z perspektivy krátkodobého horizontu a bez vědomí širších a dlouhodobějších souvislostí. Mnohdy je zásadně determinován či přímo definován zájmy technické a dopravní infrastruktury, nejdominantněji automobilové dopravy. Někdy je výsledkem takových politických rozhodnutí, která jsou

³⁵ Kundera, Milan, *Zneuznávané dědictví Cervantesovo*, Atlantis, Brno 2005, s. 27.

činěna bez odpovídajících odborných podkladů a současně ovlivňována partikulárními a se samotnou kvalitou města nesouvisejícími zájmy. Stejně tak se stává důsledkem výhradního uplatnění regulačních technických legislativních předpisů jako hlavního a jediného východiska a v podstatě i cíle. Celostní kvalita v některých případech nechtěně může mizet dokonce i za etickými zájmy, jako je například památková ochrana či přírodní ochrana, pokud jsou uplatňovány úzkozrace, bez hodnocení jejich podílu na kvalitě celku.

Z hlediska procesu pak je současná urbanistická a architektonická podoba města často pouhým výsledkem mechanických procesů, nikoliv koncepční společenské a architektonické úvahy.

Ve stejné době profese architekta obtížně hledá příležitosti k uplatnění. Paradoxem je tak na jedné straně deficit propsání architektonického uvažování do reálné podoby prostředí, na straně druhé přebytek kapacity a potenciálu profese architekta, které se neotevřou dostatek reálných možností k jeho ovlivnění. Architektonické školy produkují každoročně obrovské množství absolventů, na kvalitě prostředí okolo nás se ale tato skutečnost nijak neprojevuje. V praxi operuje množství velmi kvalitních architektů s ambicí a schopností pozitivně ovlivnit stav vystavěného prostředí, kteří k tomu však nedostávají příležitost.

Nedostatečné využívání možností role architektury a profese architekta pravděpodobně tkví primárně v nedostatečné poptávce společnosti po architektonické kvalitě, současně se na něm možná podílí také míra schopnosti profese tuto roli plnohodnotně naplňovat. Tato situace zčásti pramení z hlubších příčin stavu společnosti, které se nacházejí mimo dosah nástrojů architektury, a to i takových, jež přesahují do jejích širších platforem.

Mohli bychom na tuto problematiku odpovědět elementární otázkou, zda architektura, tak jak byla chápána v průběhu historie podnes, má ještě v dnešní společnosti vůbec místo, a společně s Milanem Kunderou připustit podobnost jejího osudu s osudem románu, tak jak je chápán v úvodním citátu. Tato dimenze úvahy ovšem přesahuje možnosti a smysl tohoto textu, pro který zkusme připustit možnost a naději, že tomu tak není. Stejně tak není cílem textu věnovat se příčinám tkvícím v samotném stavu společnosti, jakkoli pravděpodobně leží v jádru problému. Otázkou, kterou bychom se zde chtěli zabývat, je především to, co můžeme, respektive musíme jako architekti udělat pro změnu současného stavu v rámci dostupných operačních polí profese.

Podstatným východiskem je definování možné šíře role architektury, a s ní tedy i role architekta, která souvisí také s vnímáním šíře samotného pojmu architektura. Pokud jako operační pole realizace architektury vnímáme veškeré vystavěné prostředí a jako pole tvorby architektury potom veškerou činnost vytvářející či ovlivňující jeho kvalitu, otevírá se před námi rozsáhlý prostor formativních příležitostí. Hovoříme-li současně o roli architektury ve společnosti, máme potom na mysli širší rozsah aktivního vlivu architektury na život společnosti, přesahující pouhé splnění její utilitární funkce.

Při hledání role architekta v současnosti je rovněž nezbytné zabývat se touto otázkou s vědomím historického kontextu. Profese architekta je profesí starou a tradiční a její role se v průběhu celé historie vždy odvozovala od paradigmatu doby a aktuální společenské a politické situace. I když se dobové kulisy mění, principy vztahu profese ke společnosti, a od nich se odvíjející její role a charakter, zůstávají podobné a mohou nám napomoci porozumět naší dnešní situaci. Jakkoliv se domníváme, že postavení profese v současné době je mimořádně obtížné, při pohledu do historie vidíme, že ačkoliv konečným cílem architekta vždy bylo vytvořit kvalitní architekturu, přestože se kritéria hodnocení kvality v různých obdobích zásadně lišila, cesty k tomuto cíli pokaždé vedly přes množství překážek vymezujícího společenského rámce, stejně jako přes oklady různých vedlejších angažmá profese.

Téma role architektury se v současné době, koncentrované na okamžité viditelné výsledky, může jevit jako příliš akademické, obecné či vzdálené konkrétním cílům. Ve skutečnosti je to však téma klíčové, neboť leží v podstatě všech dalších užších témat architektury a předchází otázkám jejích forem, kterými se nicméně stále zabýváme nepoměrně více. Tato otázka se vynořuje v pozadí řešení většiny aktuálních architektonických úloh, přesto se jejímu otevřenému pojmenování a pokusu o zodpovězení většinou vyhýbáme. Soustředujeme se na dílčí a konkrétní architektonické úlohy, jež jsou sice skrze svoji určitost blíže reálným výsledkům, zároveň však při jejich řešení často pociťujeme nedostatek vědomí o jejich směřování ke smyslu v širším společenském kontextu. Stejně také postrádáme odpovídající rámec, který by zajišťoval nejen možnost provést tyto úlohy kvalitně, ale někdy dokonce i předpoklad, aby výsledná architektonická forma mohla vzniknout a zároveň dala šanci propsání jejího zásadnějšího vlivu na celkový stav vystavěného prostředí.

V rámci kladení otázek, jakou roli může dnes architektura a tedy profese architekta plnit při řešení problémů současné společnosti a jakými nástroji a formami musíme tuto roli zkoumat ve dvou či třech hlavních rovinách. V rámci forem fyzické architektury, dále v rámci teoretických architektonických oborů a nakonec v rámci širších platforem, které nejsou přímou součástí architektonické disciplíny, ale jsou pro ni determinující či ji různými způsoby ovlivňují.

Naplnění úlohy architektury a s ní i profese architekta je samozřejmě nutné hledat především v rámci fyzických forem architektury, které jsou úběžným bodem všech ostatních podpůrných činností. Zrealizované fyzické formy architektury jsou ale vždy determinovány rámcem podmínek, odvíjejících se od těch nejbližších bezprostředních až po vzdálené, u nichž souvislost není v prvním plánu patrná. Spolu s prohlubující se komplikovaností společnosti počet těchto vazeb stále narůstá a zároveň se prodlužují do globálních souvislostí. Tyto podmínky zásadně předurčují nejen výchozí pozici pro kvalitu architektonických fyzických forem, ale často jsou i klíčovým momentem otázky, zda kvalitní architektura vůbec vznikne či nevznikne. Některé z nich mohou sehrát přímou formativní roli, jiné zůstanou v rovině širších předpokladů – podpůrných i determinujících.

Následující text se záměrně nesoustřeďuje na stěžejní rovinu naplňování role profese samotnými formami fyzické architektury a objem tohoto tématu také přesahuje jeho možnosti. Zabývá se převážně přesahujícími rovinami, zejména širšími operačními platformami tvorby architektury, které lze v současné době vnímat jako méně probádané a především spoře obsazené území.

Naplňování role profese architekta

Východiskem pro hledání nástrojů nápravy musí být pojmenování jednotlivých bolavých míst současného stavu, jakkoliv zejména pro autoreflexi profese pojmenování možná nepřijemné.

Do reálné podoby měst, jejich výstavby a rozvoje či způsobu užívání se architektonické uvažování v současné době propisuje minimálně. Drtivá většina zrealizovaných staveb vzniká bez účasti architekta. Stejně tak urbanismus města z velké části vyrůstá na základě jiných vstupů a hodnot než na základě odborného urbanistického plánování, jakkoliv města většinou disponují

množstvím kvalitních územně plánovacích dokumentů a nástrojů, které však buď nejsou v dané situaci použity, či jsou různě účelově marginalizovány nebo obcházeny.

Většinová společnost kvalitní architekturu v podstatě nevyžaduje. Nevnímá rozdíl mezi architekturou a stavební produkcí, jenž spočívá mimo jiné ve schopnosti architektury vytvářet obytné prostředí obsahující přesahy nad rámec pouhé utility stavební produkce, kterými jsou zejména právě její humanistické vlastnosti. Vnímání kvality architektury se vždy odvíjí od hodnotového systému společnosti – pokud vůbec k nějakému vnímání hodnot dochází a architektura není mechanicky konzumována jako pouhá utilita. Společnost uznávající především utilitární a materiální spotřební hodnoty negeneruje poptávku po přesazích architektury. Je samozřejmě možné tyto vlastnosti do architektury vkládat jaksi guerillově i tam, kde klient – společnost vyžaduje především utilitu, a doufat, že k jejich odhalení a zhodnocení dojde až následně v průběhu užívání; tato nepřímocará cesta ovšem stěží ovlivní základ samotného vztahu společnosti a architektury. Příčiny tohoto stavu můžeme pravděpodobně hledat na jedné straně ve stavu společnosti jako takové, na straně druhé svůj díl nese i samotná disciplína architektury, která není často schopná navázat komunikaci a důvěru se svými uživateli, a to i tam, kde její cíle jsou ve skutečnosti šlechetné. Možný prostor této komunikace a důvěry lze umístit právě do oblasti přesahů architektury. „Člověk cítí práci druhého v přesahu – v auře vzájemné pospolitosti a Víry.“³⁶

Profese architekta v principu často hájí vyšší zájmy, které se v současné době odlišují od prioritních cílů části společnosti. Ta obecně preferuje utilitu, krátkodobost, autonomnost a úzkozrakost pohledu bez vidění širších souvislostí. Zároveň zájmem politiků, developerů či určité části společnosti není vždy objektivní kvalita města a krajiny. Jakkoliv úkolem profese je sloužit potřebám lidí a společnosti, nemůže se s těmito prioritami ztotožnit, neboť by tak v principu popřela vlastní poslání, jímž je kvalita vystavěného prostředí.

S tím souvisí i skutečnost, že disciplína architektury operuje na poli intelektuálního know-how, jež společnost obecně není ochotná (a to ani finančně) docenit. Za hmotné komodity je společnost ochotná platit, intelektuální know-how, které je často základní podmínkou pro existenci a kvalitu právě těchto hmotných komodit, však považuje za nepodstatnou a zbytečnou. Soukromí i veřejní klienti nemají problém zaplatit vysoké částky stavebním firmám za realizaci, poměrnou částku za projekt a následný autorský dozor

³⁶ Viz pozn. 1, s. 29.

stavby, nepřesahující zpravidla deset procent z realizačních nákladů, se však snaží obejít a ušetřit, ačkoliv právě v této fázi vzniká základní kostra kvality samotné realizace.

Technický pokrok, automatizace projektování i stavění ohrožují potřebnost a význam profese architekta i roli samotné architektury, jakkoli její smysl v obsahové humanistické rovině zůstává v základu stále stejný. Profese navíc není příliš ochotná se v procesní rovině adaptovat na objektivně měnící se podmínky a lpí na klasických postupech i tam, kde je možné současnými nástroji dosahovat efektivněji tradičních cílů architektury.

Vnitřním paradoxem profese je skutečnost, že jejím cílem je kromě utilitárního základu především dosažení přesahů – krásy, ideového obsahu, etického rozměru, reprezentace atd., zároveň ale pracuje ryze inženýrskými nástroji, navíc ve společnosti inženýrského myšlení.

Komunikaci se společností směrem k získání důvěry a pochopení významu profese pro kvalitu vystavěného prostředí a tím i kvalitu života v něm významně ztěžuje skutečnost, že není architekt jako architekt. Na jedné straně je žádoucí definovat co nejčitelnější a nejkoherentnější charakter profese jako celku, na druhou stranu je tento okamžitě zpochybněn nekvalitními praktickými výsledky práce některých architektů – nearchitektů. Profesi lze definovat jako cíl, jako zodpovědnost, jako ideál. Zůstává ovšem otázka, kam potom zařadit ty, kteří mají titul a práci vykonávají, nikoliv však v intencích této zodpovědnosti.

Širší operační platformy profese architekta nad rámec samotného navrhování a stavění architektury

Jako architekti můžeme operovat uvnitř daných společenských rámců, nebo se můžeme pokoušet tyto rámce ovlivnit. Zároveň tam, kde je toto ovlivnění za hranicí našich možností, můžeme hledat skuliny v rámci, tedy prostory, které jsou mimo dosah neovlivnitelného systému, neboť jsou vně jeho zájmu či existují zcela mimo něj.

Pokud v současné době pocítujeme zásadní deficity nikoliv pouze ve schopnosti architektury naplňovat svoji roli, ale především v existenci a kvalitě rámců, jež jsou předpokladem, aby ji plnit mohla, a především aby mohla vůbec vzniknout, a to jako architektura, nikoliv jako pouhá stavební produkce, musíme si klást otázku, zda profesi architekta nezbývá než se



angažovat aktivně i na poli těchto rozšířených společenských rámců. Některé z nich můžeme stále vnímat jako přímou součást profesní sféry; k nim patří vzdělávání, teorie, výzkum či prezentační a formativní teoretické platformy. Vzhledem k výše uvedenému současnému postavení architektury ve společnosti však za aktuální lze považovat zejména otázku dalších širších rovin, k nimž patří například platformy politické, ekonomické, legislativní, sociální či kulturní, jejichž souvislost s profesí je nepřímá a povinnost angažování se v jejich rámci je oprávněně předmětem profesní diskuse. Příčinou polemiky může být také skutečnost, že v řadě případů tyto činnosti architekt vlastně vykonává za někooho jiného, supljuje neprofesionálnost či lhostejnost jiných oborů a společenských rovin v činnostech, které jsou plně jejich povinností a zodpovědností. Výhoda profese, jež spočívá v potenciálu všestranných znalostí a schopností, odvozených od postavení architekta v procesu, kdy snad žádná jiná odbornost nevyžaduje takovou míru komplexního pohledu na prostředí okolo nás a jeho společenské souvislosti, se zde obrací v nevýhodu. Velká část architektů navíc z tohoto důvodu podléhá jakémusi spasitelskému komplexu, pramenícímu z pocitu dalekosáhlé zodpovědnosti, který však často násobně přesahuje nikoliv snad jejich schopnosti, nýbrž především reálné pravomoci. Kam až lze tedy zajít, jak daleko je možné vzdálit se od samotné tvorby fyzické architektury, abychom ještě tyto roviny mohli považovat za součást architektonické profese? Je toto přesahování, jehož účelem je podpora možnosti vzniku a kvality samotné fyzické architektury, nutností? Je povinností profese či dobrovolnou nadstavbou? Je druhem oběti tvůrčího architekta, který si tak dobrovolně zmenšuje kapacity pro uskutečňování architektury samotné? A především, jestliže akceptujeme rozšíření role profese architekta do přesahujících podpůrných a determinálních rámců, klíčovou se stává otázka: jaké platformy, nástroje a formy mohou být v současnosti účinné?

Připravenost architektů operovat v širších oblastech nad rámec samotného navrhování a stavění architektonických objektů by měla být pevně založena již v průběhu univerzitního studia. A nejedná se pouze o průpravu z hlediska znalostí a dovedností, ale rovněž o schopnost přijmout tuto skutečnost jako objektivní realitu, vycházející na jedné straně z potřeb společnosti a na druhé straně z reality nedostatku příležitostí k uplatnění v rámci přímého navrhování a realizace architektury. Prostor, který studenti během studia získávají pro volnou tvorbu, má své nezastupitelné místo

právě na akademické půdě, zároveň však je nutné si v každém okamžiku uvědomovat, že je pouhou teoretickou přípravou na realitu, jež bude v drtivé většině případů naprosto odlišná.

Proč × jak

V časové ose vzniku a bytí vystavěného prostředí se profese architekta pohybuje převážně v úzce vymezené fázi procesu samotného navrhování stavby. V jeho rámci se zabývá zejména způsobem, jak naplnit zadání projektu – funkční, typologické, objemové atd. – při splnění všech determinálních podmínek, zejména legislativních a ekonomických. Často se tak soustřeďuje v podstatě pouze na nástroje navrhování a sporný základní otázkou samotného smyslu vzniku stavby i její následné existence a způsobu užívání, je to praktický důsledek institucionalizovaného procesu projektování, přirozená reakce na stále se zvyšující kapacitní – časovou i intelektuální – náročnost jednotlivých součástí projektového a realizačního procesu, v neposlední řadě pak přesvědčení vycházející z definice profese, pragmaticky zaměřené především na techniku a funkčnost stavění. Akceptujeme tak všlechný stav současné společnosti fragmentované skrze stále narůstající a rozvíjející se perspektivy specializací. Jak říká J. Krupička: „Svět přírody, včetně fyzického obrazu člověka jako jedince, pomáháme stále hlouběji a souvšleji, v makrokosmu a v mikrokosmu. Obraz světa lidstva jako celku se naproti tomu rozvojuje, přecházel už stadium impresionismu a dostává ráz postmodernistické rozptýlenosti a rozplásklosti. Prohlédáme hlouběji do jednotlivostí, které pak na celkovém plátně dávají jen nesouvislou úpleť.“¹⁰

Přitom právě tvorba architektury je oblastí, kde je možné uplatnit celostní pohled na prostor lidského bytí. Zkoumání otázky proč, tedy získání se po smyslu, by měla být samozřejmou součástí práce architekta, které by profese z podstaty věci neměla přenechat pouze specialistům. Znamená to především klást si tuto otázku nepřetržitě v průběhu celého procesu navrhování a provádění skrze ni adekvátnost jednotlivých kroků návrhu. Převzetí zodpovědnosti (vždy pravidlopodobně pouze částečné) za smysl samotné stavby ale zároveň směřuje rovněž do širších časových fází procesu vzniku architektury hluboko před samotnou projekční a realizační fázi, tedy do oblasti plánování a tvorby zadání, ovšem také daleko za ni

¹⁰ Krupička, J., Zimák, Pavla, Praha 2006.



Petr Lešek

Paula Melková

Jan Hora

1987 · architekt, Znojmo · ORA · FA VUT

*Architekt-tvůrce často musí zpochybňovat nejen
vlastní dílo, ale už samotné zadání.*

TVŮRCE A NÁSTROJ

Drahý kolemjdoucí,

ať už tě architektura zajímá, nebo nikoliv, věř, že se tě i tak týká. Žijeme v umělém prostředí, kde každý kus našeho biotopu byl předem naplánovaný. Kvalita tohoto plánu má vliv na naši společnou každodennost.

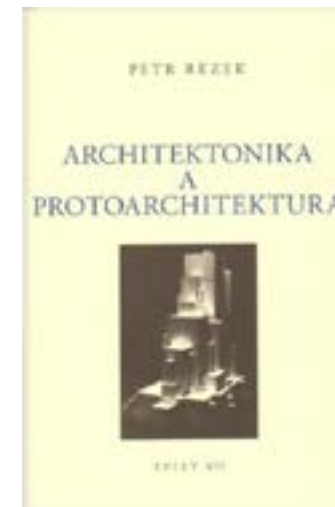
Dílo architektury není jen výsledkem práce architekta a jeho týmu, z velké části je dílem stavebníka/zadavatele (ať už je reprezentovaný jednou osobou, nebo nějakým aparátem). Není možné vytyčit jasnou hranici mezi sférou vlády stavebníka a sférou vlády architekta. Proto je čistá radost, když nastane jejich soulad. Není to ale vůbec automatické. Je třeba hledat jazyk, kterým budou umět hovořit oba dva – aby architekt mohl pochopit touhy stavebníka a stavebník vize architekta.

Zásadním dilematem ale zůstává, nakolik je architekt vázán úkolem a jeho naplněním?

Architekt si ve všem svém konání musí nastavovat zrcadlo. Neboť jeho dílo je vždy do určité míry dílem veřejným. Aby této reflexe ale byl schopen, architekt musí být *tvůrcem*, nikoli pouhým *nástrojem*. *Tvůrce* je odpovědný, nástroj ne. *Nástroj* naplňuje svůj účel, za jehož hranici nevidí. Tento účel nehodnotí, z podstaty není schopný jej zpochybnit.

Architekt-tvůrce často musí zpochybňovat nejen vlastní dílo, ale už samotné zadání. Tím zaujímá v celém procesu roli aktivistickou a nikoli jen vykonavatelskou. *Tvůrce* na rozdíl od *nástroje* by měl na základě svých schopností, vzdělání, citu a svědomí umět vyhodnotit, kdy je jeho tvůrčí role konstruktivní a kdy destruktivní. Naopak *nástroj* se neohlíží.

Ve Znojmě
Jeník Hora



Petr Rezek. Architektonika a protoarchitektura, 2009



Juhani Pallasmaa. Myslicí ruka, 2012



Juhani Pallasmaa. Oči kůže, 2012

Jakub Filip Novák

1980 · architekt, Praha · No Architects

Daniela Nováková Baráčková

1981 · intermediální umělkyně, Praha · No Architects



délka: 04:47
rok: 2017

hora

Jakub Filip Novák

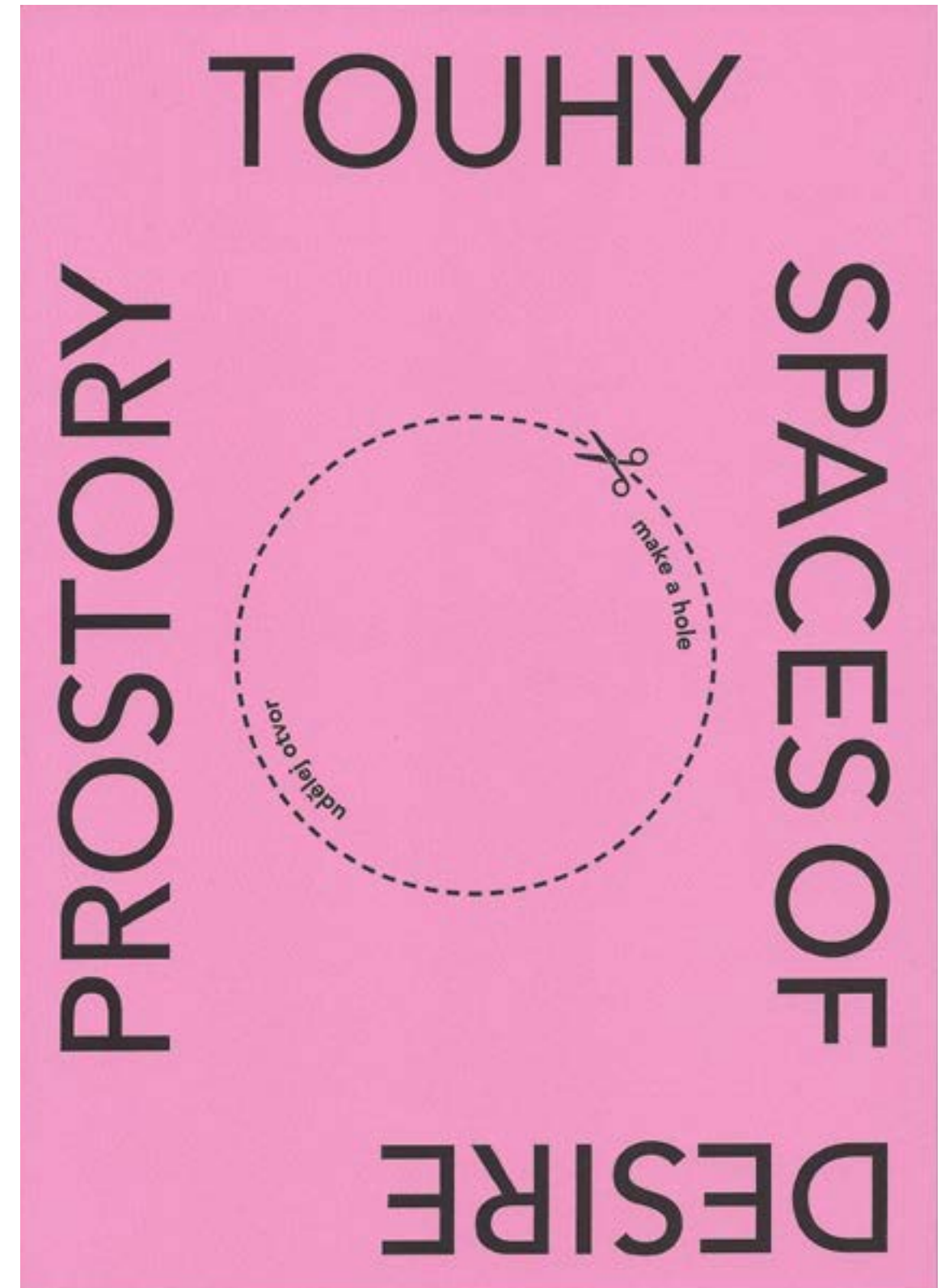
Daniela Nováková Baráčekková



Dan Merta

1963 · kunsthistorik a kurátor, Praha · Galerie
Jaroslava Fragnera

*V rámci etiky by mohlo být více obsaženo estetično
a erotično.*



Ladislav Zikmund-Lender (ed.). Prostory touhy, 2016; s. 23–26

zasahuje. Proto si dovoluji do této úvodní esaje zapůjčit několik citátů významných filozofů a architektů, jež se vztahem erotiky, smyslnosti a prostoru v minulosti zabývali.

Etická a erotická funkce architektury

Hra, kterou erotická architektura představuje, je současně narativní i signální. Podněcuje žádost a uspokojuje touhy. Dává přednost napětí a průtahům před přímým naplněním funkce. Tato hra může vytvořit různé druhy asociací v myslí, ale jejím cílem je spojit hlavu a břicho, fantazii a naléhavost. Podněcuje představivost a nabízí vyhlídky rozkoše a zároveň podněcuje řadu otázek a debat. Erotická architektura je uměním milovat v průběhu budovy.⁴

Je překvapující, že erotické funkci architektury se v rámci výzkumů podstaty a smyslu architektury nevěnovala nikdy až tak velká pozornost. Můžeme si položit otázku, zda tento „nezájem“ je zapříčiněn „seriózností“ badatelů či „neseriózností“ tématu. Bylo napsáno nevelké množství publikací od renomovaných autorů, a v rámci dobových témat i několik zajímavých studií a textů⁵, avšak žádný zásadní traktát. Ani při „vážnosti“ tématu se neobjevuje v osnovách studia architektury. Stejně jako humor. Zvláštní. A přitom Éros vládne našemu světu od pradávna, kdy byl zrozen v počátcích chaosu. Takže i jeho šípy zasahují tvůrce architektonických idejí a formují od dětství jejich smyslovou citlivost, která se odráží i v jejich tvorbě (bohužel ve všech podobách včetně různých

cluding urbanism. It is a rather tedious level corresponding to the discourse. This is the reason why I dare to incorporate several quotes by important philosophers and architects, who were concerned with the relation among erotic, sensuality and space in the past.

Ethical and erotic function of architecture

The game erotic architecture plays is narrative and signal at the same time. It instigates desire and satisfies the needs. It prefers stress and delays to direct fulfillment of the function. This game may create various kinds of associations in minds but its aim is to connect a head and a belly, imagination and urgency. It fires imaginativeness and advertises prospects of pleasure, yet it raises many questions and discussions at the same time. Erotic architecture is the art of loving in the story of a building.⁴

It is quite surprising that little attention has been paid to an erotic function of architecture in the research of the essence and meaning of architecture. We may ask a question whether the “lack of interest” is caused by researchers not being “respectable” or the topic lacking “respectability”. Many books by renowned authors, as well as several interesting studies and texts⁵, in the framework of contemporary topics have been written, yet there has been no groundbreaking treatise so far. However, speaking of the “respectability” of the topic, it is not even in the curriculum of architecture studies. Humor is in the same situation. It is weird. In fact, Eros has been ruling our world since

Dan Merta

deviací). Samozřejmě lze i nelze na architektonickou tvorbu v poloze kreativní činnosti nazírat pouze prizmatem psychoanalýzy Sigmunda Freuda a jeho následovníků Carla Gustava Junga, Alfreda Adlera a Ericha Fromma.

Přemýšlení o vztahu architekt versus erotično⁶ z pozice teoretického nazírání velmi výstižně formuloval architekt Bernard Tschumi ve svém eseji *Pleasure of Architecture* (Rozkoš architektury). Každý architekt, který chtěl v architektuře hledat rozkoš či požitek, byl považován za „hedonistu“. Zatímco levicovní myslitelé považovali hedonismus za reakční postoj, pravicovní jej odmítali už z principu. Shodli se však v tom, že architektura by neměla existovat bez svého morálního nebo funkčního opodstatnění.

Funkčnost vyplývá z podstaty architektury, na ni by měla navazovat funkce estetická, která se již více posouvá do roviny subjektivního nazírání. Otázku morální funkce a etiky v díle *Etická funkce architektury* vnímá autor Karsten Harries⁷ jako velmi závažné téma, které zejména v dnešní době, kdy je vidina co největšího zisku základní premisou většiny podnikatelských aktivit, architekturu nevyjímaje. A kdepak nám stojí tedy erotika a sex? Možná bychom si mohli pomoci skladbou Iggyho Popa — *Sex & Money*⁸. Avšak je to s architekturou tak špatné? Dosahuje jejich ego výšky nejvyššího mrakodrapu na světě, jsou touha či ambice tak obrovské, že podléhají diktátu moci a peněz, a etika je odsunuta až na tu poslední kolej? Jak říká architekt Jan Kaplický: „Architekt je největší hříšník komerce. Nelze kritizovat plošně, ale kvalita architektonické produkce se ve svém průměru v celkovém počtu realizací stále více snižuje, než tomu bylo například v době zrodu moder-

time immemorial, when he was born at the outset of chaos. His arrows hit the creators of architectural ideas and shape their sensory perceptiveness since their childhood, as it is reflected in their production (in all forms including various deviations, unfortunately). Architectural production in terms of a creative activity may and may not be seen through the lens of the psychoanalysis of Sigmund Freud and his followers Carl Gustav Jung, Alfred Adler and Erich Fromm.

In his essay *Pleasure of Architecture*,⁶ Bernard Tschumi aptly formulated thinking about the relation of an architect and eroticism from the point of a theoretical approach. Every architect, who wanted to look for pleasure or delight in architecture, was considered a “hedonist”. Whereas leftist thinkers regarded hedonism as a reactionary attitude, right-wing thinkers refused it as a matter of principle. However, they agreed that architecture should not exist without its moral or functional justification.

Functionality results from the essence of architecture, which should be followed by an aesthetic function shifting it to some kind of subjective perception. In his work *The Ethical Function of Architecture*, Karsten Harries⁷ sees the issue of a moral function and ethics as a very serious topic, especially nowadays, when the vision of big profit is the basic premise for the majority of business activities, including architecture. And what is the location of erotic and sex then? Maybe Iggy Pop's *Sex and Money*⁸ would be helpful. But are architects in such a bad situation? Does their ego reach the top of the highest skyscraper in the world, are desire and ambitions so big that they succumb to the diktat of power and money, and ethics is sidetracked? As architect Jan Kaplický says,



7 Atelier SAD
Čerpací stanice GAS, 2011
Matúškovo, Slovensko
/ GAS Station, 2011
Matúškovo, Slovakia

nismu, při nejmenším na našem území.“ Další otázkou jsou architektonické a urbanistické koncepty a jejich naplňování a zneužívání politickou mocí. Dovoluji si tvrdit, že v rámci etiky by mohlo být více obsaženo estetické a erotické. Dvě kategorie, které by mohly architektonickou produkci humanizovat a třeba do ní přinášet i prvky hravosti a humoru s příměsí smyslovosti. Náš život vezdejší není většinou pouze návštěvou lunaparku, jak si myslí většina evropské populace. Architekti by se měli snažit v rámci možnosti vytvářet prostory našeho bytí alespoň tak, aby v nich zbývalo dostatek místa pro naplnění tužeb těch, kteří tuto architekturu užívají. Netýká se to pouze staveb, ale rovněž veřejného prostoru, urbanistických celků a krajiny. Dovolím si parafrázovat tezi předního českého filozofa Milana Machovce o srovnání šťastného a smysluplného života. Architekti by neměli vytvářet pouze prostory štěstí, ale především prostory pro smysluplný život.⁹

Svádění a atmosféra

„Nic nemůže být větší než svádění samotné, dokonce ani lád, který je níž.“¹⁰ Francouzský filozof Jean Baudrillard považuje estetiku za hru znaků — za úžek, za svádění a hovorů o tom, že etika musí ústít do estetiky.¹¹ S tím plně souhlasím. Architekti svádí náš vkus, naše citění, náš primitivní pud, který, řekněme se Schopenhauerem, ovládá naše sexuální touhy. Architekt je tedy tím také zodpovědný za náš duchovní a sexuální život. Jean Baudrillard dále v kapitole broulá strategii svádění hovorů o sváděcí estetice

the architect is the biggest sinner of commerce. We should not criticize globally but on average, quality of architectural production is decreasing in the overall number of realizations compared with the time when modernism was born — at least in the Czech Republic. Architectural and urban concepts, their fulfillment and abuse by political power are different issues. I dare claim that ethics should include more aesthetic and erotic features. These are two categories that could humanize architectural production and bring in some elements of playfulness and humor with the touch of sensuality. Our daily life is not simply a visit to the amusement park, as the majority of European population thinks so. Within the bounds of possibility, architects should try to create spaces of our existence, so that there is enough space for fulfilling the desires of those who use architecture. It concerns constructions, public space, urban complexes and landscape. I would like to paraphrase a thesis by Milan Machovec, the leading Czech philosopher, who speaks about the comparison of a happy and meaningful life. Architects should not create only spaces of happiness but spaces for meaningful life in particular.⁹

Seduction and atmosphere

Nothing can be bigger than seduction itself, not even an order, which denys it.¹⁰ French philosopher Jean Baudrillard considers aesthetics to be the play of features — the trick or seduction — and thinks that ethics must result into aesthetics.¹¹ I fully agree with that. Architects seduce our taste, our feeling, our primitive instincts, which, according to Schopen-

1. Jean Baudrillard, *O svádění*, Olomouc 1996, s. 9.
2. Tento architektonický směr se objevoval v desátých a dvacátých letech pletením v nárožích i realizacích Pavla Janáka, Josefa Gočára, Josefa Chochola, Vlastislava Hofmana a dalších architektů. Muzeum českého kubismu je umístěno v jedné z nejlepších průběžných památek tohoto stylu — Gočárově Domě U Černé Madony Bůli. Galerie Jaroslava Prokopa beroměřského českého architektonického kubismu sdružovala také úspěšnou putovní výstavu s doprovodnou publikací *Zdeněk Lukš, Český architektonický kubismus / Czech Architectural Cubism*, Praha 2006.
3. Erotikon natočil v letech 1928–1929 Gustav Machaty na základě inspirace knihou Vítězslava Nezvala. Kromě mezinárodního ohlasení zaujal film také kamery a potvrdil výjimečnou idej na poli evropské filmové avantgardy.
4. Manifest erotické architektury. Christian W. Thomsen: *Sensuous Architecture: The Art of Erotic Building*, Munich 1998, s. 13.
5. Například: Aaron Bersky: *Building Sex: Men, Women, Architecture, and the Construction of Sexuality*, New York 1995; Beatriz Colomina; Jennifer Bloomer (eds.), *Sexuality & Space*, New York 1992; Francesco Colonna, *Hyperotomachia Poliphili*, 1499; Christian W. Thomsen, *Sensuous Architecture: The Art of Erotic Building*, Munich 1998; Richard J. Williams, *Sex and Buildings*, London 2013; ad.
6. Bernard Tschumi, *Architecture and Disjunction*, Cambridge (Mass.) 1996, s. 81n.
7. Karsten Harries, *Etická funkce architektury*, Praha 2011.
8. Ponurý text se nachází na plátně albu kapely The Stooges *Ready to Die* z roku 2013.
9. Srov. Milan Machovec, *Smysl lidské existence*, Praha 2004.
10. Jean Baudrillard, *O svádění*, Olomouc 1996, s. 6.
11. Ibidem, s. 134.
12. Ruthven Elery Cui s Jeanem Nouvelem pro *The Huffington Post* (22. 5. 2015), http://www.huffingtonpost.com/elena-cui/interview-with-jean-nouvel_b_7345392.html, vyhledáno 8. 8. 2016.
13. Bernard Tschumi, *Architecture and Disjunction*, Cambridge (Mass.) 1996, s. 90.

1. Jean Baudrillard, *O svádění*, Olomouc 1996, p. 9.
2. This architectural intention is present in the 1910s and 1920s in designs and realizations of Pavol Janák, Josef Gočár, Josef Chochol, Vlastislav Hofman and other architects. The Museum of Decorative Arts (Czech Cubism permanent exhibition) is located in one of the best Prague sights — Gočár's House at the Black Madonna, Jaroslav Prokopa Gallery dedicated the first travelling exhibition to this phenomenon of Czech architectural cubism *Zdeněk Lukš, Český architektonický kubismus / Czech Architectural Cubism*, Prague 2006.
3. Eroticism was shot by Gustav Machaty in 1928–1929. Machaty was inspired by Vítězslav Nezval's book. The film attracted attention due to its international cast and camerawork and confirmed the exchange of ideas in European film avant-garde.
4. Manifesto of erotic architecture. See Christian W. Thomsen: *Sensuous Architecture: The Art of Erotic Building*, Munich 1998, p. 13.
5. For instance: Aaron Bersky: *Building Sex: Men, Women, Architecture, and the Construction of Sexuality*, New York 1995; Beatriz Colomina; Jennifer Bloomer (eds.), *Sensuality & Space*, New York 1992; Francesco Colonna, *Hyperotomachia Poliphili*, 1499; Christian W. Thomsen, *Sensuous Architecture: The Art of Erotic Building*, Munich 1998; Richard J. Williams, *Sex and Buildings*, London 2013; et al.
6. Bernard Tschumi, *Architecture and Disjunction*, Cambridge (Mass.) 1996, p. 81 et al.
7. Karsten Harries, *Ethical function architecture*, Prague 2011.
8. Dark lyrics can be found in the fifth album from The Stooges band from 2013 called *Ready to Die*.
9. See Milan Machovec, *Smysl lidské existence*, Prague 2004.
10. Jean Baudrillard, *O svádění*, Olomouc 1996, p. 6.
11. Ibidem, p. 134.
12. Interview of Elena Cui with Jean Nouvel for *The Huffington Post* (May 22, 2015), http://www.huffingtonpost.com/elena-cui/interview-with-jean-nouvel_b_7345392.html, accessed August 8, 2016.
13. Bernard Tschumi, *Architecture and Disjunction*, Cambridge (Mass.) 1996, p. 90.

Jan Hora

Jakub Filip Novák
Daniela Nováková Baráčková

Dan Merta

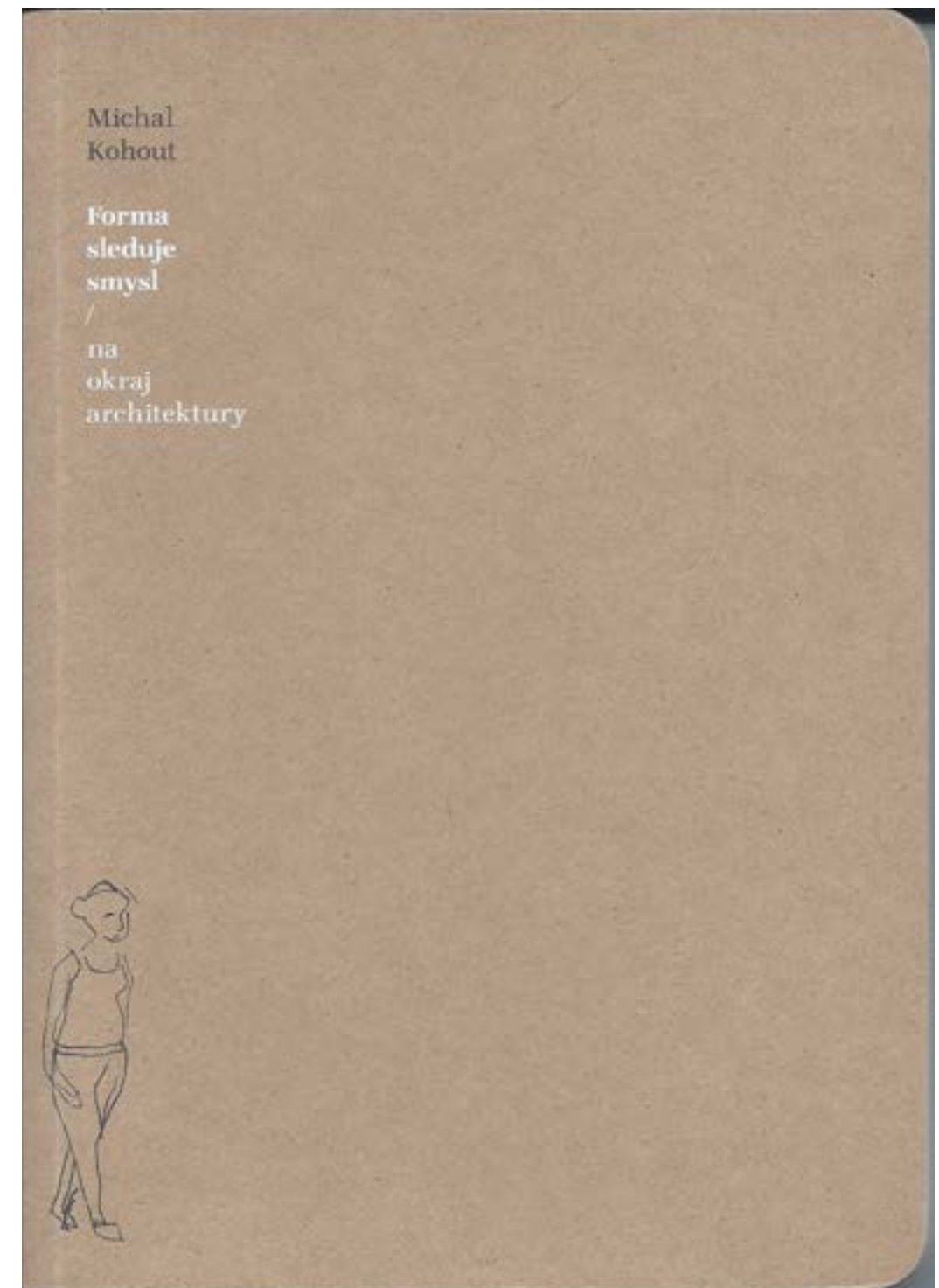
Mic



Michal Kohout

1964 · architekt a pedagog, Praha · UNIT architekti ·
FA ČVUT · Centrum kvality bydlení

*Za co však architekti jako profese odpovídají, je
úroveň veřejné debaty o oboru. V tomto smyslu jsou
architekti jako stav za úkoly, kterými je společnost
pověřuje, odpovědni.*



Michal Kohout. Forma sleduje smysl / na okraj architektury, 2016; s. 47–54

Spokojenost - cíl naší společnosti?

„Meze architektury jsou mezemi společnosti, které slouží.“

Ludwig Wittgenstein

Vyjdeme-li z definice architektury jako plánovitého rozmísťování hmoty (společenské energie = peněz) v prostoru podle určitého hodnotového (geometrického) systému, nutně vyvstane otázka: jaký je hodnotový systém společnosti, která takovou architekturu staví. Hodnotový řád společnosti je pro podobu staveb klíčový. Ve stavbách – jako jedné z nejtrvalejších a největších společenských investic – se nejlépe zračí to, čemu společnost skutečně věří.

Moderní doba je často charakterizována ztrátou jednotné perspektivy a s ní související relativizací hodnot. Přitom je společenská soudržnost (a architektura jako jeden z jejích hlavních projevů) na sdílení hodnot do značné míry závislá. Proto musí společnost hledat nějaký společný hodnotový základ. Proto se takové volání ozývá často ze strany architektů. Proto je moderní architektura často spojována se sociálním inženýrstvím a obviňována z mesianismu. Skutečnost je možná prostší: architektům společenská fragmentace jen profesně nejvíc „překáží“. „Plete se“ do řemesla: ničí poezii našeho prostředí.

Na čem jsme tedy schopni a ochotni se dohodnout? Metafyzické výklady světa jako univerzální

38) Viz WRIGHT, Robert. *Morální zvrh. Praha, 2002.*

39) Viz například McNEILL, J., cit. v pozn. 36.

cesta ke společenské dohodě zatím selhávají. Věda je eticky neutrální, neposkytuje příliš velkou oporu v oblasti hodnot, a tudíž je i dobře zneužitelná. Nemůže nás však vzrůstající poznání o materiálním světě a zároveň vyšší zájem o člověka jako jednotlivce dovést k nějakému novému pojetí společného zájmu? Netíhneme koneckonců k takovému pojetí? Není vzrůstající zájem o lidská práva a svobodu, rozšiřování politické kultury demokracie takovým směřováním? Není nakonec zdánlivě banální imperativ všeobecné spokojenosti jednotlivce, někdy poněkud toporně demonstrováný posedlostí průzkumy veřejného mínění, spolu s pochopením, že jí stabilně nelze dosáhnout bez změny vlastního sobeckého postoje, tedy bez spokojenosti bližního, tím jediným, na čem jsme schopni se shodnout? Postupné rozšiřování společenského chápání pojmu bližního přes starší pojetí příslušníka vlastního kmene nebo rodu i přes různé jiné formy (ten, kdo sdílí mou náboženskou, státní, národní, kulturní identitu) na vše živé (ochrana zvířat, ochrana rostlin) i neživé (ochrana památek, ochrana „neživé“ přírody a tak dále)³⁸ by tomu nasvědčovalo. Jedná se v podstatě o naplňování pokynů, kterých se lidstvu dostává mnoho tisíciletí od jedinců, kteří podobné pojetí dokázali ve svém životě realizovat. Jistou naléhavost má dnes tento pokyn pouze proto, že rozsah lidské zodpovědnosti leží v měřítku sil, které jsme rozpoutali a se kterými zacházíme. A ty jsou dnes oproti dřívějším dobám skutečně výjimečné.³⁹ Navíc díky

určité externalizaci našeho životního pojetí, jeho v jistém smyslu zpovrchnění a materiálnosti, nám poněkud schází citová kapacita tyto síly úspěšně zvládnout. Laskavá povaha světa nás ovšem pobízí (byť mnohdy snad i dosti drsně), abychom na vzrůstající projevy vlastní technologické kapacity odpověděli nárůstem naší kolektivní senzitivity. V opačném případě je nejpravděpodobnější variantou kolaps. Že takové scénáře nejsou nepravděpodobné, je dnes běžně diskutovanou otázkou.⁴⁰

Zhruba od poloviny 20. století začíná naše moderní společnost dosahovat poměrně slušných a stále se zpřesňujících výsledků ve zjišťování, co zlepšuje naše pocity spokojenosti a radosti. Individuálně i kolektivně, krátkodobě a dlouhodobě.⁴¹

Většina těchto doporučení, i když bezesporu přináší především v jednotlivostech i některé nové vhledy, je pozoruhodná zejména tím, jak kopíruje tradiční recepty na spokojený život. Zároveň nás vytrhává z letargie: spokojenost naší i následných generací máme skutečně do značné míry ve svých rukách.

Součástí tohoto úsilí je i dlouhodobě vyvíjená snaha zkoumat provázanost hmotného prostředí s fungováním a kvalitou života v rámci tohoto prostředí. Bohužel v tomto ohledu přenechali architekti jako profese v domácím prostředí do značné míry prostor sociologům, psychologům či tržním znalcům a málo se věnují výzkumu souvislostí charakteru fyzického prostředí s rozvojem společnosti a jednotlivce. Přestože se takové

40) Například Římský klub. *Meze růstu, 1972*, nebo Tainter, J. A., cit. v pozn. 7; či DIAMOND, Jared, *Collapse - How Societies Choose to Fail or Survive*, London, 2005.

41) LAYARD, R., cit. v pozn. 9.

42) BORDAS, Bill. *Usable Buildings* Trust fonlinej. Dostupné z: www.usablebuildings.co.uk.

Spokojenost - cíl naší společnosti?

profesní zaslepení nevyhýbá ani architektonické komunitě v mezinárodním měřítku, přece jenom v našich zemích nabývá rysů až určité ignorace či arogance. A společnost nám tento postoj vrací: architektonická kvalita staveb je z celospolečenského hlediska irelevantní téma. Architektura i architekti jsou částečně i kvůli své neochotě zabývat se reálnými problémy společnosti touto společností marginalizováni. Přitom studie prováděné v tomto směru v zahraničí přesvědčivě dokazují přímý vliv kvality umělého prostředí na kvalitu života obyvatel.⁴² Uvedené studie však zároveň ukazují i silný vliv lokální kultury na vnímání prostředí staveb. Zahraniční příklady nás proto mohou inspirovat, ale samy o sobě nás nespasí. Je nutné provádět v tomto ohledu vlastní výzkum. Snažit se zmapovat vlastní obytné i společenské prostředí. Postihnout jeho různé charakteristiky a projevy a pokusit se poučit z vlastních úspěchů i omylů.

Dnes lze jen sotva vnímat společenský koncept, jako něco, čím by chtěl kdo společnost vědomě hnít do podoby nějakého odbornického či ideologického ideálu. Spíše se jedná o vědomí specialistů, že odborně „správných“ řešení je více a kritéria pro jejich volbu leží často mimo samotnou odbornost. A tak se dnes lékaři obracejí na pacienty a ptají se, jaký léčebný postup chtějí zvolit, učitelé se ptají společnosti, co vlastně chce, aby učili, a výrobce aut již dávno sebevědomě nehlásá, že si zákazník může zvolit, jakou chce barvu vozu pouze v případě, vybere-li si černou. Stejně tak

39

Stavba jako společenský jev

architekti tráví podstatnou část svojí práce nad projektem ujasňováním si zadání. Odborný názor tím neztrácí na své platnosti. Pouze se ukotvuje v hodnotách společnosti. Ptá-li se dnes lékař na hranice vlastních zásahů do přirozeného běhu věci, je to v podstatě podobná otázka, jako když se architekt ptá, zda má dům navrhnout na dobu jedné, dvou či tří generací, nebo „na věčnost“. V každém z uvedených případů lze dům navrhnout „dobře“. Jde jen o to, aby si všichni byli co možná nejvíce vědomi důsledků toho, co podobná operace přináší.

Společenský koncept je tedy spíše než vnučením specialisty metodou či snahou, jak na začátku práce sladit svoje východiska se zadavateli a uživateli a dále v jejím průběhu a po dokončení dokázat prostředí úspěšně modelovat a moderovat dle dohodnutých hodnot. Je možností dialogu mezi uživateli, a tím i skutečnými tvůrci prostředí (ve smyslu producentů, dramatiků či režisérů), a architekty jako výtvarníky scény.

Přes vše, co bylo řečeno o souvislostech umělého prostředí a života v něm, je také dobré si uvědomit meze architektovy profesionální zodpovědnosti a možnosti.⁴³ Snad i zde je možné vést paralelu s postavením a prací lékaře. Lze při tom vyjít ze dvou základních tezí:

- 1) Lékař není primárně zodpovědný za pacientovo zdraví - za to je zodpovědný pacient sám.
- 2) Lékař tělo neléčí - tělo se léčí samo. Lékař pouze vytváří podmínky, aby se tak mohlo dít.

43) Viz bláze PILČÁK, Petr. *Kreativita versus řemeslo. Několik poznámek v úvodu architektury*. Brno, 2007.

51

Ad 1) Architekt není primárně zodpovědný za otázku, proč uvedenou stavbu stavět se vším, co je s tím spojeno (rozsah, obsah, standard, rozpočet a tak dále). Architekt zodpovídá pouze za odbornou úroveň svého výkonu, to jest primárně dát co možná nejsprávnější formu danému záměru a sekundárně vysvětlit klientovi důsledky rozhodnutí, které činí. Za otázku *proč?* je architekt zodpovědný pouze v rozsahu svěřených kompetencí - od klienta, od veřejné správy a tak dále. Rozhodovat o vhodnosti či nevhodnosti daného záměru architektovi primárně nepřísluší. Z hlediska své profese (prostorová skladba, technická koordinace, významová vhodnost a podobně) k tomu ovšem má určité předpoklady a může být stavebníkovi cenným rádčem. V případě, že je zřejmé, že se mu nepodaří sladit své hodnoty s hodnotami stavebníka, měl by zakázku odmítnout, protože se jí nemůže dobře zhostit. V krajním případě se proti realizaci (ze svého pohledu) nesmyslného záměru může postavit, ale v tu chvíli pouze jako občan či aktivista. Na tomto poli má architekt stejná práva jako kdokoliv jiný.

Za co však architekti jako profese odpovídají, je úroveň *veřejné debaty* o oboru. V tomto smyslu jsou architekti *jako stav* za úkoly, kterými je společnost pověřuje, odpovědní.

Ad 2) Architektura není všelék. Dobré umělé prostředí není zárukou dobrého fungování vnitřního života. Dobrý byt není garancí spokojeného rodinného života. Dobrý urbanistický plán není zárukou rozumného fungování obce.

Jistě mohou takový život či fungování výrazně usnadnit. Dozajista jsou jeho obrazem, bezpochyby i jeho silným příslibem. Ale v podstatě jen zvyšují jeho pravděpodobnost, a to ještě v míře, o které nemáme příliš spolehlivé údaje. Podobně jako správná léčba není zárukou uzdravení pacienta, ale pouze zvyšuje jeho možnost. Zdravé tělo (člověka i společnosti) není výsledkem nějakého časově omezeného, tím méně jednorázového aktu - lékařského zákroku či stavby domu. Oboje je výsledkem trvalého úsilí, postupného řazení, skládání, vršení a opakovaného uskutečňování správných rozhodnutí. Je to něco, co se *pěstuje*,⁴⁴ nikoliv něco, co se *vyrábí*.

A dále: plán ale i stavba samotná jsou pouze *„návodem k použití“*. Ostatně opět jako naše tělo („tělo si samo řekne“). Uvedená paralela má i další rozměr: v konkrétní zdravotní situaci je zpravidla několik málo „správných“ postupů, jak pacientovi pomoci, avšak prakticky neomezené množství možností, jak mu spolehlivě přitížit. Při tvorbě umělého prostředí to možná nebývá tak dramatické (o život tu jde „jen“ zprostředkovaně), přesto dobrých řešení bývá málo, zatímco omylů se nabízí neomezeně. Cest je více, ale žádná z nich není svévolná. Lékaři proto velmi pečlivě shromažďují evidenci o „úspěšnosti“ svých postupů. Architekti zde poněkud zaostávají koneckonců i za svými profesními spolupracovníky - srovnajme jen úsilí, které věnují prokázání účinnosti svých metod statici, dopravní inženýři, vzduchotechnici a mnoho dalších.

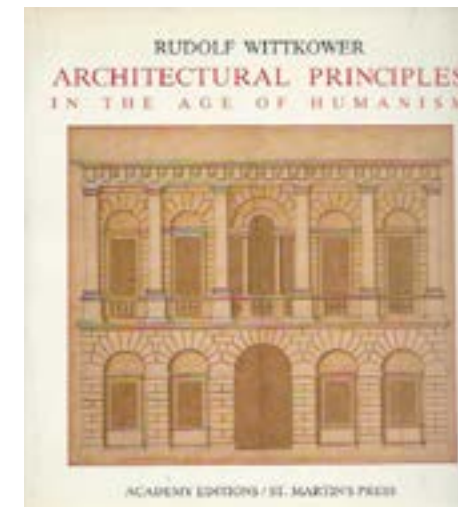
44) Viz pěstování → *pēde* → *colere* → *cultus* → *kultura*.

45) Viz Le Corbusier: „Příbytek je chrám rodiny. Chci zmírnit lidské utrpení a lidem předat to hlavní: radost ze života.“

46) Zároveň je to i naplnění imperativu: Tady a teď! Ono věčnou nepochopené carpe diem. Naplnění biblického příkazu rozhodnout se v každém okamžiku pro život.

Spokojenost - cíl naší společnosti?

Kritériem správného výběru řešení je množství radosti, štěstí, spokojenosti neboli životního potenciálu, které takové řešení přinese.⁴⁵ ve srovnání s cenou (nominální, ale i vyjádřenou energií či nepohodou), kterou za něj bude nutné zaplatit. Radost zde není synonymem vulgárního hědonismu. Není to momentální „konzumní“ potěšení. Je to dlouhodobý a trvalý klid pramenící z přesvědčení, že přes veškeré obtíže dělám věc správně.⁴⁶



Rudolf Wittkower. Architectural Principles in the Age of Humanism, 1949

Vybral bych klasiku – Rudolfa Wittkowera: Architectural Principles in the Age of Humanism. Byla to kniha, kterou mi někdy ve druhém ročníku studia doporučil můj tehdejší mentor a přední kritik domácí architektury Jiří Ševčík. Kniha mě zaujala mimo jiné svým stylem. Do té doby jsem se často setkával s hodně komplikovanými umělecko-historickými texty. Tohle se ale četlo jako pohádka a přitom z toho byly na každém řádku cítit vědomosti, erudice i hloubka. Tehdy jsem si uvědomil, že takhle bych jednou sám rád psal texty o architektuře i navrhoval domy: v prvním doteku – Kočka leze dírou, pes oknem, při bližším zkoumání – Beethoven...

Novák
Baráčková

Dan Merta

Michal Kohout

Tomáš Ctibor

Miroslav Masák



Tomáš Ctibor

1963 · konzultant v oblasti nemovitostí a rozvoje
měst, Praha · 4ct · FA ČVUT

*Architekt musí být schopen podstatně větší flexibility
a interakce než v minulosti, protože současná
dynamika vývoje nemá v historii obdobu.*

*Schopnost přemýšlet ve strukturách, systémech
a jejich souvislostech a současně je nově vytvářet,
modifikovat a rozvíjet je podstatou práce architekta.*



délka: 06:57
rok: 2017
grafika a animace: Martina Chwistková



Patti Smith. Just Kids, 2010

Je mnoho velmi zajímavých a inspirujících knih o architektuře, o městech a jejich plánování, ale přesto mám pocit, že to nejdůležitější jsou příběhy, které se v architektuře a prostorách města odehrávají. Tato kniha je krom toho, že je skvěle napsaná a zachycuje zrod muziky, která pro mne byla (pro pocit svobody v nesvobodě) a stále je velmi důležitá, ale je také obrazem města. Města jako prostředí, ve kterém jsme se naučili a dokážeme nejen přežít a dnes určitě lépe než ve volné přírodě, ale také naplnit svoje sny a touhy. Pro oboje však města musí být „vybavena“ a měli bychom o tom přemýšlet při jejich plánování a utváření...

Miroslav Masák

1932 · architekt a pedagog, Úvaly · SIAL · Školka

Má-li dojít k úspěšné proměně prostředí, je nezbytná shoda těch, kteří proměnu připravují s těmi, kteří ho užívají a spravují.

Drazí architekti

„Tvořit je málo, ve jménu tvůrčí svobody architekti ztratili relevanci,“ napsal do New York Times Alejandro Aravena, poslední laureát Pritzkerovy ceny. Aravenovu povzdechu rozumím, ale jeho skepsi nesdílím, vážnost oboru jsme neztratili jen sympatiemi pro tvůrčí svobodu. Odpovědnost za účast na vytváření světa, ve kterém máme žít, architekti cítili a cítí. Vědí, že etická funkce architektury, tedy působení fyzické i duchovní kvality prostředí na jejich správce i tvůrce, může a má vést k trvalému vzájemnému kultivování obou pólů tím, že zdokonaluje svět, ve kterém žijí. Že tuto odpovědnost architekti přijímají, potvrzují myšlenky mnoha (i českých) autorů, kteří se otázkou etické funkce architektury zabývali a zabývají. Walter Gropius kdysi hovořil o „završené stavbě“, o stavbě, která se obrací k celému člověku, nejen k estetickému pozorovateli. Karsten Harries připomínal, že „architektura by měla podporovat rozvoj hodnot, které spoluvytváří dobrý život, harmonii bytí“. Dodal, že „architektura, která má dostát své etické a politické funkci, nemůže být němá“. Už Karel Honzík vyzýval architektky, aby působili na zrod a ustavení podmínek, ovlivňujících tvorbu klimatu. Všichni volali po angažovanosti díla i jeho tvůrců, po jejich aktivní roli v životě společnosti. A mnozí architekti to respektují.

Vztah architektů ke společnosti, míru jejich angažovanosti, vyjadřuje především jejich dílo, realizace návrhů. Ale je samozřejmě obsažen i v jejich občanských a odborných aktivitách, v dialogu s veřejností a s jejími představiteli, v publikování názorů, v cílevědomé osvětě. Vracím se znovu k názorům Alejandra Araveny, hlavního kurátora benátského bienále architektury 2016, k postoji tvůrce, který se „stal prototypem nového architekta, aktivisty, bojovníka, vyjednávače, jemuž nejde o design, ale o smysl, jehož klientem je veřejnost a její zájem“. Aravena řekl, že „stavět je obtížné“. Když podle něj „chcete stavět a něčím pohnout, narazíte na spoustu překážek a protichůdných zájmů“. Řekl však také, že „architekti mají možnost vliv překážek mírnit“. To byla jeho benátská výzva k angažovanosti architektů, k dialogu s veřejností a jejími představiteli.

Britský filozof Zygmunt Bauman konstatoval v knize *Individualizovaná společnost*, že žijeme v době, která podporuje nezávislost jedince na vžitých skupinových a společenských normách, která nadřazuje osobní zájmy nad zájmy sociálního celku. Veřejná témata – a k těm architektura patří – zůstávají v takové společnosti na okraji zájmu. Máme tedy, spolu s Aravenou, vyzývat jen architektky? Anebo bychom se měli obrátit i na tu druhou stranu, na odbornou a laickou veřejnost a vyzývat ji k účasti, k zájmu o zrod nadčasové a vzrušivé architektury? Protože, má-li dojít k úspěšné proměně prostředí, je nezbytná shoda těch, kteří proměnu připravují s těmi, kteří ho užívají a spravují.

Jeden aktuální příklad takové shody: Schopnost naslouchat ovlivnila porotce Pritzkerovy ceny. Skvělý japonský architekt Shigeru Ban cenu získal v roce 2014 za elegantnost a krásu navrhovaných konstrukcí, ale i za to, že se stejnou invencí

navrhoval stavby pro místa postižená katastrofami v Indii, ve Rwandě, na Srí Lance nebo na Haiti. Německému architektovi Frei Ottovi byla cena udělena v březnu 2015, dva týdny po jeho smrti. Byla zdůvodněna obdivem k jeho vizionářským idejím, ale zároveň šlo o poděkování za realizace jeho staveb pro méně šťastné oblasti světa. A už zmíněný mladý chilský architekt Aravena, nositel ceny z roku 2016, navrhuje vedle reprezentativních budov i základní vybavení a byty pro své chudé spoluobčany v Quinta Monroy nebo ve Villa Verde. Ve třech posledních letech se hodnocení odklonilo od někdejšího obdivu k formálně provokujícím solitérům. Zvýšil se respekt k sociálním problémům společnosti a k návrhům a realizacím, které přispívají k důstojnějším, harmonickým podmínkám základního životního prostředí.

U nás deficit snahy o porozumění a účast zatím trvá. Dialog je skromný, ale nebylo by fér vinit z toho jen architektky, protože jde spíš o důsledek jinam zaměřených nadřazovaných osobních zájmů. A také proto, že ani u nás není málo těch, kteří se účastní konferencí, kteří publikují své názory, kteří cílevědomě napomáhají osvětě, kteří vysvětlují veřejnosti, jaká je role architektury v jejím životě. Kterí zdůrazňují, že architektura je služba, která se musí vypořádat s protichůdnými východisky svých úkolů – s účelnou správou, která dává životu řád, a s intimním charakterem života, který se těžko snáší s neosobní formou. Kterí opakují, že architekturou nejsou jen domy, že je to tvorba klimatu a že je v zájmu rozvoje společnosti takové cíle podporovat.

Je pravděpodobné, že kurátoři výstavy *Drazí architekti...* očekávají, kromě těchto obecně známých informací, i nějaká osobní stanoviska, doporučení těch, kteří se expozice zúčastní. Mám dvě: Krátce po Listopadu jsem se mohl seznámit s Markku Komonenem, sešli jsme se v Praze, společně s Václavem Havlem jsme ho navštívili i v Helsinkách. Naše debaty se točily okolo rozdílné úrovně prostředí a kultivovanosti společností obou zemí, a i okolo prostředků, které mohou to i ono pozitivně ovlivnit. Markku naznačoval, že naši teoretici a kritici by mohli, kromě závažných vědeckých prací a knižních publikací, výrazněji přispět svojí nabídkou informací a postřehů všem obecně dostupným médiím. Poukazoval na skutečnost, že například finské noviny nevynechají jediný den, aby o designu a architektuře nějakým příspěvkem neinformovaly. To druhé doporučení vychází z mé osobní zkušenosti: Ve druhé polovině šedesátých let došlo v Liberci, kde jsme tehdy působili, k pozoruhodné změně. Primátor Jiří Moulis byl ochoten naslouchat hlasům různých odborníků a odborníci, nejen architekti, byli ochotni své názory sdělit a praxí podepřít. Mohli jsme žádat, protože jsme i nabízeli. Dialog a výsledná proměna nálady vedly ke změně vztahů, k nové vážnosti oboru, k úpravě podmínek a lepším výsledkům naší práce. Tehdejší spokojenost, na kterou rádi vzpomínáme, byla důsledkem shody na cestě k cíli, ochoty k porozumění a především důvěry, vzájemné osobní důvěry obou stran. A angažovanosti. Podmínek, ke kterým vyzývá nejen Alejandro Aravena.

Janica Šipulová

1986 · architektka, Brno · consequence forma

Martin Sládek

1985 · architekt, Brno · consequence forma

Manifest

consequences of cooperation vs competition

Územní plánování je? Územní plán ovlivňuje?
Kdo územní plán tvoří? Jak? Jak se mění město?
Kdo jej plánuje? Kdo je zapojen do procesu změny?
Jak má vzniknout dohoda? Je to společná dohoda? Celospolečenská? Jak se lidé domlouvají? Jak se hledá shoda?
Jak se vytvářejí věci, o kterých má nastat shoda?
Jak se zapojují občané? Politici? Odborníci? Developéři?
Jak architekti? Jak urbanisté?
Jak vy?

Jednou z největších úloh architektů je naučit se spolupracovat a spojovat různé znalosti a profese, hledat nové efektivní nástroje a metody, jak tvořit prostředí, jak zachovávat určité hodnoty a vytvářet nové.

Plánování a vývoj měst už dávno neleží jen na bedrech architektů, ale je velmi podstatné, aby architekti pochopili svou roli v procesu. I díky zahraniční zkušenosti jsou pro nás tématá vývoje sídel a kvality veřejného prostoru v nich velice podstatná v celém svém spektru. Jako architekti dnes nejsme zavěni v ateliérech, ale vyhledáváme a potřebujeme diskurz. V této souvislosti bychom rádi mluvili o rozdílném přístupu k architektuře a urbanismu. V této souvislosti bychom rádi mluvili o rozdílném přístupu k architektuře a urbanismu. V této souvislosti bychom rádi mluvili o rozdílném přístupu k architektuře a urbanismu.

Východiskem jsou nové nástroje plánování založené na spolupráci – cooperation a zodpovědné metody navrhování vycházející ze znalostí širších vazeb, souvislostí a potenciálů každého navrhovaného území nebo lokality – consequence.

* Consequences / Důsledky	* Cooperation / Spolupráce	* Cooperative planning process / Kooperativní proces plánování
Consequence form architecture je slogan, který reprezentuje přístup k architektuře a urbanismu, je podstatný pro naše myšlení o městech práce, kterou lidé reprezentují jako architekturovského stavu consequence forma. Za zcela zásadní považujeme zburcování současných stavů měst, budov a jejich potenciálů, které jsou dnes podstatně jako nové přílohy a vše o vše. Consequence následky formy architektury. Přide k tomu je potřeba velmi pečlivě zjistit, jaké chceme dosáhnout a co chceme z plánování stavu změnit. Pohled občanů směřuje k tomu, jaké chceme specifikovat přístup k samostatnému rozhodnutí, které je správné volání vycházející stavem i vše.	neboli kooperace je druh sociální interakce, jedná se o sdílení formu sociálního chování organizací. Není tedy typická jen pro člověka. Spolupráce znamená společné úsilí zaměřené na dosažení společných věcí, kteří se na něm podílí. Cílem spolupráce je konkurence nebo dokonce přímo soupeření. Současný vývoj společnosti je spojen s vysokými náklady na územní plánování, aby bylo možné reagovat efektivně, měly by být k dispozici vhodné nástroje pro plánování. Základním předpokladem úspěšné spolupráce je spolupráce, ale taková, kdy si je každý vědom své úlohy v celém procesu. Taková spolupráce, která generuje společný výsledek a taková spolupráce, kdy každý z účastníků má zájem na tom a je to i jeho úkolem, najít společné řešení, domluvit se. Spolupráce, kde architekt hraje jednu z rolí, kdy naslouchá ostatním a zpracovává návrh, který je určitým kompromisem. Velmi podstatnou úlohu v procesu spolupráce má koordinátor, který pouze monitoruje a moderuje proces domlouvání, poskytuje potřebné informace a zajišťuje setkání, předávání informací a smlouv spolupráci k vzájemné dohodě a výsledku. Koordinátor usměrňuje proces spolupráce. Věříme ze své zkušenosti s rakouským modelem a to je kooperativní způsob plánování	Je proces, zahrnující na spolupráci v urbanismu, jeden z nových nástrojů územního plánování v Rakousku. Některý přímý spolupráce musí projektovat a dodávat nekomplexní a který se zapojují občané. Současný vývoj společnosti potřebuje efektivní a vhodné nástroje pro plánování. Proti musí se jít proti v současných letech čím dál více využívány kooperativní procesy plánování. Na rozdíl od měřících úkolů není zahrnuje na konkurenční spolupráci plánů, ale napopak vyžadí k širší spolupráci při řešení městských problémů. Tento proces sledí s tím, jakýmžto stavem přehledně přispívá svými náklady projektem, investicí, základem z občanů politiky a správy města a samostatně i občana. Při každém novém procesu je důležitá veřejná sešla a tímto vyhodnocení a postupující záborotování celého procesu. Přístup k architektuře a urbanismu by měl být v co největší možné míře především zodpovědný v analýze všech současných i historických vstupů a v jejich pochopení. Vyvození vztahů a souvislostí mezi nimi. Dobry urbanista musí především chápat souvislosti a velmi pečlivě se starat o hodnoty a specifika, které dané místo má. Budeme přístup na. Vzhledem, tedy rozdíly vstupů nelz baurat. Přístupovat co nejdůvěrněji k budoucím generacím, znamená vycházet v návrhu zodpovědně a původního stavu míst a jejich potenciálů. Někdy by nazval tento přístup nostalgii, my jej považujeme za nadčasový a správný pro zřetelný kontinuitní vývoj měst a sídel. Plánování je proces, který na sebe musí navazovat a nelze jej odlišit od minulosti bez napříchnutí šedí. Tomuto přístupu jsou vlastní i velké změny, ale musí být velmi dobře zaznamenány do současných kontextu a zvazeny z velkou měrou znalostí místa a důsledků, které změna způsobí. Příliš velké změny vyvolají nečekané důsledky, které nemohou být předvídný a v tom případě platí pravidlo, že urbanismus není risk, ale je to kontinuita.

Manifest

consequences of cooperation vs competition

Územní plánování je? Územní plán ovlivňuje?

Kdo územní plán tvoří? Jak? Jak se mění město?

Kdo jej plánuje? Kdo je zapojen do procesu změny?

Jak má vzniknout dohoda? Je to společná dohoda?

Celospolečenská?

Jak se lidé domlouvají? Jak se hledá shoda?

Jak se vyčleňují věci, o kterých má nastat shoda?

Jak se zapojují občané? Politici? Odborníci? Developeři?

Jak architekti? Jak urbanisté?

Jak vy?

Jednou z největších úloh architektů je naučit se spolupracovat a spojovat různé znalosti a profese, hledat nové efektivní nástroje a metody, jak tvořit prostředí, jak zachovávat určité hodnoty a vytvářet nové.

Plánování a vývoj měst už dávno neleží jen na bedrech architektů, ale je velmi podstatné, aby architekti pochopili svou roli v procesu. Díky zahraniční zkušenosti jsou pro nás témata vývoje sídel a kvality veřejného prostoru v nich velice podstatná v celém svém spektru. Jako architekti dnes nejsme zavřeni v ateliérech, ale vyhledáváme a potřebujeme diskurz. V této souvislosti bychom rádi mluvili o rozdílném přístupu k architektuře a urbanismu. Za ateliér consequence forma: současné metody územního plánování jsou neefektivní! Východiskem jsou nové nástroje plánování založené na spolupráci – cooperation – a zodpovědné metody navrhování vycházející ze znalosti širších vazeb, souvislostí a potenciálů každého navrhovaného území nebo lokality – consequence.

*Consequences / Důsledky

Consequences form architecture je slogan, který reprezentuje přístup k architektuře a urbanismu, je podstatný pro naše myšlení a metodou práce, kterou také reprezentuje název architektonického ateliéru consequence forma. Za zcela zásadní považujeme zkoumání současného stavu míst, budov a jejich potenciálů, které jsou stejně podstatné jako nové přístupy, vize a cíle. Consequence (důsledky) formují architekturu. Právě k tomu je potřeba velmi pečlivě zjistit, čeho chceme dosáhnout a co chceme z původního stavu změnit. Pohled oběma směry dává vzniknout specifickému přístupu k samotnému navrhování, které je výrazně ovlivněno výchozím stavem i vizí.

*Cooperation / Spolupráce

neboli kooperace je druh sociální interakce. Jedná se o základní formu sociálního chování organismů. Není tedy typická jen pro člověka. Spolupráce znamená společné úsilí zaměřené na dosažení prospěchu všech, kteří se na něm podílejí. Opakem spolupráce je konkurence nebo dokonce přímo soupeření.

Současný vývoj společnosti je spojen s vysokými nároky na územní plánování. Aby bylo možné reagovat efektivně, měly by být k dispozici vhodné nástroje pro plánování. Základním předpokladem úspěšné shody je spolupráce, ale taková, kdy si je každý vědom své úlohy v celém procesu. Taková spolupráce, která generuje společný výsledek a taková spolupráce, kdy každý z aktérů má zájem na tom a je to i jeho úkolem, najít společné řešení, domluvit se. Spolupráce, kde architekt hraje jednu z rolí, kdy naslouchá ostatním a zpracovává návrh, který je určitým kompromisem. Velmi podstatnou úlohu v procesu spolupráce má koordinátor, který pouze monitoruje a moderuje proces domlouvání, poskytuje potřebné informace a zajišťuje setkávání, předávání informací a směřuje spolupráci k vzájemné dohodě a výsledku. Koordinátor usměrňuje proces spolupráce. Těžíme ze své zkušenosti s rakouským modelem a toto je kooperativní způsob plánování!

*Cooperative planning process / Kooperativní proces plánování

je proces založený na spolupráci v urbanismu; jeden z nových nástrojů územního plánování v Rakousku. Nástroj přímé spolupráce mezi projektanty a dalšími relevantními aktéry se zapojením občanů. Současný vývoj společnosti potřebuje efektivní a vhodné nástroje pro plánování. Patří mezi ně právě v posledních letech čím dál více využívaný kooperativní proces plánování. Na rozdíl od městských soutěží není založený na konkurenci soupeřících plánů, ale naopak vybízí k širší spolupráci při řešení městských lokalit. Tento proces dává všem zúčastněným stranám příležitost přispět svými názory: projektanti, investoři, zástupci z oblasti politiky a správy města a samozřejmě i občané. Při každém novém procesu je důležitá zpětná vazba a kritické vyhodnocení a postupné zdokonalování celého procesu.

Přístup k architektuře a urbanismu by měl být v co největší možné míře především zodpovědný v analýze všech současných i historických vrstev a v jejich pochopení, vyvození vztahů a souvislostí mezi nimi. Dobrý urbanista musí především chápat souvislosti a velmi pečlivě se starat o hodnoty a specifika, které dané místo má. Razíme přístup tzv. Vrstvení. Tedy raději vrstvit než bourat. Přístupovat co nejzodpovědněji k budoucím generacím znamená vycházet z návrhu zodpovědně z původního stavu míst a jejich potenciálů. Někdo by nazval tento přístup nostalgií, my jej považujeme za nadčasový a správný pro zdravý kontinuální vývoj měst a sídel. Plánování je proces, který na sebe musí navazovat a nelze jej odštíhnout od minulosti bez napáchání škod. Tomuto přístupu jsou vlastní i velké změny, ale musí být velmi dobře zasazeny do současného kontextu a zváženy z velkou měrou znalosti místa a důsledků, které změna způsobí. Příliš velké změny vyvolají nečekané důsledky, které nemohou být předvídaný a v tom případě platí pravidlo, že urbanismus není risk, ale je to kontinuita.

Ivan Koleček

1943 · architekt, Lausanne · Ivan Koleček atelier
d'architecture

*Řešit a plánovat není dostačující. Možnou odpovědí
je více předvídat a použít jiné pohledy na zdánlivě
neřešitelné situace.*



Kde se nacházíme

Stavět

Kde se nacházíme s naší profesí architektů – ve světě, který se rychle mění, krystalizuje do nových vztahů k práci, bydlení, volnému času, městu a krajině.

Naše první a historicky podstatná role je stavět. Neopouštějme ji, ale stavět ještě není architektura, stejně jako architektura není jen estetika, funkce či konstrukce. Je nebezpečné, abychom byli viděni jako specialisté estetiky nebo řešitelé funkcí a techniky stavění. Mnozí z nás se spokojí s touto činností, kterou ale zdaleka nemůžeme nazvat architekturou. Připravují tím jen rychlou ztrátu přítomnosti architekta v procesu stavění a nahrazení jeho činnosti aktéry, kteří budou jen řešit, inženýry, stavebními podniky nebo již dnes počítačovými programy.

Jestliže se naše role stavět odehrává ve světě architektury a urbanismu, jedné a téže věci, musíme brát architekturu jako základní znak kultury stavění. To znamená tvorby životního prostředí, vnímaného všemi smysly, odpovídající nejen na naše základní potřeby, ale i naše pocity. Cítit, kde jsme, orientovat se, mít světlo, teplo, čerstvý vzduch, soukromí, společenské vztahy, objevit charakter prostorů, prostě žít v hodnotných podmínkách našich potřeb – „cítit se dobře“, jak jednoduše říká Peter Zumthor.

Náš koncept architektonického projektu musí být jasný a silný. Jen tak zdolá komplexnosti norem, předpisů a vztahů. Musíme zůstat v čele týmu, který organizujeme, a bez kterého bychom těžko realizovali to, co chceme v každé situaci obhájit: architekturu. Jsme stratégové, neúnavní vyjednavací, dovedeme přenést naše přesvědčení na ostatní aktéry stavění. Konečná hodnota realizace našeho architektonického projektu je výsledkem dvou dalších aktérů stavebního procesu, kteří nás obklopují, osvětleného investora a zručného řemeslníka. Ale je to architekt, kdo zůstává ve vedoucí roli odpovědnosti tvorby kulturních hodnot životního prostředí. Úvodní věta francouzské komory vyjadřuje naši profesi jasně: „Poslání architekta je účast na všem, co se týká tvorby prostředí, nejpodstatněji pak aktu stavět.“

Předvídat

Kde se nacházíme v měřítku území, přesněji řečeno územního plánování? Organizování krajiny, města, v rámci všech činností a vývoje naší společnosti. Zde již nemusíme nutně vést a organizovat tým odborníků. Staňme se raději jedním z jeho členů. Zde je naše svobodná role „rušivého prvku“, to znamená filozofie přístupu a myšlení v rámci otevřené konstruktivní kritiky, klást správné otázky a provokovat odpovědi. Zde se také nachází dynamická spolupráce s disciplínami společenských věd, technických a přírodních specifikací, historie, ekonomiky a geografie.

Řešit a plánovat není dostačující. Možnou odpovědí je více předvídat a použít jiné pohledy na zdánlivě neřešitelné situace.

Příkladem tohoto postupu jsou týmy (i když s velkou převahou architektů) OMA a projekt rozvoje území holandských měst Porýní – Deltametropool nebo studie Portrét zastavění Švýcarska, kde tým autorů tvoří historik Christian Schmid, čtveřice architektů Roger Diener, Jacques Herzog, Marcel Meili a Pierre de Meuron.

Světové hvězdy architektonického nebe nejsou vůbec uzavřeny ve skleněných věžích tvorby, ale potvrzují sílu jiného přístupu než plánování – předvídání, které dovede vycházet z potenciálu „neřešitelných situací“.

Otevírat

Kde se nachází naše úloha k otevření našeho architektonického světa širokému publiku? Je to jedna z činností či povinností, kterou musíme zajistit paralelně s naším profesionálním životem. Založit, podporovat a organizovat ohniska diskuzí, výstav, návštěv, psát a debatovat, spolupracovat s médii, s dalšími disciplínami vázanými na tvorbu životního prostředí.

V českém prostředí se tato ohniska zapalují v galeriích architektury, sdruženích, spolcích a jednorázových akcích. Při každé návštěvě mě rozsáhlost této činnosti překvapuje. Jen si musíme uvědomit, aby také tato rozsáhlost byla ve správné dimenzi, v měřítku co nejširší veřejnosti, uživatelů životního prostoru. Jsem přesvědčen, že tato rozsáhlá dimenze životního prostředí v sobě nese možnost účasti a spolupráce všech disciplín, které se ho týkají. Nezůstávejme uzavření v architektuře, ale budme tím prvním článkem k jejímu „otevření“.

V Lausanne vznikla z iniciativy architektů v roce 2016 Nadace kultury stavění, sdružení všech společností architektů, inženýrů, stavebních podniků, galerií a časopisů architektury, archivů moderní architektury a školy architektury EPFL-ENAC (ta se symbolicky jmenuje Fakulta přírodního, architektonického a vystavěného prostředí). Celkem dvacet organizací si dalo za úlohu organizovat poznání kultury stavění pro širokou veřejnost.

Podobnou roli zde hrají dvě organizace architektů – SIA a FAS. V dobrovolné činnosti jejich členů je úžasná energie a dynamičnost, vždy vycházející z neustálé změny nejaktivnějších členů – nové přicházející generace. Patnáct let jsem se těchto činností účastnil.

V Česku tuto úlohu zastupuje Česká komora architektů, které se snad podaří rozšířit dynamiku její současné činnosti.

Na druhé straně otevření architektonického světa musí být vyvažováno existencí hodnotné architektonické kritiky. Ta musí být nositelem pohledu na kulturu stavění a životního prostředí. Kritika neznamená negativní postoj, měla by vycházet z historie, analýzy a kulturního cítění. Nachází se někde mezi „čistou



objektivní analýzou a čistou subjektivní kritikou“, kde ale pokora na jedné straně a odvaha na druhé musí udržovat hodnotu kritického přístupu.

Oči, uši, ruce

Tyto úvahy nad úlohou architekta v dnešní společnosti nejsou nic nového. V polovině 16. století oficiálně první francouzský architekt Philibert de l'Orme (1514–1570) definuje architekta – racionálně a pragmaticky popisuje, kdo je dobrý a kdo špatný architekt. Jednoduše ho definuje jako člověka rozumného, který má tři oči, čtyři uši a čtyři nohy.

Jedno oko k objevení a posouzení stávajících staveb v rámci historie. Druhé k objevení přístupu k vlastnímu stavění. Třetí k pohledu do budoucnosti, k předvídání osudu svých staveb v čase, funkci a kritice.

Čtyři uši k poslechu rad, k poslechu ozvěn svých cest, k poslechu poznání a studií a k poslechu umožňujícího vývoj a poučení.

Čtyři ruce jsou nutné k tomu všemu co musí řešit a řídit, co musí předat jak radou, tak příkladem.

Navíc křídla na jeho nohou jsou symboly jeho angažovanosti a energie.

Takže od zrodu naší profese jsme byli varováni, co nás čeká, ale jak je také důležité zajistit naši roli.

Rád jsem vždy pokládal otázku, kdy si myslíme, že jsme se stali architekty a kdy jimi přestáváme být.



Aldo Rossi. L'Architecture de la Ville, 1966

STAVĚT

První vzácná kniha – Aldo Rossi: L'Architecture de la Ville (L'Architettura della città, 1966), zdůrazňuje, že stavět město je architekturou a architektura je nedílně vázaná na město. Způsob přístupu k městu, jeho historie a analýza mohou potvrdit co je světem architektury a v jaké dimenzi o něm uvažujeme. Z knihy vyplývají hlavní znaky etického přístupu architekta k jeho profesi.



Patrick Berger. Formes Cachées La Ville, 2004

PŘEDVÍDAT

Druhá kniha – Patrick Berger: Formes Cachées La Ville (Presses polytechniques romandes, 2004), esej orientovaná na kulturní změnu nutnou k vývoji architektury, města, prostředí a společnosti. Pozvání k úvahám nás přivádí ke způsobu myšlení do budoucnosti vývoje životního prostředí – předvídání.



Juhani Pallasmaa. Oči kůže, 2012

OTEVÍRAT

Třetí „knihou“ jsou vlastně tři publikace, Álvaro Siza: Otázka měřítka (Archa 2013), Peter Zumthor: Atmosféry (Archa 2013) a Juhani Pallasmaa: Oči kůže (Archa 2012).

Jejich přečtením se nabízejí čtenáři první kroky územím architektury aniž by si to uvědomoval. Objevuje potvrzení toho, co sám cítí všemy smysly v jeho životním prostředí. Texty vázané na vyprávění jsou magickou četbou pro každého, kdo chce porozumět podstatám bydlení v domech, městech a krajině.



Peter Zumthor. Atmosféry, 2013



Álvaro Siza. Otázka měřítka, 2013

Ivan Koleček

Ivan Gimpel
Lukáš Greinec



Ivan Gogolák

1987 · architekt, Praha · gogolák+grasse · FA ČVUT

Lukáš Grasse

1987 · architekt, Praha · gogolák+grasse · FA ČVUT

DRAHÉ ARCHITEKTY, DRAHÍ ARCHITEKTI,

PRO NÁS JE SVĚT JEDEN NESKUTEČNĚ KOMPLEXNÍ CELEK. JAKO MOŘE, DO KTERÉHO JE DÁ PONDŘIT NEJEDNOKrát A NALÍT V NĚM Vždy NĚCO HODNĚHO OBDIVU. MOŘE NEMÁ JEDNO ANI VÍCE.

PRAHA ARCHITEKTA CHÁPETE JAKO ŮTEM. ŮTEM PROSTORU, LIDI, PŘÍRODY, SITUACE, VĚCI, VAZEB. KAŽDÝ Z NÁS ČTE JINAK. NĚKDO RYCHLE TO CESTĚ DO TRÁGE, NĚKDO POTREBUJE KLID, NĚKDO MÁ V TOHO NOHY NAHORE A NĚKDO ZASE RÁD TOTÍŠÍ A NĚKDO NEČTE VŮBEC. NĚKDO JE DOBRĚ TO SDÍLET A NĚKDO JE TO ZASE TRÍS INTIMNÍ.

ČTENÍ NEMÁ PASIVNÍ, ALE INTERPRETAČNÍ A Vždy JINÉ, PROTOŽ MY JME JIM. FANDIT OBUDĚNÍ SITUACIÍ, NECHAT SE ZKAMAT, NECHAT SE POKUTIT A NALÉZAT... A VÍČ. NALÉZAT Vždy CESTU, JAK VĚC ČÍST. I TO SI MYSLÍME, ŽE JE VLOHA ARCHITEKTA. NEJEN INTERPRETOVAT, ALE I VMĚT VYSVĚTLIT SVĚ ŮTEM.

PROTO JE PRO NÁS DŮLEŽITÝ SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP, HLEDÁNÍ TÉMATU - CESTY JAKO DOZVU PRO ORGANIZACI POHLEDU NA TAKTO KOMPLEXNÍ SYSTÉM. POMŮCKA, KTERÁ VŠAK NEMÁ PÁNEŽ A VYTVÁŘÍ NĚCO HODNOTNĚHO. PROTO JE DOBRĚ JE PODÍVAT Vždy NA RŮZNÉ POHLEDY A RŮZNÉ DOBY, KDY VZNIKALY - PROTOŽ VIECHMÝ TITO POHLEDY STOLU TVORÍ MINULOST, PŘÍTOMNOST I BUDOUCNOST CELKU.

DNEŠ VŽ NEHŮZEME BÝT PASIVNÍMI INTERPRETOVÁNÍM, PROTOŽ TO, OČEM KUVNÍME, JE NÁM MENŠÍ TOH RUKAŇA A SAMOTNÝ PROCES JE ITAŘNÍ ARCHITEKTUROU.

NALÉZAT, CESTY, NALÉZAT SITUACE A JEJICH VUTANÝ V VIECHO, PRACOVAT S NIMI ADEKVÁTNĚ, ORGANIZOVAT, NECHAT SE ORGANIZOVAT, POSTAVIT JE BOKEM...
... TO JE PODLE NÁS TO, CO JE DNEŠ ARCHITEKTURA.

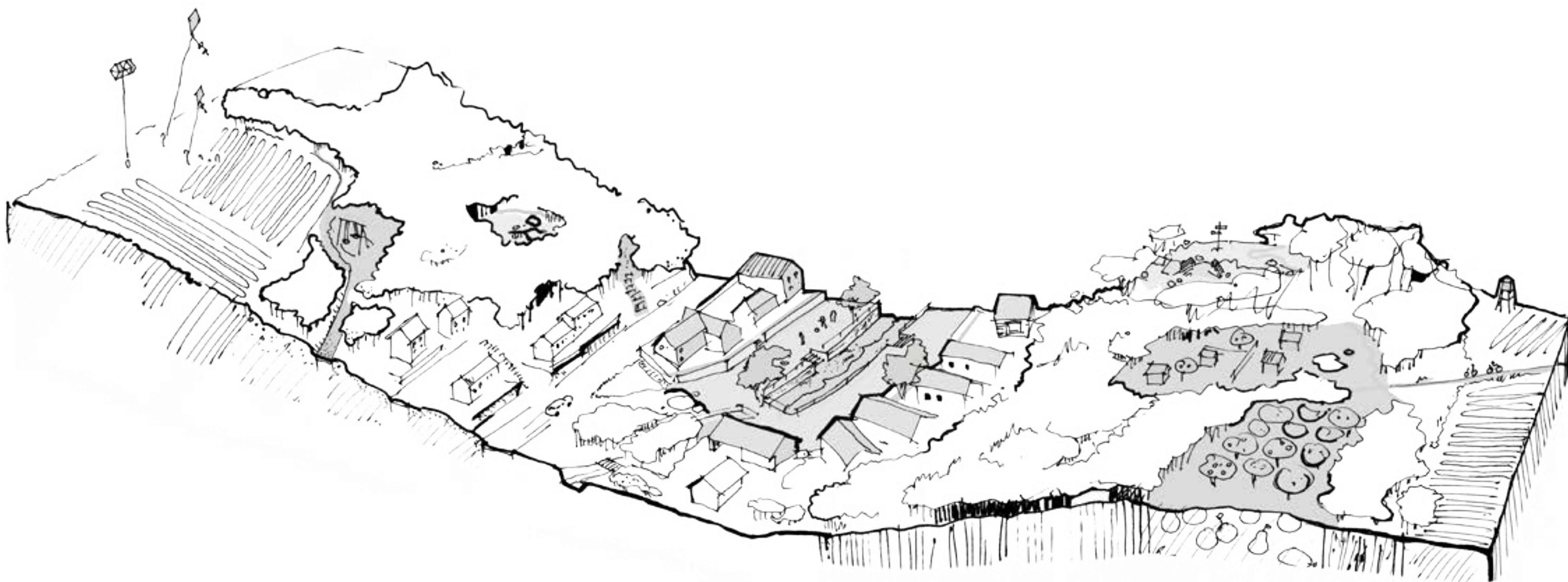
HLEDĚTE!

VÁŠ ARCHITEKT

PRAHA, 05/2017, DGG



Skica k projektu územního plánu obce Čelákovice – interpretace celku sídla, dějů a vazeb uvnitř i navenek.
(autoři: dvořák + gogolák + grasse)



Skica k projektu územního plánu obce Úholičky – interpretace motivu sídla, řídicího principu čtení sídla (v případě Úholiček motivu „skrytosti“). (autoři: dvořák + gogolák + grasse)



Skica k projektu Kysuce – zmena krajiny Zákopčie (Slovensko): stav 1952. (autoři: dvořák + gogolák + grasse)

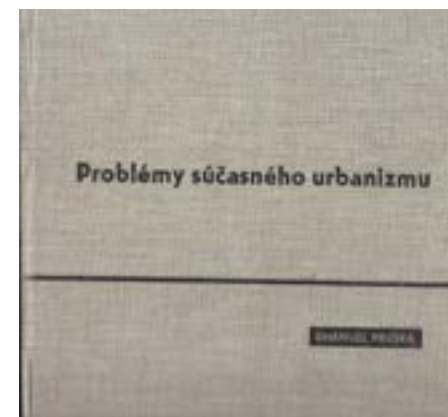


Skica k projektu Kysuce – zmena krajiny Zákopčie (Slovensko): stav 2013. (autoři: dvořák + gogolák + grasse)



Italo Calvino. Neviditelná města, 1986

Příběh o městech, která existují díky imaginaci, paměti, každé je svébytné a přitom jsou si podobná a ve svých znacích se opakují. Výklad znaků vytváří charakter a je interpretací vypravěče.



Emanuel Hruška. Problémy současného urbanizmu, 1966

Série úvah nad úlohou urbanismu a územního plánování, pohled minulý, který tvaroval ten dnešní a ovlivní i budoucí. Vybízí ke srovnání se „současnými“ problémy urbanismu.



Kurt Vonnegut. Jatka č. 5, 1994

Kodlehčení „vážnosti“ tématu, motiv komplexního vesmíru příběhu, mnohvrstevnatosti, imaginace...



The Why Factory. Visionary Cities, 2009

Pohled na přístup k vizi města jako nástroji jeho vývoje, rozvoje, řešení krizí. Silné a čitelné téma vypointuje problém a směřuje cestu k řešení.

Pavel Holubec

1981 • urbanista, cestovatel a filosof, Praha • Katedra urbanismu a územního plánování, FAST ČVUT • Foglar architects • Walloth Urban Advisors

To, co mi v dnešní architektuře, urbanismu a plánování měst schází, je pěstování umění komunikace a vytváření ducha vzájemné spolupráce.

Drazí architekti,
urbanisté,
politici,
filosofové,
právníci,
státníci,
umělci,
inženýři,
ekonomové
a vědci...

vy všichni ve městech žijete, využíváte je a z titulu svého povolání navíc významnou měrou ovlivňujete jejich uspořádání a podobu. **Město je tu ale pro všechny.** A proto, víc než o čemkoli jiném, je každé město o **umění spolupráce a komunikace.**

Lidé

Tak jako žádné město nevzniklo za den, a dokonce ani přesně podle plánů, tak ani vy jste se do svých povolání a s nimi spojených sociálních rolí nenarodili, ale postupně do nich dorostli. Někteří jste k nim sice cíleně směřovali, jiným se to ale spíše tak nějak přihodilo, snad osud nebo okolnosti vám tyto role nabídly a vy jste je přijali. Sami dobře víte, že k tomu, abyste se stali architektem, nestačí pouze dlouhá léta studovat, po složení příslušných zkoušek si před jméno dát titul, a po splnění dalších podmínek dostat autorizační razítko. Stát se architektem přeci nevyžaduje dosažení pouze těchto, jakkoli náročných, ale přesto pouze vnějších atributů. Stávání se architektem je i **proces vnitřní transformace**, jehož palivem může být jak **láska k architektuře**, tak touha po úspěchu nebo snaha zanechat po sobě nějaké dílo.

Cesta k architektuře přitom nemusí začínat přihláškou na příslušnou školu. **I ze zedníka se může stát architekt.** Podobně jako z podnikatele ekonom, z prodejce politik, z řemeslníka inženýr, ze starosty právník, z úředníka státník, z básníka filosof, ze snílka umělec a z nešiky vědec. Připadá mi, že náš vzdělávací systém postupně zahradil všechny tyto přirozené cesty rozvoje dovedností v praxi, které umožňují postupný lidský i profesní růst. Namísto vytváření prostoru a podmínek pro hledání sebe sama a své role ve společnosti se **školy staly spíše výrobními linkami**, do kterých se z jedné strany nasype lidský materiál a z druhé vylezou jedinci s jasně definovanou pracovní rolí a certifikovanou sadou dovedností. Na takhle vybroušená kolečka jakoby už čekaly rozvinuté sociální stroje, které vás po úspěšném zapadnutí do jejich soukolí odmění penězi, úspěchem, slávou, spokojeností a seberealizací. Běda však, když jako inženýr začnete filosofovat, jako podnikatel politikařit nebo jako zedník posuzovat architekturu! Naše masmédií vydatně živené představy o tom, co by měl kdo dělat, jsou vlastně dost úzké svěřací kazajky. Poskytují nám sice základní orientaci ve světě, ale slepou skvrnou tohoto jinak užitečného zjednodušení je, že za ním mnohdy nevidíme člověka, ale pouze službu, kterou v rámci složité dělby práce druhým poskytuje.

Je tedy velice **důležité rozlišovat malé a velké architekty**, stejně jako malé a velké právníky. Ten první, malý, vám totiž vždy poskytuje pouze určitou službu. Anebo vy na něj takto alespoň pohlížíte. Kdežto ten druhý, ten velký, ten vám k této službě dává i něco ze sebe. **Něco jedinečného a neopakovatelného.** Když na něj pohlížíte z této rozšířené perspektivy a dáte prostor něčemu nečekanému, pak se může ukázat, že máte před sebou nejen inženýra, ale zároveň i urbanistu, filosofa a vědce. Anebo naopak architekta-umělce-zahradníka. **Jane Jacobs**, jejíž knihy proměnily pohled na americká města, tento obor nikdy nestudovala, za muže si sice vzala architekta, ten ale navrhoval válečná letadla. Každý jsme jedinečný. Jen někteří z nás ještě neobjevili svůj opravdový potenciál a svou cestu i své místo ve světě teprve hledají. V tomto ohledu jsme všichni věčnými studenty. I velký architekt může být překvapivě malý v mnoha jiných ohledech: nemusí to být ani dobrý politik, ani dobrý otec, ani dobrý podnikatel, ale třeba

je zase úžasný milenec a zpěvák. Pokud ve svých rolích zcela neustrnul, vždy si může jít do školy života pro další lekce.

Město

Jakmile se naučíme dívat na druhé jako na jedinečné lidské bytosti, pootevře se nám tím i pohled na města jako na jedinečné sociální systémy. **Každé město, které je hodné tohoto hrdého označení, je totiž jedinečné.** A není tomu tak proto, že v něm žije jiný počet obyvatel, nachází se v odlišné krajině a má jinak rozložené ulice. Je to proto, že se do své současné podoby dorostlo skrze odlišný vývoj a postavilo se odlišným výzvám. Samozřejmě, že město roste prostřednictvím lidí a lidských organizací. Důležité ale je, kdo a jak sleduje **zájem města**. O některá města se takto starají městští architekti. Jinde mají město v péči útvary rozvoje. Někde hrají hlavní roli starostové nebo politici. Určitá města vyrostla pod vlivem podnikatelů a další na základě uměleckého plánu. Filosofové chápou město spíše jako polis – obec občanů, inženýři naopak jako soubor dopravní a technické infrastruktury. Zatímco právníci a ministerští úředníci se snaží města svázat předvídatelnými pravidly a vymahatelnými zákony, svobodní občané a umělci se právě takhle pravidla snaží změnit, zrušit nebo obejít. Jsou podnikatelé, jejichž obchody vzkvétají díky jasně stanoveným pravidlům, ale jsou také podnikavci, kteří vydělávají na dírách v pravidlech. Jsou investoři, kteří své projekty koordinují s městem a snaží se dobrat zájmu jeho obyvatel, ale jsou i zlatokopové, kteří pouze levně nakupují, draze prodávají a pak jdou zase jinam.

Každý vnáší do města jiné impulsy a čím více a čím různorodějších takových impulsů je, tím je vývoj města **komplexnější a méně předvídatelný**. A právě v takových situacích je velká šance na **zrod něčeho nového**, co může určit cestu, kterou se město začne ubírat po další staletí či alespoň desetiletí. V Kutné Hoře kdysi objevili stříbro a pod Ostravou zase uhlí. V Kalifornii začali vyrábět počítače a ve Washingtonu byl postaven Bílý dům. Liverpool prosperoval díky obchodu s otroky, pak se stal centrem industrializace a nakonec ho proslavili Beatles. Tomu, že se ve své době stal Amsterdam centrem světového obchodu, napomohla válka se Španělskem, blokáda tehdy mnohem významnějšího antverpského přístavu a masová imigrace protestantů z celé tehdejší převážně katolické Evropy.

Dějiny měst a států jsou sice hustě propletené, ale protože historii píší vítězové, byla po tisíciletí psána spíše z pohledu politických, sociálních a kulturních elit, které ovládaly státní aparát. Tento „tradiční“ pohled shora začal být teprve relativně nedávno doplňován pohledem zdola, zkonstruovaným na základě studia sociální a ekonomické historie (Braudel, škola Annales), analýzy fungování státní moci (Foucault) a studia každodennosti (sociologie, antropologie). Jestliže stát vždy vytváří určitou vertikální hierarchii a tedy ustavuje i pohled shora, **města jsou spíše horizontální, rovnostářská, vytvářejí síť** a jsou jim

tedy vlastní pohledy zdola a zevnitř, z perspektivy občanů, obyvatel a uživatelů. Zatímco stát funguje skrze podřízenost, konstituuje byrokracii a je vždy globální integrací (každý stát je světový a na přivlastněném teritoriu vytváří interioritu-vnitřek), **město existuje jen v závislosti na dopravě a okruzích, vymýšlí ideu úřadu** (moc nucené koordinace) a provádí celkovou, ale vždy **lokální integraci** (Deleuze & Guattari).

Moc

Mezi městem a státem je důležité rozlišovat, protože se s nimi pojí odlišný druh moci, který jiným způsobem ovlivňuje jak architekturu, tak urbanismus. A protože tyto obory jsou vždy o velkých investicích, velkých penězích a velkých projektech, jsou všichni ti, kteří se na formování takovýchto projektů podílí, vždy vystaveni **pokušení moci**. Právě proto je třeba pamatovat na dávnou moudrost: „*Moc je velká, jediné když její ukázání nebo použití slouží všeobecnému dobru.*“ Vše ostatní je jejím zneužitím k nízkým účelům (korupce, obohacování se na úkor druhých, dokazování si vlastní důležitosti).

Jakale říká Deleuze s Guattarim, moc města a jeho úřadů je mocí středu, polarizace a nucené koordinace. **Potýkání se s úřady**, které bývá předmětem stesků nejen architektů, tak vlastně znamená **potýkání se s mnohostí druhých lidí** a jejich odlišných pohledů na svět, které vyjadřují v odlišných záměrech i názorech na ně. Architekt i úředník zde spolu řeší problém koordinace: jak bude jedna stavba navazovat na druhou, kudy povedou ty či ony technické sítě, jak budou zároveň a v konkrétním případě respektována ta či ona práva (právo vlastnické, právo na zdravé životní prostředí, právo účasti na věcech veřejných, právo sledovat svůj ekonomický zájem, právo volného pohybu, právo na informace, právo prosazovat kolektivní politické rozhodnutí, právo na nezávislé posouzení sporu nebo záměru třetí stranou...). Je zkrátka mnoho hledisek, zájmů a práv, která je třeba vzájemně sladovat a vyvažovat, a právě z tohoto **procesu, směřujícímu k harmonickému a pohodlnému soužití** v komplexně provázané společnosti, plyne moc úřední: někdo se právě tímto musí zabývat a rozhodovat nejasné či sporné případy. **Funkce úřadu je tak v první řadě koordinační**. Je trochu jako semafor na křižovatce, anebo dopravní policista. Sice je někdy otravné čekat na červenou a snad každý někdy lamentoval nad kontrolou toho či onoho předpisu, ale zároveň chápeme, že obojí slouží bezpečnému a plynulému provozu, tedy tomu, abychom se všichni dopravili tam, kam potřebujeme a toužíme.

Právě proto město a úřady vnucují tokům lidí, zboží i věcí určitou **frekvenci**. Lidské biorytmy vedou k pravidelným dopravním špičkám. Roční období a významné dny volna v kalendáři zase k periodickým masovým přesunům lidí na dovolené, za příbuznými nebo na chaty. Vodojemy vyrovnávají výkyvy v denní spotřebě vody. Elektrárenská soustava v každé vteřině vyrovnává měnící se poptávku po energii. A servery a datová centra nejen balancují datové toky, ale také internet chrání před spamem a počítačovými viry. Moc všech těchto

správců toho či onoho je mocí koordinační, ale často také ochrannou: chrání nás totiž před povodní, před rozlitém dopravním proudem, před různými nehodami a nepředvídanostmi na cestě. Všichni přeci chceme, aby voda z kohoutku tekla, odpady se nehromadily na ulici a všechna naše stále chytřejší zařízení fungovala, takže budeme moci včas a v dobrém naladění dorazit na schůzky pracovní i osobní.

Nadávání na úřady je tak v první řadě vyjádření nespokojenosti s velikostí a složitostí moderní společnosti. Ta sice může být stresující, ale **je přeci v moci nás všech zvolnit své životní tempo**, nechat maminku s kočárkem nastoupit do tramvaje, dát si na oběd dost času, věnovat každé záležitosti, člověku a projektu náležitou pozornost. Na nedopečené, nepromyšlené, nedostatečně prodiskutované a jakkoli uspěchané projekty totiž ve výsledku budeme žehrat všichni.

A ještě více se to týká kolektivních rozhodnutí, vyhlášek, standardů, pravidel a norem. Pokud ty nevznikají zdola, spontánně, jako výsledek interakcí a požadavků jednotlivých aktérů, velice často jde pouze o konzervaci čehosi minulého a přežilého, zejména nejružnějších privilegií a mocenských či vlivových asymetrií, které ve výsledku deformují celou společnost. Tak jako **pravidla vznikají a vyvíjejí se, tak je také potřeba je rušit** nebo nechat v klidu odejít na smetiště historie. Pokrok v organizaci společnosti nespočívá v nových pravidlech, ale v usnadnění a zjednodušení života! A to někdy znamená nová pravidla (zpravidla když vznikne a rozšíří se něco nového, dnes třeba nákupy přes internet a platformy typu Uber a Airbnb), a jindy jejich zrušení či zapomenutí. Jaká pravidla máme, jako jedinci dodržujeme a ve společnosti prosazujeme se ve výsledku týká jak podoby veřejných prostranství, tak atmosféry ve veřejném prostoru, tak i například interakce účastníků dopravního provozu.

Stát

Moc státu je, na rozdíl od města, mocí hierarchickou, je v ní vždy nějaké nad-. Deleuze a Guattari v 1000 plošinách říkají: „*Stát postupuje jinak. Umožňuje společně rezonovat bodům, které nutně ještě nejsou města-póly, ale velmi rozdílné body řádu, geografické, etnické, lingvistické, morální, ekonomické, technologické zvláštnosti... Dává rezonovat městu s venkovem. Funguje skrze stratifikaci, to znamená, že tvoří vertikální a hierarchizovaný celek, křížící v hloubce horizontální linie. Určité prvky si tudíž udržuje jen tak, že zpřetrhá jejich vztahy k jiným prvkům, které se staly vnějšími, přičemž tyto potlačuje, zpomaluje či kontroluje. [...]* Centrální moc státu je hierarchická a konstituuje byrokracii; **centrum není uprostřed, ale nahore**, protože jediná cesta, jak znovu sjednotit to, co izoluje, vede skrze podřízenost.“ **Stát zkrátka rozděljuje**: vytváří hranice národní, administrativní, etnické i ekonomické. Jedině stát je schopen vymyslet ekonomické zóny, kde platí jiné zákony a daně nežli na zbytku jeho teritoria. A je to právě stát, jeho byrokracie a speciální zájmy prosazující lobbisti, kdo aktivně vytváří privilegia a díry v jinak rovných a „pro všechny“ platných zákonech.

Abychom ale pouze nežehrali na státní nadvládu, to co tento starověký vynález legitimuje a dává mu i v dnešní době určité právo na existenci, je **schopnost vytvářet a prosazovat velké projekty, nadchnout pro jednu věc masy lidí a ty nasměrovat jedním směrem**. Byl to král Gilgameš, který podle dávného eposu nechal město Uruk obehnat hradbami. A byl to král Karel IV., kdo z Prahy učinil urbanistický skvost. A můžeme říci, že to byl sovětský stát, který vyslal prvního člověka na oběžnou dráhu, a že to byl stát americký, který dostal první lidi na Měsíc. Zkrátka a dobře, stát je schopen manifestovat velké a náročné věci a iniciovat tak velké změny ve společnosti. Když ale stát nemá takovýto sjednocující cíl, když přestává sledovat všeobecné dobro, zbývá z něj pouze nadvláda a utlačující moc. Státní zájem se stává spíše zajetím a uvězněním.

Podobné je to s architekturou. **Velká díla mohou inspirovat** jako Eiffelova věž, **ale taky zotročovat** jako egyptské pyramidy. Brasília sice vypadá zajímavě z vesmíru, ale pro obyvatele je to město příliš rozlehlé. Podobně můžeme přistupovat k mnoha velkým modernistickým projektům, od amerických dálnic po sovětské metro a východoevropská sídliště. Tyto projekty vznikly díky moci centralizovaného státu a dodnes ovlivňují životy milionů lidí: Američané dychtí po ropě pro svoje automobily, a podstatná část populace bývalého východního bloku žije v antiměstech bez funkčních sousedství a obyvatelných veřejných prostranství. Můžeme sice diskutovat, zda město více ochromil panelák nebo automobil, ale za to, že se tyto vynálezy masově prosadily, poděkujme příslušným státům.

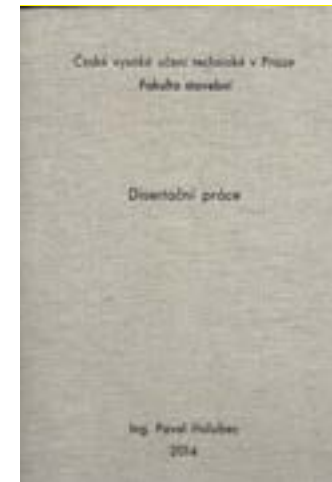
Harmonická rozmanitost

To, co mi v dnešní architektuře, urbanismu a plánování měst schází, je **pěstování umění komunikace a vytváření ducha vzájemné spolupráce**. Máme sice spoustu nových komunikačních technologií, ale vytrácí se umění naslouchat. Nekonečná soutěž mezi státy, korporacemi, jednotlivými lidmi, dokonce i mezi neziskovkami o granty, vede spíše k zaměření na jedno téma a na jeho prosazení mezi ostatními. Ti, kdo mají v popisu práce koordinaci těchto záměrů (úředníci), jsou často platově i společensky podhodnoceni, a snad právě proto ve společnosti i ve vzezření našich sídel schází harmonie. Není totiž skoro nikdo, kdo by ji ve větších měřítcích vytvářel. Kdekdo si jede individualisticky po své egem vytyčené trase, a jen málokoho to vede ke skutečné spokojenosti. Úspěch nasytí jen krátce a vede k hledání stále dalších a vyšších met.

Jen menšina z nás jsou ale vrcholoví sportovci, špičkoví vědci a proslulí architekti. Většina lidí hledá spíše spokojenost, vyrovnanost a dobré mezilidské vztahy. Důležité je sebepřijetí, sebepoznání a uznání druhými. Každý člověk je důležitý a nikdo nejsme stejní. Proto je ve společnosti, stejně jako ve městě, které je její moderní artikulací, důležitou hodnotou rozmanitost. Aby každý našel svoje jedinečné místo, mohl realizovat svůj potenciál a v interakci s druhými mohly vznikat nové věci (díky kterým budeme moci zvládnout i mnohé staré

problémy, sociální i ekologické zátěže), potřebujeme jak různorodá místa i města, tak harmonický veřejný prostor, který podporuje vzájemnou spolupráci. Tě bychom se přitom měli učit již od dětských let. Nejlépe **pěstováním života v komunitách, společenstvích a širších rodinách**. To je totiž prostředí, kde se v každodenních situacích učíme přijímat jinakost druhých. Tuhle dovednost mohou podpořit i školy se sociálně i věkově promíchanými třídami, práce na společných projektech a zrušení známkování (resp. známkování ponechat jako volbu v takto zaměřených školách, pro určité lidi je to totiž vhodná motivace, pro většinu však nikoli!). Vždyť většinu sociálních dovedností se naučíme ve školce a škole. A když se tam nenaučíme spolupracovat, uznávat druhé a podporovat je na jejich jedinečných cestách, později to budeme horko těžko a draho dohánět na seminářích, či na různých seberozvojových a team buildingových kurzech. A přitom jde o dovednost, která je základem lidského soužití a tedy i úspěchu naší složité a globálně propojené civilizace.

Jsme jedno lidstvo a obýváme jednu Zemi. Tohle vědomí by nás mělo navigovat do budoucna. Lidí stále přibývá a budeme tedy na sebe stále více namačkaní. Přijímat a vycházet s migranty bude stále větší nutnost, udělejme proto z toho ctnost a odměnou nám bude ekonomický úspěch! Kdo totiž **vyřeší otázku soužití v mnohosti, v malých i velkých měřítkách**, taková společnost se v globálně provázaném světě prosadí čistě tím, že takto budou mnozí chtít žít. Ve svobodě a harmonii, v souladu s vnitřní přirozeností, která se zvenku jeví jako jedinečnost. Pro takovouto společnost potřebujeme stavět naše města!



Pavel Holubec. Proces modernity
a jeho artikulace v prostorové struktuře
území, 2014



Alexandra Georgescu

1986 · architektka, Brno · KOGAA · The Distillery:
Social Reactor · Brno Design Days

Tomáš Kozelský

1986 · architekt, Brno · KOGAA · The Distillery:
Social Reactor · NEXT_INSTITUTE · FA VUT

Viktor Odstrčilík

1986 · architekt, Brno · KOGAA · The Distillery:
Social Reactor · NEXT_INSTITUTE · Brněnský
kulturní parlament



délka: 02:03

rok: 2017

kamera: Petr Nox Novák, noxphoto.cz



KOGAA
ARCHITECTURE STUDIO

KOGAA Architecture Studio is the founder of other parallel platforms next to its base architectural practice. The initiatives focus on the specific fields of real estate development, research, design and event planning.



SOCIAL REACTOR

Social Reactor is a conceptual NGO of "Slow" Real Estate Development. It aims to the densification of the city cores via the adaptive re-use of hibernating buildings and structures. The products of Social Reactor are hybrid typologies which can absorb various functions and subjects from which to be influenced and grow with.



THE DISTILLERY

The Distillery is the first prototype of the Social Reactor concept.

Its architectural strategy was designed by KOGAA Studio as a cultural venue to inspire creative confrontation, support innovative ideas and accommodate outstanding events. Originally a distillate factory, then non-functioning for many decades, the historical building is now being given new life and fresh identity, while keeping its story alive.

At the moment it hosts KOGAA's offices with prominent and public co-working spaces, a pop-up cafeteria, a bakery and a cinema.

>| **NEXT**_INSTITUTE

NEXT Institute is an independent platform for Applied Research in Architecture and Urbanism. Our activities emerge as a reaction to current socio-urban phenomenas. The research work consequently leads to the developement of functional prototypes which generate innovative projects. The Institute has also organized events with international specialists and works with the local students and other research platforms.

LAB of **ADAPTIVE RE-USE**

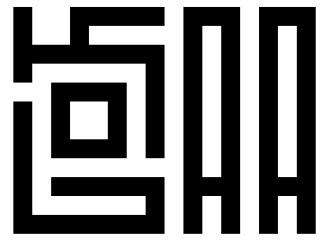
Research lab focused on adaptive re-use phenomens within the architectural, urban and socio-economical fields. Its research works is being managed by KOGAA Studio which embeds the outputs within the Social Reactor project.

LAB of **URBAN DYNAMICS**

Research lab focused on mechanism of urban mobility. Content of its research works is being curated by KOGAA Studio.

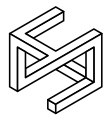


Brand of Events showcasing fields of contemporary international Design practice in the city of Brno



KOGAA
ARCHITECTURE STUDIO

KOGAA Architecture Studio is the founder of other parallel platforms next to its base architectural practice. The initiatives focus on the specific fields of real estate development, research, design and event planning.



SOCIAL REACTOR

Social Reactor is a conceptual NGO of “Slow” Real Estate Development. It aims to the densification of the city cores via the adaptive re-use of hybernating buildings and structures. The products of Social Reactor are hybrid typologies which can absorb various functions and subjects from which to be influenced and grow with.



THE DISTILLERY

The Distillery is the first prototype of the Social Reactor concept. Its architectural strategy was designed by KOGAA Studio as a cultural venue to inspire creative confrontation, support innovative ideas and accommodate outstanding events. Originally a distillate factory, then non-functioning for many decades, the historical building is now being given new life and fresh identity, while keeping its story alive. At the moment it hosts KOGAA's offices with prominent and public co-working spaces, a pop-up cafeteria, a bakery and a cinema.



Brand of Events showcasing fields of contemporary international Design practice in the city of Brno.

> | **NEXT**_INSTITUTE

NEXT Institute is an independent platform for Applied Research in Architecture and Urbanism. Our activities emerge as a reaction to current socio-urban phenomenas. The research work consenquently leads to the developement of functional prototypes which generate innovative projects. The Institute has also organized events with international specialists and works with the local students and other research platorms.

LAB of ADAPTIVE RE-USE

Research lab focused on adaptive re-use phenomens within the architectural, urban and socio-economical fields. Its research works are being managed by KOGAA Studio which embeds the outputs within the Social Reactor project.

LAB of URBAN DYNAMICS

Research lab focused on mechanism of urban mobility. Content of its research works are being curated by KOGAA Studio.

Marie Davidová

1979 · Collaborative Collective (COLL COLL), Praha ·
FUA TUL · FA ČVUT

*Design už není o formě, ale o jejich performanci
či interakci.*

*Co-design, na rozdíl od participace, umožňuje aktivní
navrhování účastníků oproti pouhému se vyjádření
k navrženým řešením.*

Trans-Co-Design: Časově založená eko-systemická performance



Obrázek 1: Komunitní GIGA-mapování projektu COLridor pro podporu místního eko-systému v lokální restauraci. (foto: Davidová 2017)

Nacházíme se v období silných sociálních změn, kdy se životní prostředí a s ním související demokracie ocitají na tenkém ledě. Společnost ve světě je rozdělená na dva tábory, jeden volající po větší míře participace a udržitelnosti, druhý tíhne k diktatuře a zneužívání přírodních zdrojů. Jejich krystalizace vede k následné migraci obyvatel, která tyto skupiny ještě více rozděluje. V komplexitě tohoto současného světa je pro architekty nevyhnutelné přehodnotit svoji roli. Transdisciplinární kolaborativní praxe se začínají stále více obracet k širšímu spektru zúčastněných stran, a to především k veřejnosti. Tím se tyto procesy mění v co-design. To znamená spolunavrhování se zainteresovanými aktéry, především s koncovými uživateli (Sanders & Stappers, 2008). Podíváme-li se na tyto aktéry v architektuře z ne-antropocentrického pohledu (Hensel, 2013), musíme zahrnout i ostatní biotické a abiotické členy ekosystému, jako jsou například rostliny, živočichové či klimatictí činitelé. Design už není o formě, ale o jejich *performanci* (Leatherbarrow, 2013) či *interakci* (Davidová, 2009). Jedná se tedy o tak zvaně časově založený design, definovaný počátkem milénia Sevaldsonem (Sevaldson, 2004). Časově založený design, či design v čase, je stále se vyvíjející proces bez konečného výsledku, kdy dílčí výsledky jsou vlastně prototypy v plném měřítku či v primárním obsahu, modifikované v čase. Ve veřejném prostoru můžou zásadnější pozitivní sociální změnu vyvolat spíše *městské prototypické intervence* (Davidová, 2004; Doherty, 2005), které svému okolí dávají možnost podílet se na jejich vývoji a vlastně realizaci než shora definovaný *master plan*. I ty můžou mít svůj základ v co-designu. Co-design, na rozdíl od participace, umožňuje aktivní navrhování účastníků oproti pouhému se vyjádření k navrženým řešením (Sanders & Stappers, 2008).

Já a mí kolegové jako nástroj pro takový proces používáme *GIGA-mapování* (Davidová, 2014; Sevaldson, 2011, 2015), tedy mezioborové, vizuální diagramování komplexity vztahů mezi předměty diskuse (viz Obrázek 1). Dále pak následují prototypické intervence. Ty se chovají, utváří, vyvíjí a zároveň vyhodnocují a přenavrhují v čase. Jejich cílem je společné soužití mezi druhy a fyzickými činiteli v rámci ekosystému. Například dřevěná responsivní stěna Ray skrze své osídlení řasami spolunavrhuje a spoluvytváří jak prototyp samotný, tak jeho performanci (viz Obrázek 2).

Tuto stěnu nyní aplikujeme na hmyzích hotelech *TreeHugger* v centru Prahy (viz Obrázek 3) pro podporu bio-topu na Nuselských schodech v projektu *COLridor* (Davidová, 2017). Díky vytvoření *klimatické pohody* pro hmyz vytvoříme *jedlou krajinu* (Davidová, Zatloukal & Zimová, 2017) pro místní netopýry a ptáky. Projekt je kolaborativně, transdisciplinárně navrhován s komunitou a dalšími zainteresovanými aktéry. Ale ti konečně vyvinou projekt až svým obydlením a sociální interakcí. Ta bude podpořena festivalem *EnviroCity* (Davidová & Kernová, 2016), kde se multižánroví vystupující musí právě svou performancí ze svého oboru, ať už se jedná o tanečnice nebo ekoložky či političky, vyjádřit k projektu *COLridor*. Nasbíraná data pak budou použita k jeho dalšímu vývoji.

Tento projekt má za cíl zabránit developmentu v lokalitě a zároveň vytvořit porozumění komunitě, že i městské prostředí je nedílnou součástí ekosystému. Je to příklad, jak se staví politika a komunitní společnost naskrz rostlinnými a živočišnými druhy a fyzickým klimatickým prostředím odspodu.

Fúze takovýchto časově založených systemických procesů, kdy výsledky jsou prototypy, které jsou vyvíjeny a odehrávány biotickými i abiotickými aktéry, mě vedla k ratifikaci nového pole designu: **Systemic Approach to Architectural Performance**.



Obrázek 2: Prototyp Ray2, klimaticky responsivní stěna větrající za sucha a uzavírající se za vlhka skrze borcení, která je osídlená řasami, které modifikují její performanci skrze odsávání vlhkosti ze dřeva. Všimněte si také distribuce osídlení řas podle nejvlhčích částí formální stránky prototypu. Vzniká tak interakce mezi performancí formy, živým osídlením a mikroklimatem. (foto: Davidová 2017)



Obrázek 3: TreeHugger, hmyzí hotel pro projekt COLridor využívající performance responsivního dřeva. (foto: Davidová 2017)

Reference

- Davidová, M. (2004). Gary Doherty: On Spatial Dialogues. *Stavba*, 5(6), 18.
- Davidová, M. (2009). Exploring Environmental Dimensions: On Sustainability as an Architectural Problem: Why It Is Not Enough To Discuss Space and Time Only. In B. Sevaldson (Ed.), *Nordes 2009 – Engaging Artifacts* (pp. 1–4). Oslo: Oslo School of Architecture and Design. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/307958364_Exploring_Environmental_Dimensions_On_Sustainability_as_an_Architectural_Problem_Why_It_Is_Not_Enough_To_Discuss_Space_and_Time_Only
- Davidová, M. (2014). Generating the Design Process with GIGA-map: The Development of the Loop Pavilion. In B. Sevaldson & P. Jones (Eds.), *Relating Systems Thinking and Design 2014 Symposium Proceedings* (pp. 1–11). Oslo: AHO. Retrieved from http://systemic-design.net/wpcontent/uploads/2015/03/MD_RSD3_GeneratingtheDesignProcesswithGIGA-map.pdf
- Davidová, M. (2017). COLridor. Retrieved March 31, 2017, from <https://www.facebook.com/COLridor/>
- Davidová, M., & Kernová, M. (2016). EnviroCity – Facebook. Retrieved April 1, 2016, from <https://www.facebook.com/envirocity/>
- Davidová, M., Zatloukal, J., & Zímová, K. (2017). Responsive Transformer: The Bio-Robotic Adaptive Architecture. In F. Mahbub, S. Uddin, & M. A. Khan (Eds.), *International Design Conference: DESIGN EVOLUTION [Education and Practice]* (pp. 1–8). Karachi: Indus Valley School of Art and Architecture. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/313759423_Responsive_Transformer_The_Bio-Robotic_Adaptive_Architecture
- Doherty, G. (2005). Prototypes in Pinkenba. In *Nordes 2005 – In the Making* (Vol. o, pp. 1–5). Copenhagen: Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture. Retrieved from <http://www.nordes.org/opj/index.php/n13/article/view/262/245>
- Hensel, M. (2013). *Performance-Oriented Architecture: Rethinking Architectural Design and the Built Environment* (1st ed.). West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Leatherbarrow, D. (2013). Foreword. In M. Hensel (Ed.), *Performance Oriented Architecture: Rethinking Architectural Design and the Built Environment* (1st ed., pp. 9–11). West Sussex: Wiley.
- Sanders, E. B.-N., & Stappers, P. J. (2008). Co-creation and the new landscapes of design. *CoDesign*, 4(1), 5–18. <https://doi.org/10.1080/15710880701875068>
- Sevaldson, B. (2004). *Designing Time: A Laboratory for Time Based Design*. In *Future Ground* (pp. 1–13). Melbourne: Monash University. Retrieved from <http://www.futureground.monash.edu.au/>
- Sevaldson, B. (2011). GIGA-mapping: Visualisation for complexity and systems thinking in design. *Nordes '11: The 4th Nordic Design Research Conference*, 137–156. Retrieved from <http://www.nordes.org/opj/index.php/n13/article/view/104/88>
- Sevaldson, B. (2015). Gigamaps: Their role as bridging artefacts and a new Sense Sharing Model. In *Relating Systems Thinking and Design 4* (pp. 1–11). Banff: Systemic Design Research Network. Retrieved from <https://app.box.com/s/tsj7ewtcy9dr63knf64tvo3yrepmdov>



Birger Sevaldson. Developing Digital Design Techniques, 2005



Mohsen Mostafavi, David Leatherbarrow. On Weathering: The Life of Building in Time, 1993



Michael Hensel. Performance-Oriented Architecture: Rethinking Architectural Design and the Built Environment, 2013



David Leatherbarrow. Architecture Oriented Otherwise, 2009

Marie Davidová

Alexandra George
Tomáš Kozel
Viktor Odstrčilík



Martin Rusina

1974 · architekt, Praha · Rusina Frei architekti

Martin Frei

1981 · architekt, Praha · Rusina Frei architekti ·
městský architekt Žamberka



Příběh pěší lávky v Litomyšli

délka: 07:16

rok: 2017

použité filmové materiály: Nadace Proměny Karla Komárka, CMS TV Svitavy, Karel Čuma, Rusina Frei architekti

Příběh pěší lávky v Litomyšli

Náš pohled na roli architekta je takový, že architekt má za úkol být moderátorem všech účastníků stavebního procesu. Ať už jde o stavbu veřejnou či soukromou, nebo třeba i virtuální, vždy do procesu vstupují různé skupiny lidí s různými zájmy, někdy protichůdnými, někdy konvergentními – investoři, uživatelé, veřejnost, úřady, stavební firmy, projektanti atd. K tomu přistupují objektivní faktory – přírodní, technické, ekonomické apod. – a subjektivní – výtvarné, filozofické a další. Úlohou architekta je vybalancovat všechny tyto zájmy a faktory, najít optimální řešení a vytvořit takový návrh, který lze zrealizovat a který zase zpětně ovlivňuje všechny tyto vstupní činitele.

Vždy jde ale o proces, někdy rychlejší, někdy poměrně zdoluhavý. Stavba ve veřejném prostoru se neobejde bez složitého projednávání, dnes naštěstí čím dál více i s veřejností. Nemůže se také opírat o práci jednotlivce, ale vyžaduje dlouhodobou spolupráci poměrně velkého množství lidí – nejen projektantů a různých odborníků, ale i těch, kteří stavbu přímo staví.

Tento proces jsme chtěli ukázat na konkrétním příkladu. Vybrali jsme projekt revitalizace parku u Smetanova domu v Litomyšli a konkrétně výstavby pěší lávky v rámci tohoto projektu. Na tomto příkladu je možné demonstrovat komplexnost celého procesu od architektonické soutěže přes veřejné projednání až po finální realizaci a zpětnou vazbu veřejnosti. Zvolili jsme krátké video kvůli možnosti ukázat několikaletý příběh vzniku lávky v několika minutách.

Jako doprovod vystavujeme také model části lávky v měřítku 1:1, který jsme si vyrobili, abychom si ověřili funkčnost a působení mostovky, navržené z ocelových lamel. Případá nám zajímavé doplnit obrazový záznam procesu konkrétním fyzickým prvkem, který má vztah k tomu, o čem se v záznamu mluví.

Obnova nábreží řeky Loučné v Litomyšli

Autoři: Martin Rusina, Martin Frei

Spolupráce: Markéta Poláčková, Mojmír Pukl, Daniela Vaníčková

Spoluautor lávky: Petr Tej

Autoři sochařského řešení: Pavla Sceranková, Dušan Zahoranský

Zahradní architekti: Jakub Finger, Mirka Svorová – PARTERO

Grafické řešení: COLMO

Statika: Vilém Silbrník, Michal Karásek – STA-CON

Investor: Nadace Proměny, Město Litomyšl

Celková plocha: 3 ha

Náklady: 30 mil. Kč

Soutěžní návrh: 2013

Projekt: 2013–2015

Realizace: 2016–2017

Úprava nábreží říčky Loučné v centru Litomyšle navazuje na úsek, upravený již dříve AP atelierem. Návrh stojí na koncepci obnovy a propojení čtyř různých městských prostorů – nábreží, břehů řeky, parku a ulice – do jednoho funkčního celku.

Na nábreží vzniká městská promenáda pod stromy, určená pro odpočinek, setkávání a hry. Její součástí je sochařsky ztvárněné dětské hřiště s hudebními motivy. Nábreží je lemováno nízkou zídkou z probarvovaného betonu, vytvářející hranici mezi městem a přírodními břehy řeky. Ty jsou zachovány ve své divokosti a zpřístupněny pouze na vybraných místech lehkými pozorovatelnami ptáků a ryb. Reka Loučná je přemostěna zavěšenou pěší lávkou. Ta je, stejně jako pozorovatelný, navržená jako transparentní ocelová struktura co nejméně zasahující do přírodního okolí. Park u Smetanova domu je upraven na prosluněnou pobytovou louku. Obnovena je ladem ležící zahrádka restaurace, která je nově doplněna o ocelový pavilon se zelenou střechou. Ulice Vodní valy bude vydlážděna do roviny a dopravně zklidněna.



Kurt Vonnegut. Mechanické piano, 1979

Kniha Kurta Vonneguta Jr. Mechanické piano nastiňuje téma, o kterém spolu často diskutujeme. Bez techniky si současnou architekturu nelze představit, ale podstatné je podle nás rozumné využití techniky ve vztahu ke společnosti. Technologický ani společenský pokrok se nemá stát modlou, které bude obětován přirozený lidský život.

Petra Marko

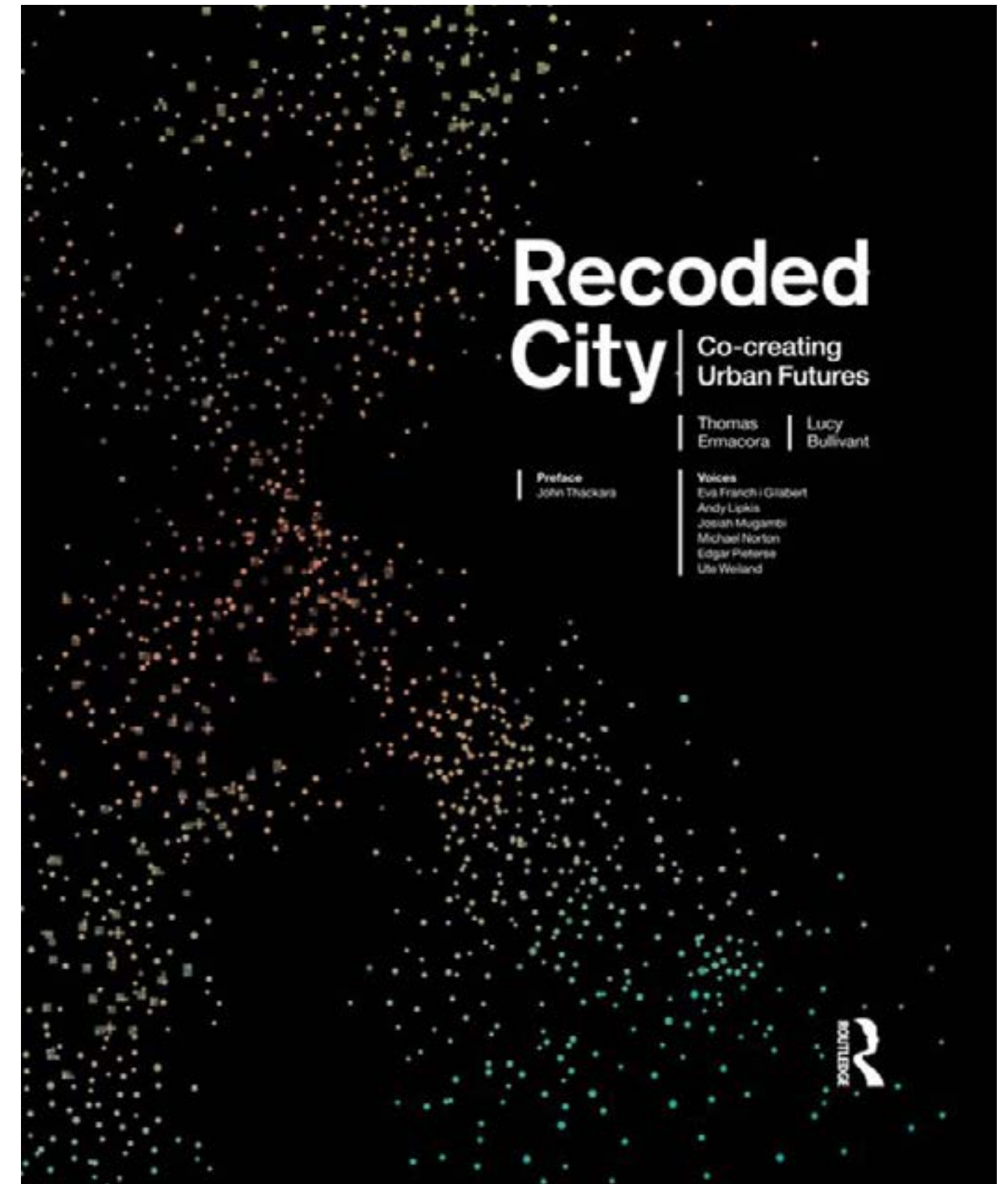
1983 · architektka, Londýn · Marko&Placemakers ·
London School of Architecture

Igor Marko

1970 · architekt, Londýn · Marko&Placemakers ·
Plán Bratislava

At Marko&Placemakers, we increasingly see the role of the architect as mediator and enabler of a participatory and collaborative processes reaching beyond the physical aspects of design. We believe that successful city making needs to combine both bottom-up and top-down approach, in order to sustain growth and genuine character of places. This means not only engagement of local people and stakeholders, but also lobbying and negotiating with decision makers to ensure that energy invested into bottom-up initiatives will have a genuine and lasting effect on the whole community, not just communities of interest.

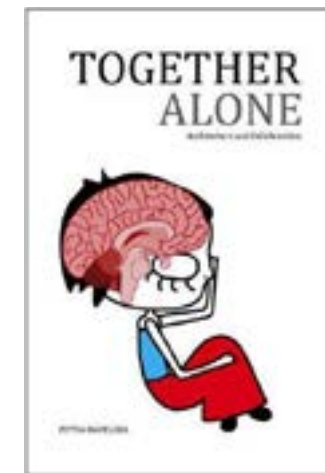
Recoded City sheds light on this new epoch in the relationship between cities and civil society by presenting an emerging range of collaborative solutions and distributed governance models. The authors draw on their own fresh research of global pioneers forging local design strategies, public-realm interventions and new stakeholder dynamics. Because of its close engagement with people, place and local identity, the field of participatory placemaking has huge untapped potential. Responding to the challenges of the Anthropocene era, Recoded City is for decision-makers, developers and practitioners working globally to make better and more liveable cities.



Lucy Bullivant, Thomas Ermacora. Recoded City: Co-Creating Urban Futures, 2016; p. 204–207



Markéta Březovská, Jan Kristek.
Boj o prostor, 2013



Petra Havelská. Together Alone, 2011

Lenka Kužvartová

1986 · kunsthistorička se zaměřením na bydlení a participaci, Praha · Ústav pro dějiny umění FF UK · Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách (CEFRES)

Pro participativní projektování jednoznačně hovoří fakt, že architekti nejlépe zjistí, co lidé potřebují, když se jich na to zeptají. Nebudou tak vznikat domy pro zprůměrovaného abstraktního člověka, u něhož se berou v potaz pouze základní životní potřeby.

Jiná architektura je možná

Zájem o společensky angažovanou architektonickou praxi mě zavedl až do brazilského São Paula. Právě zde, v největším městě jižní polokoule s více než dvaceti miliony obyvateli, se na počátku osmdesátých let začali architekti spojovat s chudými obyvateli v boji za právo na důstojné bydlení a právo na město. Začaly vznikat první projekty samosprávné výstavby, která se portugalsky nazývá mutirão autogerido. Slovo „mutirão“ pochází z domorodého jazyka Tupí a označuje kolektivní sebeorganizaci pro vykonání práce, ze které budou mít všichni zúčastnění užitek. „Autogestão“ pak označuje samosprávu, „autogerido“ tedy znamená samosprávný.

Tzv. samosprávná výstavba prošla za poslední dekády vývojem, který úzce souvisel s aktuální politickou a ekonomickou situací v zemi. Na přelomu osmdesátých a devadesátých let se jí dostalo podpory od tehdejší levicové starostky města. Během čtyř let jejího mandátu se začalo stavět na sto různě velkých projektů tohoto typu.

U těchto projektů jde o to umožnit lidem s nízkými příjmy bydlet blíže městskému centru, aby mohli využívat fungující městské infrastruktury a veřejných služeb. Právě oni jsou totiž vytlačováni na okraj města do monofunkčních sídlišť stavěných vládou nebo do svépomocně stavěných slumů. Dalším důležitý principem je participace, tedy zahrnutí budoucích obyvatel do celého procesu od projektování, přes přípravu a následné řízení výstavby až po práci na stavbě samotné. Architektům náleží spíše role poradců, přesto však mají na podobu projektů velký vliv.

Při terénním výzkumu jsem spolupracovala se skupinou technické asistence Usina (usina-ctah.org.br), která sdružuje architektky a architektky, urbanisty, sociology a sociální pracovníky a pracovnice a klade si za cíl přispívat praktickou činností ke kritice kapitalistického pojetí města a podporovat komunity, které se rozhodnou pro samosprávnou výstavbu. Původně šlo o dobrovolnickou skupinu mladých architektů, která se později etablovala jako nevládní organizace.

Díky mnohaměsíčním pobytům v jejich ateliéru jsem měla možnost seznámit se s výzvami a limity jejich práce. Jako problematická se ukázala moje představa o „opravdové participaci“ při projektování. Architekti disponují technickým věděním a zkušenostmi, které při několika málo sezeních není možné předat komunitě, pro niž pracují. I když architekti z Usiny postupně vyvinuli techniky, jak zpřístupnit postup projektování laikům, stále zůstává mnoho rozhodnutí na specialistech, tedy na těch, kteří rozumí něčemu, čemu většina rozumět nemůže. Jedny od druhých to vzdaluje a může to vést k vzájemné nedůvěře. Architekti často bazírují na určitých řešeních a místní obyvatelé mají zase někdy nereálná očekávání. Pokud architekti přestanou s komunitou otevřeně komunikovat nebo prosadí určité řešení přes její odpor, vede to k pasivitě. Rodiny pak očekávají, že všechna řešení přijdou hotová od architektů, a to i ta, při nichž je participace budoucích obyvatel zásadní.



Samosprávná výstavba se původně týkala především řadových rodinných domků. Šlo o tradiční typ s řadou ekonomických výhod: možnost zřídit si živnost, dům rozšiřovat a jeho části pronajímat. Usina pracovala v letech 1990 a 1991 na projektu rodinných domků pojmenovaném 26 de Julho ve východní části São Paula. (foto: Kužvartová 2016)

S podobnými problémy se jistě potýkali i západní průkopníci participace v navrhování jako byli Giancarlo de Carlo, Lucien Kroll, Ralph Erskine a John Habraken. Německý architekt Peter Sulzer píše v knize *Architecture and Participation* (eds. Peter Blundell Jones, Doina Petrescu, Jeremy Till, Londýn, New York 2005) z vlastní zkušenosti, že „jako architekt musíte na některých věcech trvat – kdybyste diskutovali o všem, zbláznili byste se.“ Rozhodování mezi vyhověním požadavků rodin a ohledem na vlastní znalosti a zkušenosti je jistě nelehké. Pro participativní projektování jednoznačně hovoří fakt, že architekti nejlépe zjistí, co lidé potřebují, když se jich na to zeptají. Nebudou tak vznikat domy pro zprůměrovaného abstraktního člověka, u něhož se berou v potaz pouze základní životní potřeby. Taková výstavba je monotónní a ve svém důsledku nefunguje dobře, jak víme z mnoha našich panelových sídlišť, části současné komerční bytové výstavby a jak je patrné i u brazilské sociální výstavby.

Zajímavý je postoj architektek a architektů z Usiny k formálním kvalitám stavby. Již před lety vyvinuli způsob stavění bytových domů pomocí nosné cihlové konstrukce zpevněné ocelovými schodišťovými věžemi. Ty zaručují snazší a bezpečnější pohyb a přepravu stavebního materiálu po staveništi. V projektu pojmenovaném Paulo Freire ze začátku tisíciletí zase použili ocelovou nosnou konstrukci, která umožnila variabilitu dispozic jednotlivých bytů. Architektky a architekti Usiny odmítají samoúčelné užívání určité architektonické formy nebo technologie – oboje musí sloužit pro zmenšení náročnosti při výstavbě a hlavně pro naplnění potřeb a přání obyvatel, které se týkají zejména co možná největší výměry bytů a ochrany soukromí jednotlivých rodin.

I když se kvůli současné politické situaci musí samosprávná výstavba v São Paulu potýkat s množstvím překážek, stále vznikají nové projekty. Architektky a architekti z Usiny věnují péči propagaci této myšlenky skrze svůj web a různé prezentace, diskuze a výstavy a to nejen v Brazílii, ale po celém světě. Naposledy se účastnili Trienále architektury v Lisabonu.

Činnost Usiny nejspíš není možné považovat za jednoduše přenosný recept na společensky angažovanou praxi. Ukazuje ale, do jakého dobrodružství se pustí architekt, který se začne zajímat o politický a sociální kontext své tvorby a o její využití pro chudší a neprivilegované vrstvy společnosti.



Postupem času kvůli menší dostupnosti pozemků začali architekti navrhovat jako vhodnější typ bytové domy. Projekt União da Jata se stavěl mezi lety 1993 a 1998. Jde o nosnou cihlovou konstrukci vyztuženou ocelovými schodišťovými věžemi, které nesou nádrže na vodu. (foto: Kužvartová 2015)



Projekt pojmenovaný po brazilském pedagogovi a filozofovi Paulu Freirem vznikl v letech 1999 až 2010. Za dlouhým trváním výstavby stojí časté problémy s financováním – mnozí politici samosprávné výstavbě příliš nepřejí. (foto: Kužvartová 2015)



Při terénním výzkumu (2013–2016) jsem sledovala projekt ve městě Suzano v metropolitní regionu São Paula. Účastnila jsem se schůzek architektů s koordinační skupinou i se všemi 144 rodinami, které jsou do projektu zapojeny. Také jsem společně s rodinami pracovala o víkendech na stavbě. (foto: Kužvartová 2014)

Dalším sledovaným projektem byl bytový celek pro celkem 600 rodin v sãopaulské čtvrti São Rafael. Zde jsem měla možnost zachytit aktivity participativního projektování a fungování hnutí za bydlení, v němž se rodiny organizují. (foto: Kužvartová 2014)

Karolína Kripnerová

1990 · architektka, Praha · Architekti bez hranic ·
FA ČVUT

Jakub Mikuláščík

1990 · designér, Praha · Architekti bez hranic

Díky našemu vzdělání, schopnostem a nadšení pro věc máme v rukou nástroje, kterými můžeme pozitivně formovat prostředí, ve kterém žijeme.

Zároveň by však architekt nikdy neměl zapomínat na socio-kulturní aspekt jeho práce, nezapomínat, že při navrhování nejde jen o místo samotné, ale především o osoby a komunity, které toto místo budou využívat!

Člověk. Město. Domov.

Tři slova, která se mi vybaví, když se řekne *architekt*.

Často se setkáme s představou veřejnosti, že architekt je jakýsi bonus, který jen prodražuje stavbu („né, nakreslím si to sám“). Proč? Myslíme si, že tato představa je do jisté míry českým specifíkem, které se utvořilo na základě společenské zkušenosti z minulého století. Ať už jde o potlačení osobního výrazu architekta během minulého režimu nebo naopak přemrštěné velebení výrazných osobností moderny. Architekt je často *enfant terrible* projektu, co si nikdy nedá říct a na ostatní se dívá spatra. Nemůžeme si však za tento společenský názor také jako architekti sami?

Díky našemu vzdělání, schopnostem a nadšení pro věc máme v rukou nástroje, kterými můžeme pozitivně formovat prostředí, ve kterém žijeme. A tím i celou naši společnost. Vždyť právě architekt je ten, kdo vidí problémy a potenciály místa. Kdo tuší vazby: (ne)fungující, ale i potenciální. Vnímá vztah člověka a prostoru, ví, jak prostor působí na člověka. A nemluvíme zde jen o Vašem obývacím pokoji, mluvíme o místech, které ovlivňují nás všechny – *o veřejném prostoru*. Malebné uličky, rozlehlá náměstí, temné podchody...

Architekti obvykle hovoří jazykem půdorysů, schémat, skic, vizualizací..., ve kterých jsou trénováni, aby dokázali sdělit své poselství. Zároveň by však architekt nikdy neměl zapomínat na socio-kulturní aspekt jeho práce, nezapomínat, že při navrhování nejde jen o místo samotné, ale především o osoby a komunity, které toto místo budou využívat!

Velkou inspirací pro naši práci je německý architekt působící ve Vídni, Alexander Hagner. Pan architekt dokázal naslouchat lidem se speciálními požadavky – lidem bez domova a studentům, dokázal odhalit silné a slabé stránky opuštěného nevyužívaného domu ve vídeňském širším centru. Pomocí kvalitního návrhu proměnil šedý puntík na mapě v místo setkávání, nabídnul lidem bez přístřeší domov a dal život zcela ojedinělému a pionýrskému projektu Vinzi-Rast Mittendrin + Lokal.

Skupinu Architekti bez hranic založili v roce 2015 architekti Karolína Kripnerová a Vojtěch Sigmund. Skupinu dnes tvoří desítky mladých architektů a designérů. Spojuje nás zájem o projekty, které nevznikají s vidinou honoráře, ale proto, aby zvýšily kvalitu veřejného prostoru, ochránily životní prostředí, nebo hledají řešení na některý z neduhů společnosti. Klademe si za cíl iniciovat a realizovat projekty v problémových lokalitách a pro znevýhodněné lidi, kultivovat veřejný prostor a posilovat mezilidské vztahy.

V současné době se věnujeme několika projektům. Jedním z nich je zlepšování stavu podchodů pod pražskou magistrálou na Vltavské. Tento prostor vnímáme jako neutěšený, kterým však musíte projít, pokud nechcete hazardovat přebíháním magistrály. V rámci sousedského festivalu Zažít město jinak jsme zde již dvakrát (2015, 2016) uspořádali program, jehož cílem bylo vytvoření prostoru pro interakci lidí, kteří pod mostem žijí, organizací, které jim pomáhají, a veřejnosti.

V podchodech v létě zrealizujeme *Orientační systém* za podpory a pomoci Městské části Praha 7 a grantu Nadace Proměny.

Jiným, již zaběhlým projektem, jsou *Veřejné šatní skříně*. Heslem Veřejné šatní skříně se stalo:

Co nepotřebujete, nechte zde. Co potřebujete, to si vezměte.

V současné době funguje v Praze pět Veřejných šatních skříní a jednáme o dalších lokalitách.

Spolu s panem Vojtěchem Sedláčkem pracujeme na *Sprchomatu* – což je návrh veřejné sprchy, kde se může osprchovat každý, turista, cyklista, nebo také člověk bez domova.

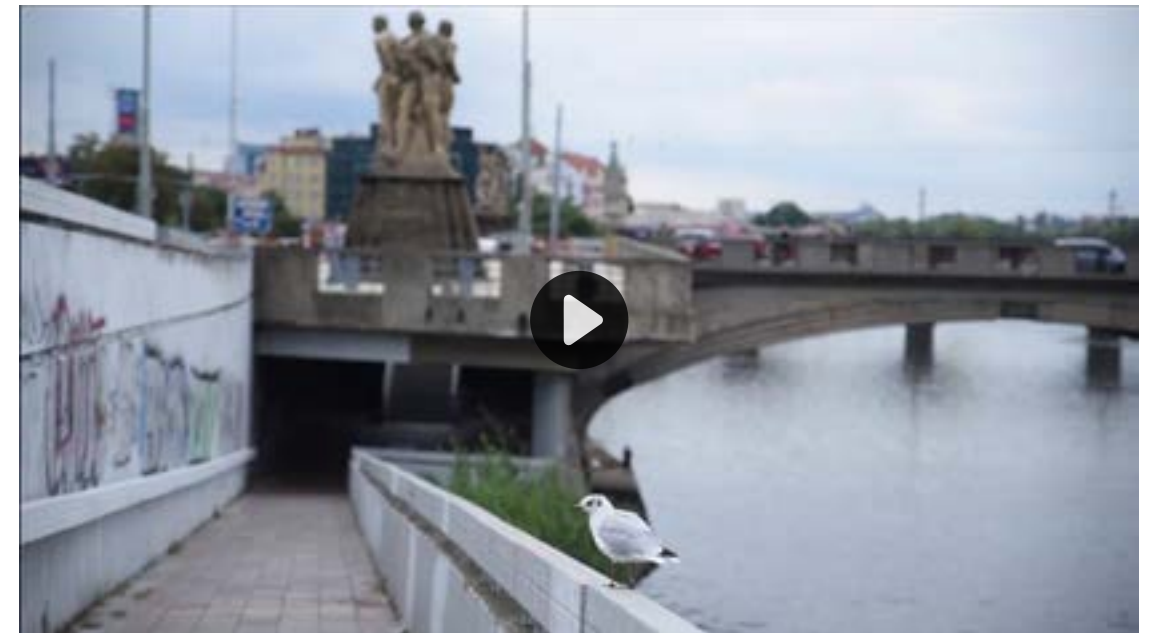
Dalším tématem, kterému se věnujeme, je popularizace architektury a osvěta veřejnosti. Organizujeme prezentace architektů ve veřejném prostoru v rámci experimentálního streetartového projektu *Ukradená galerie*.

Těší nás zájem o naše projekty, kladný ohlas veřejnosti a její podpora. Máme radost, když vidíme, že to, co děláme, skutečně funguje, a že jsme někomu pomohli. Doufáme, že naše činnost bude inspirací pro další občanský aktivismus jak mezi architekty, tak i ostatními profesemi, a společně zlepšíme místa, ve kterých žijeme.

V Praze, 26.5. 2017

Ing. arch. Karolína Kripnerová
MFA Jakub Mikuláščík

Architekti bez hranic



délka: 03:12

rok: 2016

autoři videa: David Přílučík, Architekti bez hranic

Daniela Krajčová

1983 • umělkyně se zájmem o sociální témata,
Bratislava

- PRE KOHO JE LAVIČKA URČENÁ?

- matka s dieťaťom

- zaľúbenci

- dôchodca

- študenti

- teenager

- bezdomovec

- turista

- utečenec

- hudobník

- alkoholik

- aktivista

- umelec

-
-
-

- SLUŽÍ MI AKO ČO?

- stolička

- stôl

- posteľ

- vešiak

- sušiac

- tieň

- herná doska

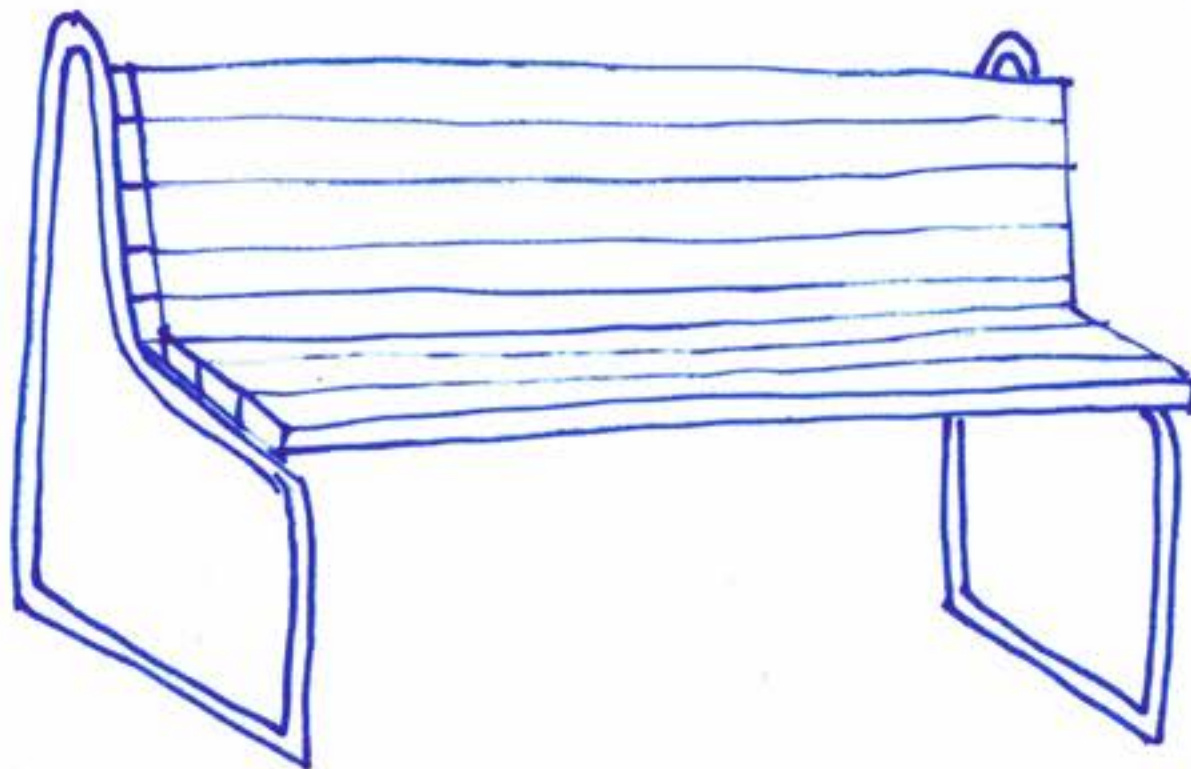
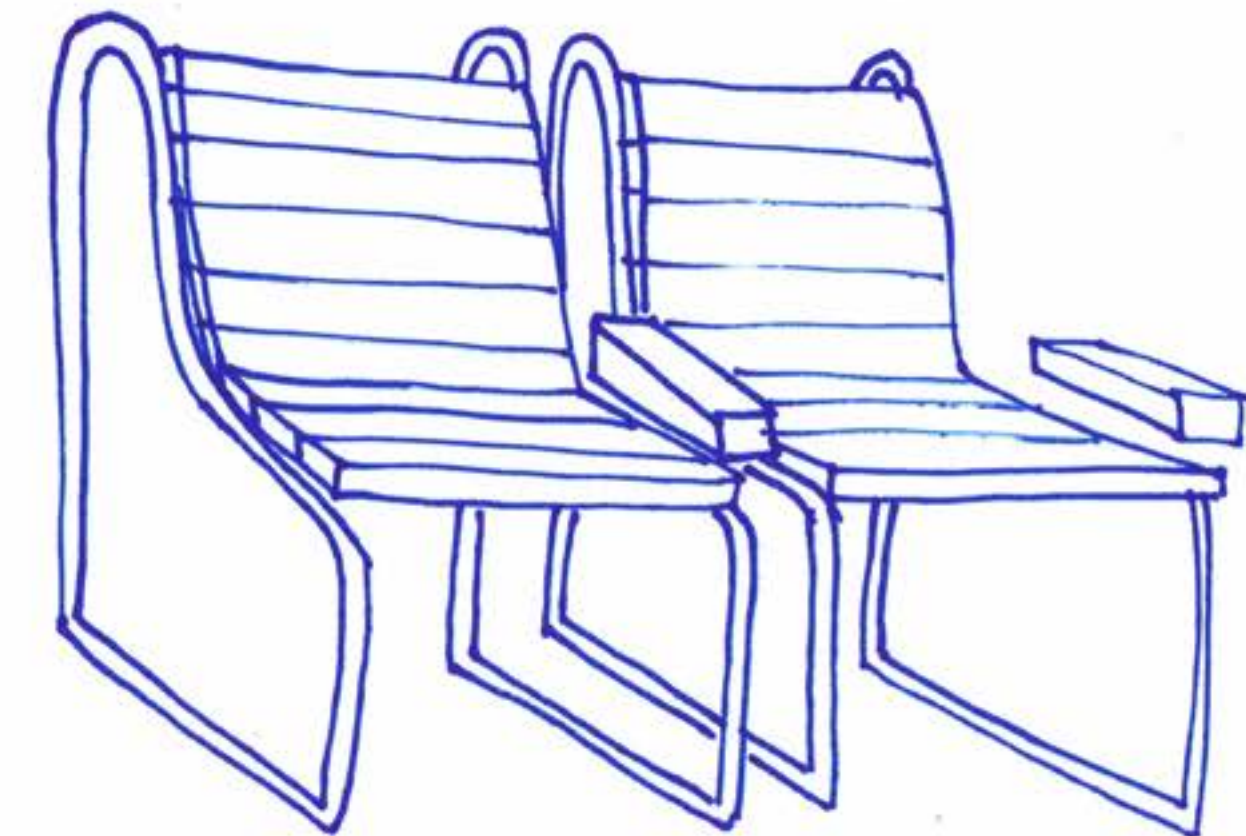
- prebalovací pult

- bar

- ateliér

- meeting point

-
-
-



Martin Jančok

1978 · architekt, Bratislava · PLURAL · FA STU

Michal Janák

1987 · architekt, Bratislava · PLURAL · FA STU

Spoločnosť musí vedieť ponúknuť priestory pre každého, nie iba pre všetkých.

Mesto môže fundamentálne meniť svoj obraz iba skrz politiku. Tým pádom sa aj architektúra mesta musí spolitizovať, byť si vedomá ideologického rámca a diskurzu. Na to, aby architekti mali fundamentálny dosah na mesto (alebo akékoľvek osídlenie), nemôže architektúra vystupovať ako nepochitická.

Pre architektúru nášho regiónu je v tejto dobe príznačná určitá vyčerpanosť. Po dekádach plánovaného hospodárstva, jasne stanovenej paradigmy a byrokratického mechanizmu produkcie priestoru sa v súčasnej trhovo orientovanej spoločnosti vytratila potreba koherentnej stratégie plánovania. Plán, projekt mesta, je fragmentovaný v parciálnych záujmoch a redukovaný na kvantifikovateľné parametre ekonomickej efektivity a formálnej komoditizácie. Pre funkčnú demokratickú spoločnosť je nutný jasne stanovený diskurz, ktorý však nie je rámcovaný progresom (hľadanie nového univerzálneho riešenia), ale vnútornou pluralitou, dialektikou jasne stanovených pozícií. Tekutosť a paradox je programom demokratického mesta. To vyžaduje rôznorodosť formy, nie konsenzus triviálnosti.

Úloha architekta sa v tomto usporiadaní zmenila z pozície стратега na pozíciu kritika. Našou zodpovednosťou je poukazovať na verejné atribúty mestského priestoru a tie aspekty, ktoré sú kľúčové, súčasne však nie sú kvantifikovateľné ekonomicko-efektívnymi parametrami.

Ako architekti pracujeme s formou a priestorom. Formu vnímame ako nástroj štruktúrovania, vytvárania vzťahov, nie ako vytváranie obrazu. Sme si vedomí pominuteľnosti funkcie a naopak, trvácnosti priestoru. Preto nastavujeme základné rámce, vzťahy, ktoré dokážu adresovať nepredvídateľnosť užitia. V neposlednom rade takto nastolené vzťahy ponechávajú mestu priestor, ktorý nemusí byť vôbec popísaný. Ide o „zbytkové“ plochy, obývatelne ruiny. Takýchto priestorov ubúda a sú považované za nežiadúce. Myslíme si opak. Sú kľúčové pre inkluzívne prostredie mesta. Nie je možné ich komoditizovať, ani kvantifikovať. Spoločnosť musí vedieť ponúknuť priestory pre každého, nie iba pre všetkých.

Niektoré aspekty formy sa dostali do úzadia. Súčasný dôraz na efektívnu využiteľnosť opomíňa veľkorysosť, ktorá je kľúčová vo vzťahu k verejnému charakteru prostredia mesta. Pritom mnoho príkladov budov, ktoré narábali s formou veľkoryso ako Nová Synagóga v Žiline, alebo vila Tugendhat - dokazuje, že monumentalita dokáže absorbovať program presahujúci typologické rámce v prospech verejného. Svojím dopadom štruktúrujú mestský priestor a vytvárajú miesta.

Obraz demokratického mesta je dôsledkom permanentnej konfrontácie v názorovej diskusii. Táto konfrontácia môže byť frustrujúca. Nejestvuje riešenie. Tento stav je ale žiaduci. Pre kvalitnú diskusiu je nutné pracovať s jasne sformulovanými názormi, ktoré sú artikulované či už v súťažných návrhoch, alebo textoch.

Byť kritikom a advokátom verejných záujmov tvorby miest však nestačí. Architektúra ako taká dokáže štruktúrovať priestor, ale je viazaná spoločenskými podmienkami, regulatívami. Mesto môže fundamentálne meniť svoj obraz iba skrz politiku. Tým pádom sa aj architektúra mesta musí spolitizovať, byť si vedomá ideologického rámca a diskurzu. Na to, aby architekti mali fundamentálny dosah na mesto (alebo akékoľvek osídlenie), nemôže architektúra vystupovať ako nepolitická. Odbornosť nabáda k hľadaniu „správneho riešenia“, vedeckosti disciplíny. Diskusia o meste musí byť súčasťou politického zápasu, nie iba v akademickej rovine.

Martin Jančok

Michal Janák





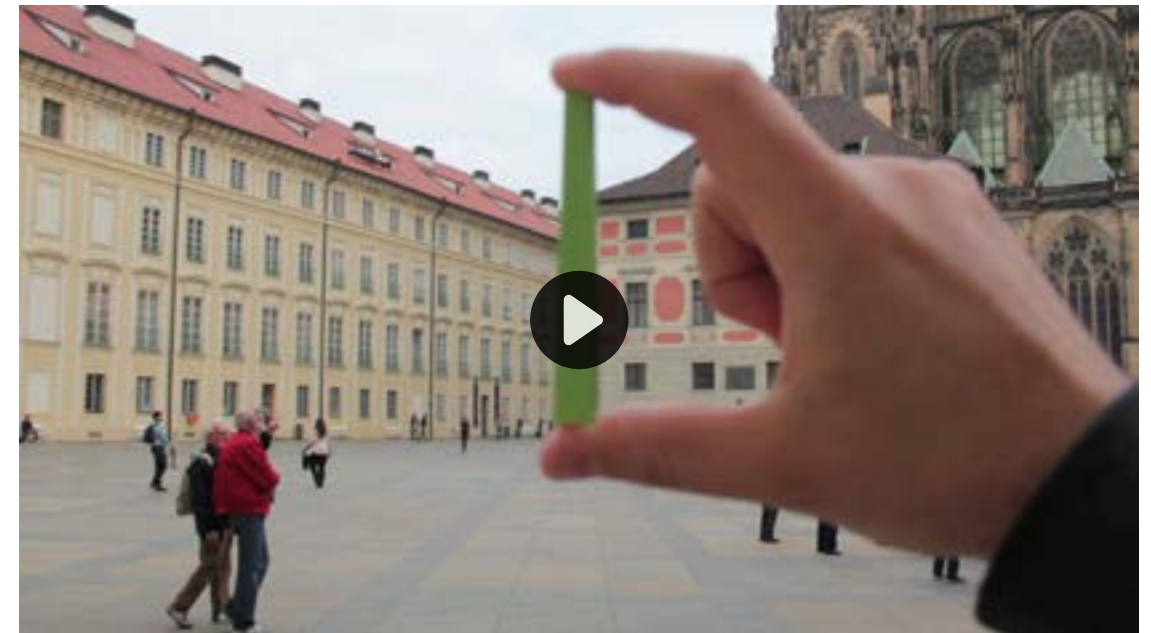
Florian Hertweck, Sebastien Marot
(eds.). The City in the City—Berlin: A
Green Archipelago, 2016



Tomáš
Jana Pessová • Petr Rezen
Jiří Sádlo • Oliver Sadoski
Jan Snopek • Jan Sokol
Laděk Sýkora • Ondřej Synek
Jana Šimulová • Michal
Karlík Ben

Petr Dub

1976 · intermediální umělec, Praha · Studio Flusser



délka: 05:17

rok: 2014

Monument nebo instrument?

Symbol tradičního obelisku, na kterém lze optimálně demonstrovat rozpory mezi společenskou zakázkou a jeho reálnou architektonickou (ne)funkčností. Tvarovou formu původního egyptského sloupu ukončenou pyramidem nalezneme ve formě monumentu prakticky na každém kontinentu. Jeho přítomnosti nakonec neuniklo ani druhé nádvoří Pražského hradu. V prostranství národní architektonické dominanty můžeme pozorovat modernistické použití momentu symbolické piety, které ovšem nebylo realizováno za využití nově hledané a nalézané architektonické prostředky, nýbrž skrze historizující artefakt, připomínající více demonstraci záboru či značkování určitého. Obelisk je historicky dobrým příkladem situace, kdy se z architektury stává nosič vyprázdněných informací – nejen v estetickém slova smyslu, ale především ve smyslu hledání odpovědné funkce soudobé architektury. Síla kapitálu často vytváří umělejší, zchromlé produkty, vznikající na základě společenské poptávky určené k uspokojení různých psychologických potřeb.



Karsten Harries. Etická funkce architektury, 2012

Karel Maier

1951 · architekt a urbanista, Praha · FA ČVUT ·
Association of European Schools of Planning (AESOP)

*Plánování měst tedy má být především politickou
činností – nikoliv ve smyslu partajního politikaření,
ale ve smyslu polis občanů.*

Kdo má plánovat město, proč a jak?

Kdo?

Města jsou vlastně to nejsložitější, co člověk vytvořil. Jsou nositelem civilizace a mají celou řadu ekonomických, společenských, kulturních a politických funkcí. Plánování měst je tudíž velmi odborná záležitost. Naprostou většinu našich měst založili ve středověku odborníci – lokátoři. Již při založení měla města pevně vymezena veřejná prostranství a plochy pro stavby, které bychom dnes řadili do veřejného vybavení. Když v době průmyslové revoluce některá města začala přerůstat do industriálních aglomerací, rozšiřování a přestavbu měst plánovali zeměměřiči a technici se starali o vybavování technickými a dopravními infrastrukturami. Teprve na přelomu 19. a 20. století se začala města zabývat uměleckou stránku svého plánování a staviteli měst se stali architekti.

Během 20. století se ale postupně ukazuje, že plánování měst není ani jen geometrie ani jen technika ani jen umění. Uspokojivé výsledky nepřinesly ani pokusy předat štafetu plánování sociologům či ekonomům. Proto se ve vyspělých zemích emancipuje profese urbanisty-plánovače měst jako zvláštní „interdisciplína“ přesahující tradiční technickovědné, sociálněvědné a umělecké škatulky.

Postupně sílí přesvědčení, že na utváření měst mají mít hlavní vliv občané, kteří ve městě žijí. Plánování měst tedy má být především politickou činností – nikoliv ve smyslu partajního politikaření, ale ve smyslu polis občanů, jejichž požadavky na uspořádání města, kvalitu jeho prostředí a zajištění služeb v něm by měly být vstupem a korektivem plánování prováděného k tomu vyškolenými urbanisty – plánovači.

Drazí architekti, pokud si chcete zachovat svoje současné postavení v oboru urbanismu-plánování, budete se muset naučit v týmu se sociology, demografy, inženýry, ekology a ekonomy uskutečňovat požadavky občanů. A odmítnete předstírání participace příárovými prezentacemi, které jen zakrývají pavučinu vztahů politiků, úředníků a byznysu.

Proč?

Města užívají a přeměňují velmi různí lidé, s velmi rozdílnými až protichůdnými individuálními či skupinovými zájmy a představami o městě. Pokud těm zájmům, které poškozují zájmy ostatních, nebude nadřazeno to, čemu říkáme veřejný zájem, zřejmě zvítězí ti nejsilnější a ostatní se budou muset přizpůsobit nebo odejít někam jinam. Ale nejen to: prosazení úzkého individuálního anebo skupinového zájmu bez ohledu na kontext může nakonec poškodit i samého nositele. Vyprávět by o tom mohli podnikatelé, kteří si vymohli změnu územního plánu a postavili provozovnu v záplavovém území nebo třetí benzinovou pumpu v řadě u okresní silnice.

Jenomže kdo tedy má vymezit, co je veřejný zájem? To bylo jednoduché v tradičních společnostech zakotvených v malém prostoru města či vesnice. Tam se domy, pole a fabriky po generaci dědily a nebylo zapotřebí nikoho přesvědčovat o potřebě udržitelného rozvoje – tedy předat další generaci co nejlepší dědictví a neznepřátelit si sousedy. Dnešní společnost sítí, globalizovaných kolosů, pro něž jsou státy jako je náš ekonomickými trpaslíky, a developerů ovládajících radnice má s pojmenováním, notabene prosazováním veřejného zájmu ve městě, problém.

Drazí architekti, občané, kteří přestali věřit politikům, očekávají, že urbanisté-plánovači měst budou ti, kdo dokážou „jejich“ veřejný zájem vymezit a prosazovat. A jak tedy mají urbanisté-plánovači veřejný zájem nacházet? Možná by pomohlo, kdybyste se na to, co má plánování města ve veřejném zájmu nejvíc hlídat a prosazovat, podívali očima těch, jejichž hlasu nasloucháme nejméně: dětí, seniorů, matek samoživitelek, nemocných a chudých. Pokud budete takto plánovat, nebudete mít problém rozhodnout, zda je ve veřejném zájmu postavit další tunely a magistrály pro auta nebo raději město plánovat pro lidi, kteří autem nejedou. A už vůbec byste neměli problém vymezit plochy pro školky a školy, komunitní centra, pečovatelské domy a veřejné parky.

Jak?

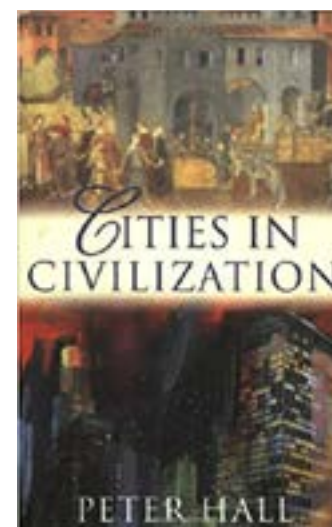
Plánování má nástroje, které jsou v zásadě dvojího typu. Tam, kde plán očekává, že jeho záměry bude realizovat soukromý investor, použije regulaci, která vymezí hranici mezi tím, co se smí a nesmí. Pokud se ale má v území prosadit konkrétní změna ve veřejném zájmu, tato hranice nestačí: musí nastoupit vynucení formou veřejně prospěšných staveb a opatření, včetně institutu vyvlastnění. Veřejným zájmem tedy je nejen změny umožnit, ale také je prosadit, a to tam, kde je to nejvhodnější.

Drazí architekti, hledejte co nejpřímější cesty, jak prosadit veřejný zájem v plánování města, který jste nasloucháním občanům našli. Namísto nekonečných stesků na zákony, vyhlášky a úředníky se naučte využívat možností, které vám předpisy a instituce nabízejí.

Zbývá ještě pár otázek: Je krása města veřejným zájmem? Pokud ano, může regulace anebo vynucení plánováním zajistit, aby bylo město krásné? Můžeme tedy naplánovat krásu města? To asi ne, ale měli bychom pomocí regulace zabránit ničení krásy města například neúměrnými novostavbami nerespektujícími charakter prostředí, dopravou a vizuálním smogem reklamy. A měli bychom si uvědomit, že péče o krásu města nekončí jeho centrem, ale měla by se týkat i jeho předměstí a sídlišť.

Drazí architekti, pokud se chcete stát urbanisty-plánovači a plánovat města, vesnice či krajinu, nevystačíte s jejich navrhováním, které vás učili ve školních atelierech. Plánování se sice vyjadřuje dvourozměrnými plány a třírozměrnými vizualizacemi či modely, ale má ještě další rozměry. Tím čtvrtým je čas, ve kterém plánování probíhá

a plány se uskutečňují. Čas, který je vám vyměřen k tomu, abyste vytvořili plán města, je velmi krátký. Čas, po který budou lidé ve městě počítovat důsledky vašeho plánování, bude nesrovnatelně delší. A k tomu je tu ještě pátý rozměr: lidé – obyvatelé, investoři, úředníci, politici. V takto pětirozměrném prostoru fungují urbanisté-plánovači a v něm by měli formulovat, chránit a prosazovat veřejný zájem, jehož součástí (snad) je i krása.



Peter Hall. Cities in Civilitation, 1998

Sir Peter Hall, legendární osobnost britského urbanismu a urbánní geografie, jediný urbanista, který byl povýšen britskou královnou Alžbětou do šlechtického stavu (v roce 1998), zemřel ve věku 82 let dne 30. července 2014. Za své dlouhé profesionální dráhy byl profesorem prostorového plánování a regenerace měst na různých školách ve Velké Británii a USA, prezidentem britské Asociace plánování měst a venkova (Town and Country Planning Association, TCPA) a Asociace pro regionální plánování (Regional Planning Association).

Podle svého vlastního vyjádření pro deník Guardian napsal Peter Hall kolem padesáti knih a snad 2100 článků a esejí; při svých studijních cestách každoročně nacestoval statisíce kilometrů. Jeho texty jsou nejen odborně nesmírně fundované, ale dokáží být také čtivé a mohou zaujmout i laika; ostatně články Petera Halla se nevyskytovaly pouze v odborných časopisech.

Cities in Civilization vydal Hall v roce 1998 jako svoji nejobjemnější publikaci. Jedná se o grandiózní srovnávací studii kulturní historie několika měst v obdobích, kdy tato města prožívala svůj zlatý věk a kdy se stala centry inovací, jež následně ovlivnily celý svět.

MAIER, Karel. Sir Peter Hall. Urbanismus a územní rozvoj. 2014, XVII(3)

Lukáš Makovský

1988 · architekt, Praha · Kancelář strategie a rozvoje
IPR Praha

*Za rozvojem města si představujeme stavbu budov
a silnic místo toho, abychom viděli růst spokojenosti
s městským životem, růst vzdělání a rozvoj lidského
potenciálu, které nakonec vedou k lepším pracovním
místům, která nám zajistí dlouhodobou prosperitu.*

Všem, kdo věříte v městskou budoucnost

Na začátek bych uvedl, že přestože jsem architekt, v současné době se věnuji zejména městskému plánování, hlavně pak ekonomickým vztahům ve městech, tedy urbánní ekonomii. Z tohoto důvodu se můj příspěvek zaměřuje na město jako celek a na ekonomiku, která za fungováním měst stojí.

Kurátorkou této výstavy jsem byl vyzván k polemice. Dovolím si tedy polemizovat se samotnou výzvou k plánované výstavě, na základě které jsem tento text napsal. Hned v prvním odstavci je uvedeno: „S rostoucí komplexností navrhování vystavěného prostředí se však architekti a architektky často omezili na pouhé naplňování normativních, formálních či ekonomických nároků a rezignovali na jejich zpochybňování či vyjadřování se ke společenským otázkám souvisejícím s plánováním měst. Většina architektů a architektek zapomněla na etiku architektonické praxe.“

Byť to tak asi není myšleno záměrně, podporuje toto sdělení stereotyp o ekonomii, který podle mě v současné době v kontextu architektury všeobecně panuje. Ve chvíli, kdy se mluví o ekonomických požadavcích, myslí se jimi požadavky na snižování nákladů na projekt a sama snaha o jejich snižování je nahlížena jako útok na kvalitu výsledné architektury. Proto pojem ekonomické aspekty nabývá vesměs negativní konotace.

V případě plánování měst mají ale ekonomické aspekty mnohem širší záběr, daleko přesahující pouhé náklady na projekty, a právě na význam ekonomických aspektů v této disciplíně bych chtěl ve své polemice poukázat. Zaměřuji se na tuto konkrétní oblast, protože se domnívám, že momentálně stojí na samém okraji zájmu a to se podepisuje na kvalitě našeho sdíleného městského prostředí.

Zkusme se tedy na ekonomii podívat v širší perspektivě. Pokud bych uvedl jednu z obvyklých definic, tedy že „ekonomie je věda o efektivní alokaci vzácných zdrojů mezi jednotlivá alternativní využití“, ekonomické uspořádávání města, ve smyslu jeho řízení a plánování, neznamená nic jiného, než že se stávajícími zdroji se snažíme město uspořádat tak, aby pro nás bylo co nejvíce efektivní, nebo jinak řečeno účelné. Zde pak přichází na řadu uvést, co jsou v městském plánování zdroje a co to znamená uspořádat město efektivně, protože definice těchto termínů je zásadní pro to, jakého města a jakými prostředky dosáhneme.

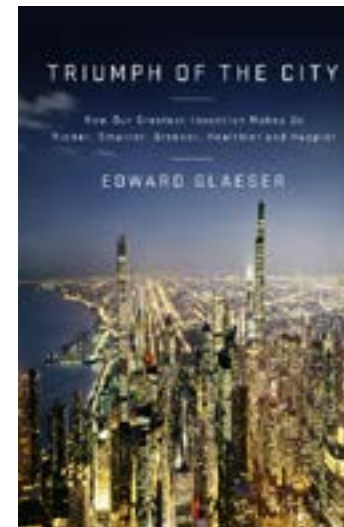
U nás má monopol na řízení a plánování města volená městská samospráva a jejími zdroji jsou jednak rozpočet města, který městská samospráva ve své kompetenci rozděluje mezi preferované aktivity a projekty, ale dále to jsou i nástroje územního plánování, které město má právo (nebo povinnost) na základě národní legislativy používat. Nástroje městského plánování v podstatě jen upravují tržní prostředí – například zvyšováním a snižováním množství zastavitelných ploch upravují nabídku tohoto vzácného statku (obdobně jako národní banka změnou úrokových sazeb upravuje nabídku peněz) a tím

podmiňují, jak se budou jednotliví aktéři – domácnosti, firmy, stavebníci – na trhu chovat, tedy kde budou chtít bydlet, kde budou chtít umísťovat svá pracoviště a kde budou chtít stavět. Stálo by taky za poznámku, že v naší zemi mezi nástroji městského plánování zásadně chybí nástroje ekonomické (jako jsou diverzifikované daně z nemovitostí, infrastrukturní poplatky, platby za negativní dopady a další), které v liberální tržní ekonomice fungují výrazně lépe než direktivní nástroje územního plánování, které máme momentálně k dispozici.

Nyní přichází na řadu efektivita. Domnívám se, že ve městě by měly být zdroje alokovány tak, aby maximálně zvyšovaly kvalitu života městské společnosti jako celku. Jinými slovy, nalézt variantu, kdy součet kvalit života všech obyvatel města dohromady dosahuje nejvyšší úrovně. Toto je v mém pojetí ekonomie, která může z našich měst udělat lepší místa k životu.

Myslím si, že v našem porevolučním plánování měst do značné míry přetrvává stín modernistického extenzivního urbánního rozvoje, který je extrémně náročný na dopravní a další infrastruktury, které jsou velmi nákladné a jsou hrazené z veřejných rozpočtů, a dále na spotřebu energie a zábor půdy. Systém má v tomto směru obrovskou setrvačnost, která je ještě podpořena zakotvením extenzivních principů plánování v normách, vyhláškách a zákonech. V tomto ohledu podle mě uvažujeme stále v zaběhnutých kolejích a nedaří se nám uniknout z hranic dosavadních paradigmat. Za rozvojem města si představujeme stavbu budov a silnic místo toho, abychom viděli růst spokojenosti s městským životem, růst vzdělání a rozvoj lidského potenciálu, které nakonec vedou k lepším pracovním místům, která nám zajistí dlouhodobou prosperitu. Otázky, jestli netvořit ekonomicky efektivnější urbánní struktury a ušetřené peníze investovat do zvyšování kvality života, školství, sociální péče a kultury, nejsou běžné, ale měly by být. Přestože tato problematika extenzivního a intenzivního rozvoje měst mezi architektky rezonuje, je málokdy představena právě v rovině celospolečenských ekonomických dopadů, které přesahují hranice architektonické praxe a které jsou pro další aktéry plánování měst – veřejnou správu, volené orgány nebo občanská sdružení – snáze uchopitelné.

Proto věřím, že se nám v budoucnu podaří více propojit práce architektů, ekonomů, sociálních geografů a dalších, protože bez vzájemné spolupráce nejsme schopni pochopit komplikovanost měst a zajistit jejich budoucí úspěšný rozvoj. Pokud se nám to povede, budeme z toho profitovat všichni.



Edward Glaeser. Triumph of the City, 2011

Kdybych měl z knihy Triumph of the City vybrat jeden citát, který ji shrnuje, byl by to, volně přeložen, tento: „Nade vše se musíme oprostít od tendence pohlížet na města jako na budovy a místo toho si uvědomit, že skutečná města jsou tvořena z masa a nikoliv z betonu.“ Města jsou zde nahlížena jako organická prostředí, která lidé, chtějí-li, mohou utvářet tak, aby odpovídala jejich životním potřebám. Města tu nejsou cílem, ale prostředkem k lepšímu životu. Sám autor několikrát v knize uvádí, že cílem městských politik by nemělo být řešení problémů míst, ale řešení problémů lidí, kteří v daných místech žijí, a to není to samé. Myslím si, že tento pohled na věc může být pro architekty velmi inspirativní.



Emanuel Hruška. Dopravní síť v krajinném řešení, 1934

Na rozdíl od první knihy může výběr té druhé působit překvapivě. Jde totiž o publikaci z roku 1934, na kterou jsem během studií narazil náhodou v antikvariátu. Přestože, jak název napovídá, je značná část knihy věnována dopravním otázkám, je v ní poměrně hodně věnováno rovněž plánování měst. To, co na této knize spatřuji inspirativní, je to, jak propojuje plánování města s městským hospodařením. I z této knihy bych uvedl jeden citát: „Vedle posudku hustoty osídlení a intesity zastavění [...], velikosti obytné plochy [...] a vedle posudku minimální rozlohy zelených ploch [...] lze ciferně nejsnáze a nejobjektivněji stanovit ekonomii zastavovacího návrhu ve veřejných plochách, což z hlediska komunálně-politického je jednou z kardinálních otázek při návrhu upravitelských plánů měst nebo krajů [...]“. Myslím si, že ekonomické uvažování v plánování města, které ve své knize Emanuel Hruška ukazuje, u nás není obvyklé. Je to pravděpodobně způsobeno i složitým vývojem, kterým jsme si po 2. světové válce prošli. Proto stojí zato si tuto knihu připomenout, protože je i po více než 80 letech od svého vydání v mnoha ohledech stále aktuální.

Robert Osman

1982 · sociální geograf, Brno · Geografický ústav,
PřF MU · Ústav geonika, AV ČR

*Jak by vypadal prostor vytvořený, naplánovaný
a vystavěný ženami, podle žen a pro ženy? [...]
Struktura současných měst vznikala dlouhá staletí
pouze v režii mužů, podle mužů a pro muže.*

Úryvek z deníku čerstvého otce

Poměrně dlouho mi přijde zajímavé uvažovat o tom, jak by vypadal prostor vytvořený, naplánovaný a vystavěný ženami, podle žen a pro ženy. Jak by vypadala města, jak by vypadaly silnice, jak by vypadala pole atp. Není snadné si představit, že ta struktura současných měst vznikala dlouhá staletí pouze v režii mužů, podle mužů a pro muže. Je tak poměrně obtížné uvažovat tyto historicky sedimentované vrstvy nějak radikálně jinak. A je těžké chtít po ženách, aby se zamyslily a formulovaly vlastní nárok na podobu prostoru. Maskulinní není jenom prostor, ale i plánovací nástroje, analytické prostorové kategorie, dokonce i jazyk sám. A v tomhle kontextu je zajímavé sledovat, co se děje s ženou v průběhu těhotenství. Skrze něco, co je vlastní jen jí, co žádný muž nedokáže, nabývá žena a ať příliš nezobecňuji, nabyla Táňa, nebývalé moci. Právě skrze dítě, srze těhotenství a skrze mateřství se mnou začala hovořit jinak, o určitých věcech přestala vyjednávat a o určitých věcech začala uvažovat radikálněji. Dokázala najednou formulovat poměrně radikální potřeby a nároky, začala si určité věci vybírat a rozhodovat sama. Vlastně to nebylo nějak nepříjemné, bylo to úplně přirozené. Pozice byla jasná: „Já jsem žena, já budu rodit, je to moje tělo, bude to podle mě.“ A bylo. To, proč to vyprávím, je skutečnost, že jsem ji s touto nově nabytou mocí poprvé slyšel formulovat vlastní požadavek na prostor. Byl to požadavek na prostor, ve kterém by si přála rodit. Hovořila o otevřeném prostoru. Ptal jsem se, velká místnost. „Ne,“ odpověděla. Ptal jsem se, někde v lese. „Ne, abych viděla do dálí, abych se mohla upnout k horizontu.“ Ptal jsem se, na kopci, na střeše. „Asi by mně stačil i velký balkón, či jedna otevřená zeď s výhledem.“ Ptal jsem se, takže je to o tom výhledu. „Ne, spíš potřebuju nebýt izolovaná, potřebuju cítit vítr, být v kontaktu s okolím.“ Takže otevřený prostor. To, co mě na tom fascinovalo bylo, že to bylo skutečně poprvé, kdy přede mnou formulovala nějaký strukturální požadavek na prostor. I z toho důvodu jsem na to začal být citlivější, začal jsem si všimat nových věcí.

Jeden příklad za všechny. V průběhu těhotenství jsme měli řadu konfliktů, s její přibývající mocí se měnily doposud ustavené způsoby vyjednávání určitých věcí a jeden z mnoha těchto konfliktů se týkal košíčkovo-krabičkové války. Takto pojmenované jsem to neměl hned od začátku. Prostě se nám stávalo, že Táňa preferovala mít na jednom místě více věcí dohromady (změť v košíčku) a já mít pro každou věc speciální místo, o kterém vím, že, když tam šáhnu, tak to tam bude a nebudu se muset přehrabovat v množství jiných věcí, které aktuálně nepotřebuju a hledat tu jednu, co zrovna potřebuju (systém krabiček).

Představte si třeba příborník, ten je takový příkladný. Táňa by ideálně měla všechny možné přibory, vařečky, otvíráky, špachtle, mašlovačky atp. v jednom šupletu a já bych ideálně pro každý typ nástroje měl jednu jasně určenou přihrádku. Naším předmětem sporu se však nestal příborník, ale košíčky a krabičky. Táňa přirozeně pořádá své věci do košíčků (košíček na koření, na kosmetiku, na těstoviny, dokonce na doklady, já pak preferuji krabičky v podobě krabice na náradí, krabičky na manikúru, krabiček na jednotlivé druhy koření atp.).



Obrázek 1: „Košíčky“ s kořením – každá nádoba jiná, v každé nádobě spousta různorodých věcí. (foto: Osman 2017)



Obrázek 2: „Krabíčky“ s kořením – každá nádoba stejná a v každé je jenom jeden druh koření. (foto: Osman 2017)

Podařilo se nám to pojmenovat až jednou v galanterii, když jsme si chtěli koupit „šitíčko“. Prodavačka nám nabídla asi tři a já měl jasno. Jedno z nich nápadně připomínalo krabici na nářadí s jasně oddělenými přihrádkami na jednotlivé nástroje. Jedna přihrádka pro jehly, druhá přihrádka pro špendlíky, třetí přihrádka pro knoflíky atd. S jiskrou v oku jsem se podíval na Tánu a skutečně zůstal šokován. Tohle „šitíčko“ se jí od pohledu nelíbilo. Proč? Vždyť je dokonalé. Tehdy se nám podařilo identifikovat košíčkovo-krabičkový rozpor.



Obrázek 3: Krabičkové šitíčko (musel jsem ho koupit, ale jindy, tajně, bez Táni). (foto: Osman 2017)

Nechápu hodnotu košíčků, neumím docenit a tak ani popsat, co je na pořádání věcí prostřednictvím soustavy pro mě zcela chaotických předmětů v košíčkách hodnotného, ale pochopil jsem, že nějakou hodnotu to představuje. Překvapivou interpretaci mi pak nabídla sama feministická literatura.¹ Z různých výzkumů vyplývá, že ženy preferují primárně blízkost, aby měly služby, které poptávají blízko, ideálně v docházkové vzdálenosti, aby za každou z nich nemusely jezdit přes půl města. Jinými slovy, preferují smíšené funkce území před monofunkčními prostory. Určitý ideál představuje sousedství, ve kterém máte obchod, doktora, kadeřnici, poštu, kavárnu, cukrárnu, park, hřiště, školku atp. Ale kdo to má? Jaká města budujeme? Kolik sousedství je skutečně takto heterogenních? Ta heterogenita, různorodost, smíšenost, neoddělenost mi začínala připadat klíčová. V tom košíčku je všechno tak neuspořádané, neroztříděné, neoddělené, ta hodnota krabiček je právě v tom oddělení jednotlivých věcí od sebe, jejich roztřídění do různých míst, tak, aby každý typ věci, každá věc pro určitou činnost, s určitou funkcí měla vlastní místo, vlastní krabičku, popřípadě přihrádku v krabičce.



Obrázek 4: Šuple s věcmi na přebalování (košíčkovo-krabičkový kompromis). (foto: Osman 2017)

Vnitřně jsem toužil po monofunkčnosti, mono-významu, mono-obsahu každé přihrádky, každé krabičky, každého místa. V přeneseném slova smyslu jsem toužil po městě rozděleném do území s jediným jasně určeným významem, s jednou určenou funkcí. A tuto logiku jsem přenášel domů v podobě své potřeby krabičkově strukturovat věci v prostoru. Táňa ve svém nově nabytém sebevědomí sice nezačala formulovat požadavky na jiné způsoby plánování měst, na nové alternativní způsoby konstrukce městského prostoru, ale nedovolila mi zkrabičkovat jí alespoň prostor doma. Přišlo mi to zajímavé z mnoha důvodů, jak teoreticky, tak ale i metodicky. Tato úvaha mě přivedla k novému promýšlení případových studií. Pokud se chci ptát na ženské představy o prostoru, napadne mě, že se mám jít zeptat ženy, ale možná, že by bylo zajímavější neptat se jakékoliv ženy, ale zeptat se ženy v období, kdy se její pozice s mužem srovnává či snad dokonce překlápí v její prospěch. Ptát se žen v těhotenství, ptát se žen těsně po porodu, ptát se čerstvých matek. A určitě mě dodnes nenapadlo neptat se na prostor obecně, ale zeptat se pouze na prostor v určitém měřítku, ve kterém žena uvažuje o jeho struktuře, ve kterém žena realizuje své každodenní praktiky. Tedy neptat se jí na jakýkoliv prostor, neptat se jí na prostor města, a dokonce se jí neptat třeba ani na prostor čtvrti, na vnější, venkovní, veřejný prostor. Ale zeptat se jí na její osobní, intimní, privátní prostor a v něm hledat inspiraci pro jiné, alternativní, nemaskulinní představy o struktuře prostoru.¹

¹ „Zveřejni to! A ještě by tam chtělo explicitně napsat, že to Vaše krabičkování zabírá tisíckrát víc prostoru, a protože potřebujete mít přihrádku na všechno, tak jste už všechno zastavěli, a proto je tak těžký najít nějakou nemovitost!“ (Táňa, 7. 6. 2017)

Reference

- Bondi, L. (1998). Gender, Class, and Urban Space: Public and private space in contemporary urban landscape. *Urban Geography*, 19, č. 2, s. 160–185
- Domosh, M. (1991). Toward a Feminist Historiography of Geography. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16, č. 1, s. 95–104
- Domosh, M., Seager, J. (2001). *Putting Women in Place: Feminist geographers make sense of the world*. New York: Guilford, 215 s
- Greed, C. (1994). *Women and Planning: Creating gendered realities*. Psychology Press, 225 s
- Greed, C. (2005). Overcoming the Factors Inhibiting the Mainstreaming of Gender into Spatial Planning Policy in the United Kingdom. *Urban Studies*, 42, č. 4, s. 719–749
- Greed, C. (2011). A Feminist Critique of the Postsecular City: God and Gender. In: Beaumont, J., Baker, Ch.: *Postsecular Cities: Space, Theory and Practice*. London: Continuum, s. 104–120
- McDowell, L. (1983). Towards an Understanding of the Gender Division of Urban Space. *Society and Space*, 1, s. 59–72.



Linda McDowell & Joanne P. Sharp.
Space, Gender, Knowledge, 1997

Markéta Mráčková

1985 · architektka, Praha · Cosa

Barbora Šimonová

1982 · architektka, Praha · Cosa



Bude to bílý, černý nebo maximálně šedý

píseň a videoklip

délka: 04:08

rok: 2017

hudba: Kapitán Jedůvka (2015)

text: Markéta Mráčková, Barbora Šimonová (2015)

kamera: Jaroslav Šlauf, Martin Stoss

maska kočky a jelena: Adam Trefil

účinkují: Markéta Mráčková, Barbora Šimonová, Trpaslík

na fotkách účinkují: Tomáš Džadoň, Michaela Janečková, Jiří Michálek, Markéta Mráčková, Martin Neruda, Bořek Peška, Emil Přikryl, Tamara Staňková, Jaroslav Šlauf, Barbora Šimonová, Milan Valeš, Viktor Vejvoda

www.cosa.cz/videoklip



Bude to bílý, černý nebo maximálně šedý

Nevím co to je, ale prosím uložte to a zapracujte.
Bez toho, aniž bych řešil, přeposílám.
Tak čau, spoléhám na vás.

Jo a bude to bílý, černý nebo maximálně šedý.

Tak co, máš nějakou vizi?
A hotovou zase za dvě hodiny?
Jasně a aby byla kulervoucí.
Prostě nejlepší v Praze.
A ve zlatém řezu.
Krásný plán.
V rozmísťování toi toiek jsme nejlepší na světě!

REF.
*Usrané zakázky
a 3D obrázky. (2×)
Jooo, tak ty jsi architektka,
spíš vypadáš jak utahaná tetka.*

Deset let jsme studovaly,
a teď můžeme
po nocích rýsovat za stovky
projekty za miliony,
v kanceláři v kuchyni.

Dva notebooky v batohu,
ani jeden pořádně nefunguje,
kdo má legální software?
Já ne.

REF.
*Usrané zakázky
a 3D obrázky. (2×)
Jooo, tak ty jsi architektka,
spíš vypadáš jak vystrašená tetka.*

Je blbost, že se vypracuješ.
A že dostaneš víc peněz.
Kašlu na to, že se vypracuju.
Každej druhej Čech je přece architekt.

Jediná naše dovolená je cigáro na balkoně a výčůrat se na záchodě.

Já chci mít volno.

Přijed', objevili jsme novou dotaci,
do týdne potřebujeme územní rozhodnutí.

Do prdele, ještě ty okenice,
na ty jsme zapomněli.
Tak jaký je uděláme?

Tak s tím radši počkáme.

Pošlu mejl,
vypnu si telefon,
alespoň na tejden.
Je tam moc věcí, které se mi nechce vysvětlovat.

Tohle tady za 70 korun na hodinu
snad nebudu řešit!

Ze slámy
industriální
z betonu
nebo z bláta?

Prostě se vykope strašně velká díra,
která bude stát víc než celý dům.

REF.
*Usrané zakázky
a 3D obrázky. (2×)
Jooo, tak ty jsi architektka,
spíš vypadáš jak mrtvá tetka.*

Na idnesu byl teď článek.
Tepelné čerpadlo,
znáte to?
Na to jsem ochotný si připlatit.
To jsem si jistý, že chci.

Vždyť hypotéku nemáš jistou.
Peníze nula, všechno na dluh.
Vždyť na to nemáš.

Propříště všem říkám: „To nejde, to je moc drahý!“

Bude si to chtít postavit sám, co myslíš, vždyť je úplně levej.
Jediná jeho zkušenost je přece mozaika z rozbitých dlaždic.
Já nevím, tak to uděláme rovnou tak,
aby si to sám nezvládl postavit.

REF.
*Usrané zakázky,
a 3D obrázky. (2×)
Jooo, tak ty jsi architektka.
Jooo, tak ty jsi architektka.*

Markéta
Barbora

Mráčková
Šimonová

Jiří Knesl



Jiří Knesl

1968 · architekt, Brno · knesl kynčl architekti

Jakub Kynčl

1971 · architekt, Brno · knesl kynčl architekti

Jan Weiss

1985 · architekt, Brno · knesl kynčl architekti

Bohuš Zoubek

1974 · architekt, Brno · knesl kynčl architekti

Architektura je postavený dům či kus města. Vše ostatní jsou „jenom“ řeči o architektuře.

Architektura se nějakým způsobem dotýká téměř všech oblastí lidských činností. Obsáhnout vše není možné, ale důležité je, aby se člověk snažil, aby to, čemu se věnuje, dělal co možná nejlépe (že by „masarykovská drobná práce“?).

Největším nebezpečím pro architekta je jeho vlastní ego, mnohdy hraničící s mesianistickými sklony. Proto mnoho architektů vstupuje do politiky nebo do veřejného prostoru a zpravidla si neuvědomí, že už vlastně architektky nejsou. Přestali navrhovat domy, stali se z nich politici.

Jak vidí architekta česká společnost, jaký je jeho obraz v českých filmech – nadaný snílek (Paralelní světy, 2001, r. P. Václav), okouzlující bonviván (Světáci, 1969, r. Z. Podskalský st.), mnohdy schopný až všehoschopný (Kam, pánové, kam jdete?, 1987, r. K. Kachyňa), hochštapler (Pasti, pasti pastičky, 1998, r. V. Chytilová). Horší obraz už mají jen právníci...

Tento obraz bychom rádi změnili a k tomu jsme si definovali několik pravidel.

NAŠE SEDMERO

Profesionalita

- nikdy nekončící a nikdy nenaplněná snaha odvést profesionální výkon je jakousi sumou následujících bodů.

Odpovědnost

- vůči klientovi, vůči vlastní profesi a vůči společnosti; odpovědnost je výrazem etiky každého architekta.

Důslednost

- v každé fázi či etapě projektu; důslednost bolí, ale bez ní je výsledek polovičatý.

Týmová práce

- architektura už dávno není oborem samostatných tvůrců; je výsledkem práce širokého spektra specialistů, pro které je architekt tmelícím a určujícím prvkem.

Komunikace

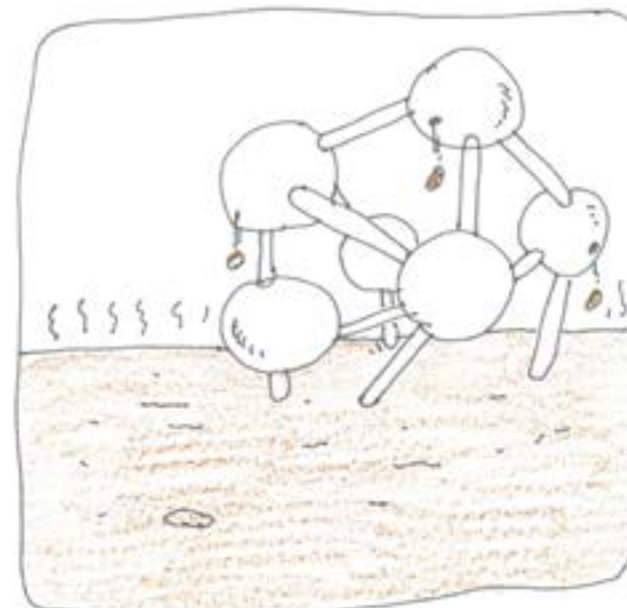
- komunikace je základním nástrojem jakékoliv lidské činnosti, o to víc to platí pro architekturu, která se pohybuje na pomezí různých oborů;
- jazyk je ošemetná věc, kdy hledání „společné řeči“ s klientem, napříč týmem, navenek s ostatními aktéry celého procesu stojí velké úsilí a mnoho času.

Pochybování

- pochybování o všem, všech, ale především o sobě; pochybování není nejistota, ale základní pomůcka při hledání optimálního řešení; pochybování je ozdravný proces, stejně jako smysl pro humor – schopnost smát se, ale hlavně se smát sobě.

Radost

- radost z navrhování je kořením celého procesu, když o ni architekt přijde, měl by jít dělat něco jiného.



1.2. 2005 TVORBA EURODREAM



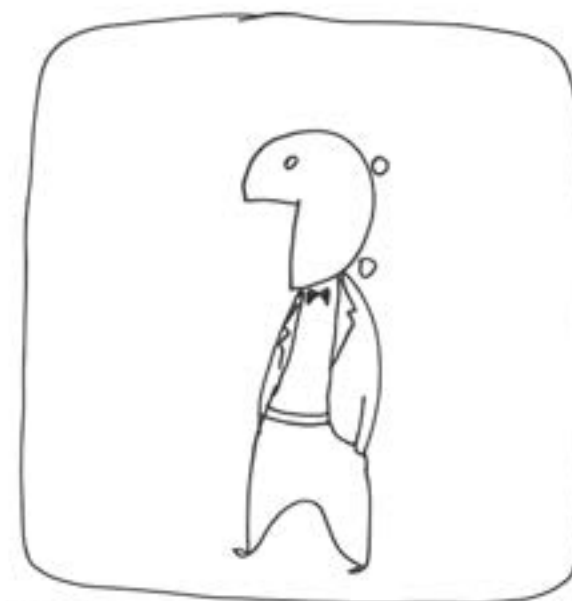
1.6. 2007



15.8. 07 INSPIRACE



11.5. 2005 - ZATYLOUKÁNÍ PILOTŮ



8.7. 08 GOČÁK



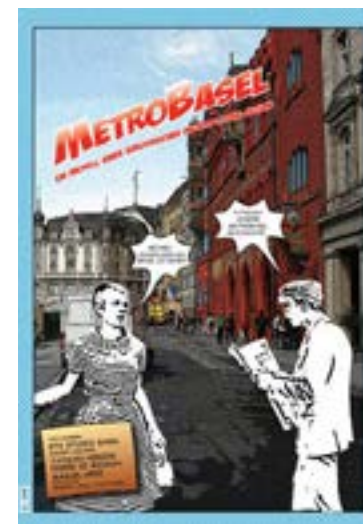
27.8.07 OVLIVNĚNÍ



Tomáš Valena. Město a topografie, 1991



Stavební zákon a vyhlášky, 2015



Jacques Herzog Pierre de Meuron,
Manuel Herz. Metro Basel comic, 2009

...dora
...dcková
Šimonová

Jiří Knesl
Jakub Kynčl
Jan Weiss
Bohuš Zoubek

Karolina Králová

...dová



Karolína Vránková

1974 • novinářka se zaměřením na architekturu,
design a kreativní obory, Praha • Respekt

Drazí architekti,

jsem novinářka, pracuji se slovy a tohle bude úvaha o několika z nich. Jednak o slově NOVINÁŘ. Je to profese, která nemá nejlepší období. A pak o slově JEDNODUŠE, které mě upozornilo na to, jak novinářství zvolna koroduje. A že nejde jenom o fake news a politiku, ale i o kreativní obory, mezi nimi ARCHITEKTURU. Je to ŠKODA. I vaše, drazí architekti.

Nejprve slovo JEDNODUŠE. Objevilo se v krátké zprávě o nové realizaci, kterou každý týden uveřejňuji na stránkách týdeníku Respekt. Tentokrát jsem vybrala malý domek, jednoduchý až zenově. Architekt a jeho manželka měli v plánu takový koncept bydlení nabídnout také dalším lidem, kteří chtějí „žít jednoduše“, jak jsem napsala. Architektovi jsem dala text číst předem, jemu se ale tohle slovní spojení nelíbilo. Proběhly emaily a telefonáty.

Jeho argumenty byly srozumitelné, vyvolávalo to v něm dojem prostomyslnosti nebo hlouposti. Může být, a dalo by se jistě použít řada dalších slov, architekt sám nabídl několik vhodných variant. Protiargument na mé straně byl vlastně jen jeden. Slova jsou moje práce. Ale stojí jedno slovo za konflikt, když existuje tolik jiných?

ARCHITEKTURA je úspěšný obor, což je vidět také v médiích. Referuje se o ní víc než kdy dřív. Nejen o realizacích, architektonická obec je úspěšná v prosazování svých témat, kauzy jako stavební předpisy nebo architektonické soutěže jsou součástí mediální agendy. Architekt je profese vnímaná pozitivně, je to někdo, kdo mění svět k lepšímu.

Také NOVINÁŘ je někdo, kdo má měnit svět k lepšímu, tím, že přináší nezávislé ověřené informace a kritické myšlení. Žurnalistika je ale v krizi. Dosavadní systém fungování médií není v době internetu a sociálních sítí životaschopný, udržitelný ekonomický model pro současnou dobu zatím nevznikl. S ekonomickým úpadkem přichází pokles kvality. Je to patrné i v referování o architektuře a ostatních kreativních oborech. Nezávislé informování se prolíná s reklamou a public relations. V časopisech o bydlení i na internetových serverech o architektuře není jasně rozdělený placený a nezávislý obsah. Kromě toho vnímá hodně tvůrců média jako prostor pro sebepropagaci a sebe prezentaci. A novináři často nedokáží nabídnout dostatečně silnou kritickou reflexi, která by jim v tom zabránila.

Co v téhle situaci může novinář dělat? Mít vlastní informace a vlastní úsudek. Nesnažit se za každou cenu o konsenzus a dobré vztahy. Nedávat číst svůj text předem, a když už to udělá, nenechat do něj zasahovat. Nevzdat se své kompetence, nevzdat se slov. Po téhle úvaze jsem trvala na slově JEDNODUŠE a architekt zrušil publikování.

To je extrémní případ. Určitá forma zasahování a vylepšování je ale docela běžná. Zpravidla přátelsky a často s dobrými úmysly, jako například propagovat

architekturu. Ale nedělejte to, slova patří novinářům. Je to jedna z mála příležitostí nechat o architektuře promluvit někoho vně oboru. Někoho, kdo vidí jiné souvislosti a má jiné informace. Někoho, kdo je placen za nezávislost a kritické myšlení.

Nemusí v tom vynikat a nemusí se vždycky trefit, to už je ale jeho odpovědnost. Dejte novinářům důvěru. ARCHITEKTURA vzkvétá, ale budoucnost novinářství nevypadá moc dobře. Co když je to váš poslední spatřený NOVINÁŘ? Neposlechnout si ho by byla ŠKODA.



Deyan Sudjic. B jako Bauhaus, 2016

Sudjic je akademik, kurátor, ředitel Design Musea, ale také novinář, jehož hlas má váhu. V knize B jako Bauhaus jsou zasvěcené, kritické a občas trochu drzé texty, novinářství ve své nejlepší formě.



Martin Rajniš, Magdalena Šebestová. Pětadvacet tisíc dnů vzpomínek, 2016

Architekt svěřil svá slova (asi sto hodin záznamu) ke zpracování novinářce Magdaleně Šebestové. Vyplatilo, se výsledkem je veselá a dobrá kniha.

Karolina Jirkalová

1976 • novinářka, kritička a editorka se zaměřením
na architekturu a urbanismus • Art+Antiques

Drahé architektky, drazí architekti,

čtěte! Pište!

A hýčkejte si své kritiky. S každým poctivým textem riskujeme své dobré vztahy s vámi architektky – často přáteli, známými, kolegy... A pokud se nechceme zpronevěřit své profesi, ani nemůžeme jinak. Věřte, že k recenzování si vybíráme především projekty a realizace, které jsou pro nás výzvou a stojí za to věnovat jim potřebný čas a energii.

Však si to zkuste. Pište. A buďte upřímní ve svých názorech a pevní v argumentaci. Třeba se něco dozvíte i o sobě.



Karel Honzík. Tvorba životního slohu,
1946

Dodnes aktuální, erudované a přitom originální eseje o smyslu architektury, symbolických významech, o vztahu techniky a přírody, roli architekta, budoucnosti měst i venkova, ale také třeba o způsobech oblékání. Skoro se nechce věřit, že jde o texty z 30. a 40. let. Příklad toho, že praktikující architekt může být i skvělým esejistou.



Norbert Schmidt. Přímluva za
současnost, 2016

Skvělé texty architekta Norberta Schmidta jsou „zprávou o osobní zkušenosti“ s intervencemi současného umění v kostele Nejsvětějšího Salvátora v Praze, které zde autor od roku 2006 inicioval. Další příklad architekta, jehož aktivity široce přesahují běžnou architektonickou praxi.

Karolína Vránková

Karolína Jirkalová



Jiří Vítek

1979 · architekt, Brno · VašiArchitekti · FA VUT ·
Experimentální laboratoř Architektury

Drazí architekti, aktivujte se!

Radujte se, přišla ta správná doba.

Evoluce se konečně dostavila do vnímání a pochopení, co je architektura a jak je prospěšná pro rozvoj společnosti. Technologie jsou vyvinuty, lze je využít téměř s nulovou spotřebou. Možnosti fabrikace a stavění jsou na velmi vysoké úrovni, stejně jako úroveň, stabilita a flexibilita materiálů. Lidská práce je z velké části nahrazena stroji a roboty, často v případech nebezpečných, či fyzicky náročných. Možnosti přizpůsobivosti, adaptibilitnosti a perfarmotivnosti architektury jsou obrovské.

Každá generace má své téma. Dnešní nejsilnější generace XY objevuje lokální témata, s inklinací k regionální architektuře, trochu sentimentu i touhy po absolutismu globální společnosti 19. století. S porovnáním provázání etnik, ras, národů, náboženství a stavů tenkrát a dnes můžeme cítit tendence k uzavření se do sebe. Co se otevřely hranice, architektura se paradoxně stáhla do sebe. Tato tendence vede v některých případech ke Kritického Regionalismu, jedná se především o ty vnímavější a citlivější architekty, kdy obecnější přístup je cítit u Zdeňka Fránka a trochu lokálně brněnsky např. u Petra Hruší.

Mladší generace naopak inklinuje k ještě větší intaktnosti nestavění, ale spíše jakéhosi vrstvení, kdy velké developmenty odmítají a soustředí se na drobné dostavby domů a interiéry. Samozřejmě jsou i výjimky ambiciózních, u kterých je cítit absence hlubšího tématu. Rozdíl generací je i rozvrstvení majetku ve společnosti, kdy se vyšší střední třída přelila do vysoké společnosti podnikatelské elity a na druhou stranu vznikla chudá střední třída. Zadání je pak bližší rozpočtům interiérů a přestaveb než větším tématům. Veřejné stavby se nestaví vůbec, nebo pod vlivem jedinců. Téma domu je již tak vyčerpané, přečerpané, že již ani není zájem stavět. Téma architekta dnes je Particpace.

Vyčerpanost, kdy stát nestaví 30 let nic, Investoři jsou už zkušení a pragmatičtí, soukromí investoři zchudlí a krajina prázdná. Najít vlastní téma a to postupně, krok po kroku rozvíjet. Být nápomocen, ale nebýt služebník. Ale aktivismus a Particpace táhne víc.

V čem architektura selhává? Nenašli jsme společné téma pro společnost, pro urbanismus, pro město. Nenašli jsme řešení lidem bez domova, lidem s potřebou dostupných a kvalitních bytů. Neudělali jsme kino, kam by stálo za to jít. Kancelářské budovy jsou sterilní, odtržené. Modernistický koncept ještě stále doznívá, zvláště v práci urbanistů a u větších celků.

Ujel nám vlak, už dávno. Ještě v 60. letech to šlo, v 70. to začalo padat a doted', ačkoliv žijeme v převratné době, nedokážeme adekvátně odpovědět. Chybí nám

vše. Vzdělání, Energie, Zájem, Peníze. Nejde to zvrátit. Zbývá nám v Čechách omlátit omítku, natřít cihly na bílo a použít co nejdražší, rawhipster materiál, jako například OSB desky. Hotovo a vymalováno.

Co nám chybí – Vzdělanost, Velkorysost či Ideje? Nebo máme nejraději utrápenost a všeobecný nezájem?

Koho co má zajímat? Laikové našemu hipsterskému stavění nerozumí, administrativy jsou zmatené, bez měřítka, odtržené replikace modernismu. Krása je forbidden.

Tak začneme kreslit debilní dětské obrázky pro laiky. Vysvětlující co? Že můžu jít po ulici, nebo tam jet na kole.

Strach ze selhání, abych neudělal chybu.

Nenajdeme ani společný common ground, společnou teorii. Vzdělávání, pilíř architektury, se láme pod tíhou ega mistrů.

Ze života studenta Bělci

Architekt Jan Mléčka dostal svým slovům, proneseným po Bělicově substrakci, že ho zničí, a udělal pravý opak. Tím, že Bublináři Bělicovi dal z diplomu F, a odsunul tak o nějaký čas, a možná místo, jeho graduaci architektem, způsobil jen růst a šíření dvou věcí: emotivně povrchního čtení kulturního rozměru umění a architektury a následně rychlým odsouzením bez širšího kontextu a diskuse růst umělcova záměru. Je Bělicova plejáda architekturou? Je. Měl dostat A a cenu děkana? Podle mě ano. Tím by se stal jedním z nejzajímavějších a nejlepších absolventů brněnské architektury.

Skvělým architektem už je. Možná je v nás závist a taková česká nepřejícnost. To, co vlastně vykládá Gebrian, se dá interpretovat podobně. Nenápadná vybrakovaná stavařina s hipsterským švestkovým punčem. A co dál? Patrik Schumacher a Zaha Hadid jsou pro nás Čechy Idioti, co nevědí nic o architektuře. Jo, možná ještě v těch 80. letech byli celkem fajn, ale dnes? Formální bullshit.



Jan Michl. Tak nám prý forma sleduje funkci, 2003

Radko Květ

1954 · architekt a umělec, Brno · Architektonická
kancelář Radko Květ

*Architekti byli a jsou „nájemní silou“, prodlouženou
rukou investorů, ať už státních či soukromých.*

*Aby někdo mohl „artikulovat požadavky současné
společnosti“, musí být víceoborově vzdělaný, musí
chtít a musí mít jisté pravomoci a v každém případě
to musí být z oficiální pozice.*

*Všem, nejen mladým, bych přál raději méně diskuzí
a o to více pěkné práce a osvícených investorů.*

„Drazí architekti...“

Výstavní projekt Karolíny Pláškové

Autor příspěvku: Radko Květ, architekt, 62 let

Když jsem byl před časem vyzván k účasti na výstavě, nejprve jsem si ji z časových důvodů zakázal. Ale jak vidno, neodolal jsem a píšu...

Cituji z úvodního textu Karolíny Pláškové, vyzývajícího k účasti na výstavě „Drazí architekti...“

„Úlohou architektů a urbanistů je artikulovat požadavky společnosti a podrobovat je kritickému pohledu. Mají nástroje, jak ovlivnit vývoj a fungování osídlení a krajiny. Srostoucí komplexností navrhování vystavěného prostředí se však architekti a architektky často omezili na pouhé naplňování normativních, formálních či ekonomických nároků a rezignovali na jejich zpochybňování či vyjadřování se ke společenským otázkám souvisejícím s plánováním měst. Většina architektů a architektek zapomněla na etiku architektonické praxe. Podkopávají tak potenciál navrhování a plánování podílet se na zlepšování veřejného života.“

Jak si vysvětlit tento text? Jako výzvu k takové malé generační vzpouře? Ne že by jí nebylo třeba, zejména v oblasti stavebního práva, urbanismu a krajinářství.

Je ovšem na místě se ptát, zda mají šedesátníci brojit proti tomu, čeho byli sami účastníky. Z pozice architekta staršího, praktikujícího, mírně skeptického, živícího se pouze projekční činností, se pokusím alespoň analyzovat a zaujmout stanovisko k textu Karolíny Pláškové.

Kdo jsou architekti a jakou mají pozici v dnešní společnosti?

Architekti byli a jsou „nájemní silou“, prodlouženou rukou investorů, ať už státních či soukromých. Architekti zhmotňovali představy a sny svých chleboďárců (například absolutistických monarchů, církevních hodnostářů i demokraticky zvolených zástupců společnosti).

Existují orgány a organizace, které mají „**artikulaci požadavků společnosti**“ v popisu své práce. Ať už se jedná o státní či městskou správu (ministerstva, magistráty, útvary hlavních architektů, odbory rozvoje měst, nejrůznější komise atd.) nebo profesní a spolkovou činnost (ČKA, Obec architektů či soukromé instituce typu DOX atd.). Je otázkou, zda výstupy, výsledky těchto orgánů odpovídají duchu doby. Odpověď je nasnadě. Neodpovídají. Neměla by tedy kritika směřovat cíleně a konkrétně na ta místa, která nepodávají adekvátní výkon? A kdo jiný než profesní či spolkový orgán by měl kritiku vést?

Jenže jak to udělat, když architekti nejsou schopni se domluvit sami mezi sebou, neváží si sami sebe navzájem a trochu troufale řeknu, že někteří svou prací škodí společnosti (stejně jako i někteří zástupci ostatních profesí – špatní politici, špatní lékaři, špatní právníci, špatní instalatéři, špatní učitelé, špatní klempíři

atd.) Aby někdo mohl „artikulovat požadavky současné společnosti“, musí být víceoborově vzdělaný, musí chtít a musí mít jisté pravomoci a v každém případě to musí být z oficiální pozice.

Kde jsou ti mladí „bojovníci“, když vysoké školy chrlí každý rok 800–900 absolventů architektury. Vždyť to je za pět let docela slušné „vojsko“! Proč vést diskuze na dalších a dalších fórech, když na těch oficiálních, tedy hlavních, se nijak zvlášť nebojuje?

Anebo bojuje a odborná veřejnost to možná ani neví?!

Společnost, která se bojí nazývat věci pravými jmény, vymýšlí a řeší zástupné problémy a čelné představitele této společnosti, kteří jednají vždy mravně, by člověk spočítal na prstech jedné ruky. Tak v této společnosti se objeví průzračně čistá skupina **eticky praktikujících architektů**? Trochu absurdní představa.

Jak rozumím pojmu „etika architektonické praxe“? (etika = nauka o mravnosti, pravidla mravního chování, mravní zásady, mravouka...) Mravnost tedy sledovat v architektonické praxi ve více rovinách – etika mezi architektem a klientem, etika mezi architekty navzájem, etika mezi architektem a jeho egem.

Abych mohl provozovat architektonickou praxi, musím mít smlouvu na nějakou zakázku. V každé smlouvě jsou obsaženy tři základní náležitosti – předmět zakázky, cena a smluvní termín. Pokračuji s trochou nadsázky.

Pokud bych měl být etický, nemohl bych ve své praxi podepsat dvě třetiny smluv z důvodu nesplnitelných termínů (tzn. neetické chování vůči klientovi). Pokud bych měl být etický, musel bych odmítnout za svůj profesní život více jak polovinu zakázek z důvodu nabízených honorářů (tzn. neetické chování vůči sobě a vůči kolegům architektům). Pokud bych měl být etický, nesnažil bych se rozsah práce co nejvíce přiblížit smluvnímu honoráři, tedy neeticky vůči klientovi. Pokud se budu pohybovat na trhu práce v oboru architektury zcela eticky, budu bez zakázek a budu se tedy chovat neeticky vůči lidem, ke kterým mám závazky a kteří jsou na mně závislí (děti, manželka, kolegové – spolupracovníci, jejich děti a rodiny atd.). Z toho vyplývá, že jako neeticky praktikující architekt, „*podkopávám potenciál navrhování a plánování, podílet se na zlepšování veřejného života*“.

Ale!!! Za svůj profesní život jsem se zúčastnil mimo jiné tří velkých mezinárodních soutěží s vlastním vkladem u každé cca. 250–350 tis. Kč (když budu hodně přízemní a budu operovat s „korunkami“, lépe by vyznělo, kdybych mluvil o idejích a ideálech). To znamená, že jsme ze svého „vyšetřili“ cca 1 mil. Kč, abychom svými návrhy vyjádřili svůj osobní názor na otázky, týkající se „zlepšování veřejného života“. Takže bychom snad přece mohli získat v této oblasti „plusové body“ jako „odpušky“ za etiku.

Ale dost sarkasmu. Ve svém profesním životě mám to štěstí, že jsem stále obklopen mladými lidmi, takže můj pohled na svět je korigován i jejich pohledem.

Všem, nejen mladým, bych přál raději méně diskuzí a o to více pěkné práce a osvětlených investorů. A když už diskuze, tak po práci, se sklenkou vína a s cigaretou (dnes už asi pouze v soukromí, prozatím to jde, ale pouze do 22:00 hod.!!!).

A pozor na neomaleně se šířící „konání dobra“ za každou cenu!

Dělejme dobře svou práci a vyžadujme za ni adekvátní honorář – idealistické zvolání v dnešní době transparentních veřejných zakázek, kdy nejnižší superdumpingová cena bere vše. Všichni ti Michelangelové, Berniniové, Borominiové atd. měli vlastně velké štěstí, že je nezasáhla doba „transparentních výběrových řízení, dávajících rovné podmínky všem“, takže mohli postavit tolik krásy. Jak by to s nimi asi bylo dnes?

Závěrem se pravděpodobně vystavím zdrcující kritice konstatováním, že bezbřehá demokracie je vlastně pro moderní architekturu zadávanou veřejnými zadavateli umrtvující. A že některé povedené stavby jsou opravdu skutečným vítězstvím ducha nad hmotou.

V Brně dne 9. 6. 2017

Richard ...
Pavel Martinka •
Ladislav Moravský • Markéta ...
Jiří Opizenský • Robert ...
Pavel Pospěch • ...
Ivan Rulík • Tomáš ...
Karel Schwarzenberg • Milada ...
Tereza Stodolová • ...



Miroslav Vodák

1979 · architekt, České Budějovice · CBArchitektura

Tomáš Zdvihal

1986 · architekt, Praha · CBArchitektura



Drahé architektky, drazí architekti ...

vpravo vidíte výsledek reálné veřejné zakázky na zpracování projektové dokumentace na poměrně významnou stavbu v okresním městě. Jak vidíte, vítězná nabídka je na 30 procentech průměru a 15 procentech standardní ceny.

Během posledních dvaceti let se naše profese dostala do situace, že řadu veřejných zakázek vyhrávají naši levnější kolegové, kteří dokáží dát z běžné hodinové sazby až 85 procent slevu. Tato situace, kdy je jediným hodnotícím kritériem nejnižší nabídková cena, dlouhodobě poškozuje celou profesi a má negativní vliv i na všechny navazující fáze projektu i stavby.

V této souvislosti bychom Vám rádi připomněli několik souvislostí kolem architektonických soutěží a požádali Vás nejenom o aktivní přístup k účasti, ale také k jejich vypisování, porotcování a propagaci.

Děkujeme.

Ing. arch. Miroslav Vodák, Ing. arch. Tomáš Zdvihál / CBArchitektura

1.	1.784.750,00 Kč vč. DPH
2.	2.524.060,00 Kč vč. DPH
3.	1.326.160,00 Kč vč. DPH
4.	710.270,00 Kč vč. DPH
5.	1.891.230,00 Kč vč. DPH
6.	2.460.000,00 Kč vč. DPH
7.	2.635.380,00 Kč vč. DPH
8.	2.522.850,00 Kč vč. DPH
9.	3.869.580,00 Kč vč. DPH
10.	4.956.160,00 Kč vč. DPH
11.	2.178.000,00 Kč vč. DPH
12.	2.807.200,00 Kč vč. DPH
13.	2.084.830,00 Kč vč. DPH
14.	1.926.320,00 Kč vč. DPH
15.	2.473.748,20 Kč vč. DPH
16.	2.283.875,00 Kč vč. DPH



50/1

50 NÁVRHŮ V ARCHITEKTONICKÉ SOUTĚŽÍ JE VÍCE NEŽ JEDEN.

Soutěž o návrh představuje jedinou možnost, jak si může investor vybírat z několika detailních návrhů budovy zohledňujících i širší vztahy objektu nebo náklady na provoz.



POROVNÁNÍ POČTU ODEVZDANÝCH STUDIÍ STAVBY ARCHITEKTONICKÁ SOUTĚŽ VERSUS STANDARDNÍ VÝBĚROVÉ ŘÍZENÍ

„Dlouho připravované, zevrubné a co do nároků poměrně obtížné soutěžní zadání jsme vydali celkem 122 zájemcům, na osobní prohlídku dorazilo na 80 architektů a finální studie odevzdalo v polovině května celkem 35 architektonických týmů. Nás tedy může jen těšit takovýto zájem, kdy ve výsledku opravdu bylo z čeho vybírat.“

Pavel Janšta - místostarosta Vodňan

„Rekonstruovat jednu z hlavních dominant našeho města je složitý úkol. Už teď si jsem jistý, že se nám soutěž vyplatila a splnila naše očekávání. Myslím, že jsme našli a ocenili opravdu kvalitní návrhy. Chtěl bych ale velmi poděkovat všem 29 architektům, kteří projevili o naše město zájem a chtěli nám pomoci řešit náš letitý problém s radnicí a knihovnou.“

Petr Nekut - starosta Kardašovy Řečicce

55

KOMENSKÉHO MOST V JAROMĚŘI / 2013

„Most v Jaroměři, který musel být stržen po červnové povodni, do konce roku nahradí lávka z dílny uznávaného architekta Mirko Bauma. V soutěži se městu sešlo 55 návrhů ...“

24

CENTRUM PRO SENIORY V TÁBOŘE

Vyhlašovatel / Město Tábor

33

LÁVKA PŘES LABE V HRADCI KRÁLOVÉ / 2014

„O novou podobu lávky, která bude v budoucnu sloužit především pro pěší a cyklisty jako spojnice mezi centrem Hradce Králové a labským nábřežím, chtělo soutěžit na 33 návrhů ...“

26

DOMOV PRO SENIORY LITOMYŠL

Vyhlašovatel / Město Litomyšl

29

LÁVKA PŘES ŘEKU LUBINU V PŘÍBOŘE / 2016

„Na zasedání rady města Příbor byl vybrán vítězný návrh nové lávky přes řeku Lubinu v centru města. Celkem bylo přihlášeno 29 projektů. Nová lávka vyrostne na místě té stávající ...“

16

DŮM S PEČOVATELSKOU SLUŽBOU SEZIMOVO ÚSTÍ

Vyhlašovatel / Město Sezimovo Ústí

1

LÁVKA U ZIMNÍHO STADIONU V BUDĚJOVICÍCH / 2013

„... v tomto případě není smysluplné cenu nového přemostění srovnávat s jinými stavbami ...“

1

DŮM SENIORŮ BECHYNĚ

Vyhlašovatel / Jihočeský kraj

1

LÁVKA U METEORU V BUDĚJOVICÍCH / 2016

„... nová lávka pro cyklisty překlenuje řeku ...“

16

NOVÝ PAVILON GORIL ZOO PRAHA

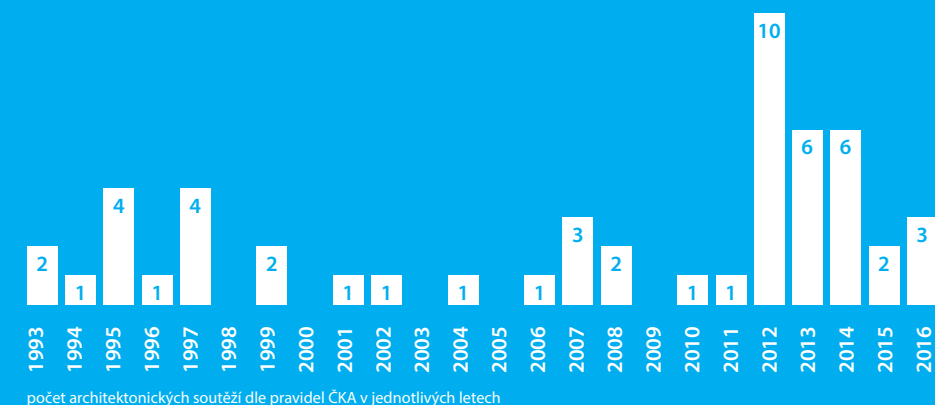
Vyhlašovatel / Zoologická zahrada hl. m. Prahy



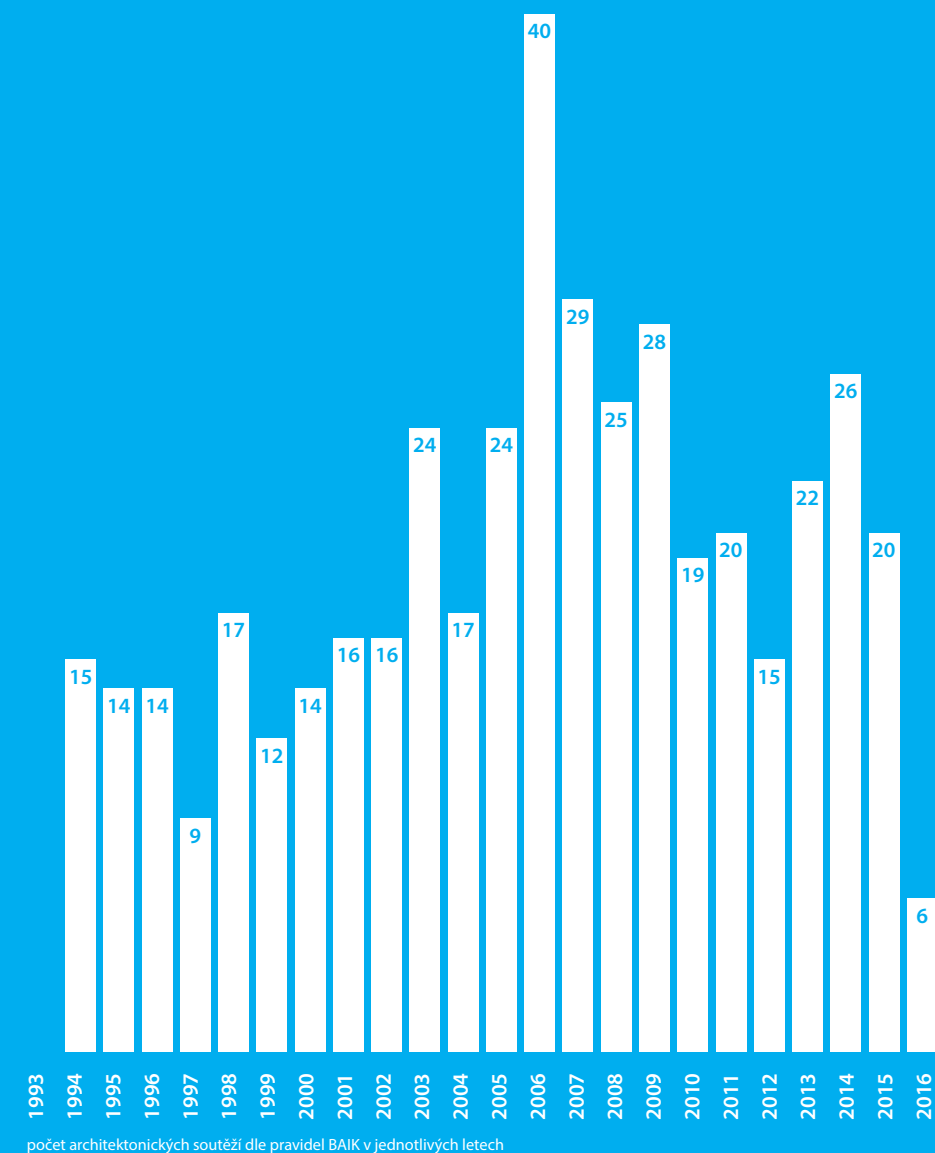
POČET REALIZOVANÝCH SOUTĚŽÍ V ČESKÝCH BUDĚJOVÍCÍCH A LINZI V LETECH 1989/2012

	Gewerbezentrum Paul-Hahn-Straße (1989)
	Design Center und Hotel (1989)
	Revitalisierung Tuchfabrik (1991)
	SZ Ing.-Stern-Straße (1992)
	Erweiterung Landesnervenklinik (1993)
Urbanistická soutěž na územní plán města (1995)	Wohnbebauung Pulvermühlstraße (1993)
Dlouhý most (1996)	Überbauung der A7 (1996)
	Wirtschaftshof LINZ AG (1996)
Dostavba radnice (1997)	SZ Dornach (1996)
	solarCity Pichling (1996/1998)
	SZ Neue Heimat (1997)
DPS Staroměstská (1998)	Landesdienstleistungszentrum (1997-1999)
	LENTOS Kunstmuseum Linz (1998)
	Friedhof Urnenhain (1999)
	Sporthalle Linz (2000)
	Blutzentrale Linz (2000)
	Dr.-Ernst-Koref Wohnanlage (2000)
	OÖ. GKK (2002)
	LINZ AG Zentrale (2002)
	Wohnbebauung Donaupromenade (2002)
	SZ „Franz Hillinger“ (2004)
	Terminal Tower (2005)
	Power Tower (2006)
	Sportpark Lißfeld (2006)
	AEC-Neu (2006)
	Musiktheater (2006)
	Stadtfriedhof St. Martin (2006)
	Sportpark Pichling (2006)
	Wohnen beim Donaupark (2006)
	SZ Pichling (2006)
	Hotel am Domplatz (2006)
	Generalsanierung AK OÖ (2006)
	„grüne Mitte Linz“ (2006)
	Science Park, JKU (2007)
	2. Eishalle Parkbad (2007)
	Südflügel Schlossmuseum (2007)
	Stelzhamerschule (2009)
Komunitní centrum Máj (2010)	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, GWG/GWB (2009)
	Kindergarten solarCity 2 (2010)
	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, GWG II (2011)
	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, GWB II (2011)
	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, LAWOG (2011)
	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, BRW (2012)
Park 4 Dvory (2012)	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, Neue Heimat (2012)
	Wohnbebauung „grüne Mitte Linz“, Familie (2012)

POČET VYP SANÝCH SOUTĚŽÍ V JIHOČESKÉM KRAJI A HORNÍM RAKOUSKU V LETECH 1993/2016



JIHOČESKÝ KRAJ



OBERÖSTERREICH



PŘEHLED VÝZNAMNÝCH INVESTIC V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH V LETECH 1998-2017

stavby z veřejných rozpočtů města, kraje a státu, které významným způsobem ovlivnily architektonickou a urbanistickou podobu města

*	architektonická soutěž / projekt	rok	investice
	Přírodovědecká fakulta JU	2012	294.000.000
	Zemědělská fakulta JU	2012	165.000.000
	Filozofická fakulta JU	2009	158.000.000
	Univerzitní knihovna JU	2009	154.000.000
	Rekonstrukce DPS	2003	120.000.000
*	DPS Staroměstská	2001	123.000.000
*	Komunitní centrum Máj	2014	58.000.000
	Perinatologické centrum Nemocnice ČB	2014	204.000.000
	Dětský pavilon Nemocnice ČB	2010	270.000.000
	Pavilon T / Výstaviště	2010	188.000.000
	Jihočeský vědeckotechnický park	2014	73.000.000
	Rekonstrukce Jihočeského muzea	2013	120.000.000
	Rekonstrukce Krajského úřadu a dostavba Krajského úřadu	2000 2003	280.000.000 108.000.000
*	Rekonstrukce a dostavba radnice	2000	230.000.000
	Rekonstrukce fotbalového stadionu	2006	168.000.000
	Rekonstrukce hokejového stadionu	2002	340.000.000
	Rekonstrukce plaveckého stadionu a letní plovárna	1998 2010	183.000.000 73.000.000
	Lávka u zimního stadionu	2012	17.000.000
	Lávka u fotbalového stadionu	2006	17.000.000
*	Dlouhý most	1998	90.000.000
	Krátký most	1999	17.000.000
	Rekonstrukce Lannova	2008	186.000.000
	Letiště České Budějovice	2017	400.000.000
*	Park 4D	2014	25.000.000

Celkem proinvestováno cca 4.000.000.000 Kč

!!!
4.0 mld
4.000.000.000

0.5 mld
arch. soutěž

Otázkou může být,
jak chceme utratit další

4 miliardy?

Kateřina Vídennv

1978 • architektka, Praha • Mobilní architektonická kancelář (MAK!)

Adam Wlazel

1985 • architekt, Praha • Mobilní architektonická kancelář (MAK!)



délka: 03:18
rok: 2016

Luděk Sýkora

1965 · sociální geograf, Praha · Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, PřF UK · Centrum pro výzkum měst a regionů (CVMR)

Vážené architektky, vážení architekti,

děkuji Vám,

**že kultivujete města,
že nezanedbáváte předměstí,
že nezapomínáte na místa, kam se kapitál nehrne,**

**že jste vizionáři,
že přinášíte překvapení,
že tvoříte nekonečný příběh,**

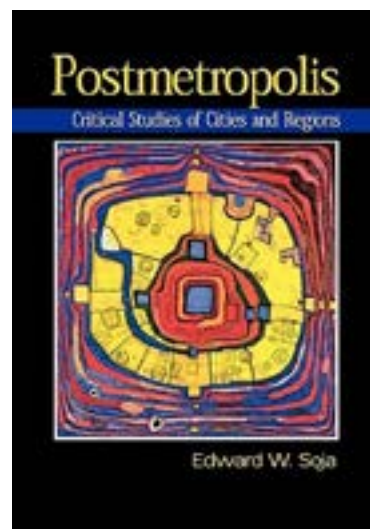
**že myslíte na obyvatele,
že ctíte město různorodé,
že jste tolerantní vůči jinakosti,**

**že kultivujete sociální prostor,
že přinášíte vize rozvíjející každodennost,
že umíte skloubit estetično s funkcionalitou,**

**že nasloucháte,
že kriticky zvažujete mocenské ambice,
že chráníte veřejný zájem před vlastním egem.**

**Nejen za to,
máte můj hluboký obdiv.**

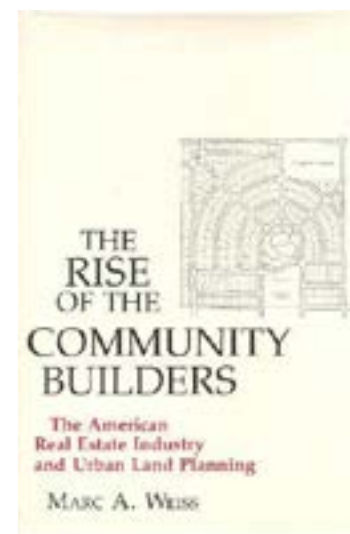
Luděk Sýkora



Edward W. Soja. Postmetropolis: Critical Studies of Cities and Regions, 2000

Knihu „Edward W. Soja (2000) Postmetropolis: Critical Studies of Cities and Regions. Oxford, Blackwell“ používám jako základní literaturu pro studenty geografie, sociologie a architektury/urbanismu. Nabízí asi nejširší pohled na společenské procesy přetvářející fyzické a sociální prostory současných postmoderních metropolí. Za zásadní považuji prostřední část knihy postavenou kolem šesti diskurzů o postmetropoli. První dva diskurzy se zabývají společenskými podmíněnostmi městské restrukturalizace. První z nich zdůrazňuje roli flexibilní produkce v rozvoji současného města, které není postindustriálním světem, ale zásadním organizačním nódem globální ekonomiky. Vlivu globalizace na utváření kosmopolitního charakteru sociálně diverzifikovaného města se věnuje druhá část. Další dva diskurzy přibližují prostorovou reorganizaci, kde charakter dnešní metropole utváří pletivo komplexně městských postsuburbů, jež utvářejí zásadní póly polycentrické metropole. Sociálně fragmentovaná městská krajina nabízí ve své komplexní mozaice multiplicitu sociálně-prostorových konstelací, kde se vedle tradičně segregovaných čtvrtí profilují lokality vyjadřující právo na odlišnost a sebeurčení, stejně jako čtvrtě sociální a etnické superdiverzity. Poslední dva diskurzy se věnují implikacím výše

diskutovaných urbánních trendů v městské politice. Pátá kapitola upozorňuje na uměle živenou ekologii strachu, jež se promítá do privatizace každodenních životů odehrávajících se v komunitách hlídaných od kontaminace tím druhým městem. Ostatně, poslední diskurz o životě v simcities nám otvírá pohled na to, že naše urbánní zkušenost je spíše než stykem s reálným městem utvářená mocí obrazů šířených médii, jež nejen často maskují, co se ve městě odehrává, ale také nám předestírají reality, jež mohou být je dobře naprogramovanou simulací, již máme uvěřit. Jakkoliv je nelehké se Sojovými diskurzy prokousat, není zase tak těžké podlehnout vzrušení z objevování městských realit, které jsme zatím spíše jen tušili.



Marc A. Weiss. The Rise of Community Builders: The American Real Estate Industry and Urban Land Planning, 1987

Knihu „Marc A. Weiss (1987) The Rise of Community Builders: The American Real Estate Industry and Urban Land Planning. New York, Columbia University Press“, jsme vybrali proto, že se zabývá významným, leč zřídka studovaným tématem, a to vztahem mezi velkými developery a územními plánovači. I když jde o studii USA a Kalifornie v první polovině 20. století, má mnoho společného se současnou situací o nás. Šlo totiž o období počátku masivní a neregulované suburbanizace, kde zisk by často hlavním a jediným motorem rozvoje, bez jakéhokoli respektu vůči kvalitě nově utvářeného obytného prostředí. Byli to právě velcí developeri, kteří se aktivně podíleli na vytvoření ve své době inovativních pravidel a standardů nové výstavby suburbánních komunit, jež začaly být vyžadované federální vládou při poskytování hypotečních záruk. Zdá se mi, že v posledních letech je development někdy považován za ty, kdo město ničí, spíše než ty, kdo město spoluutvářejí. Kniha je připomínkou toho, že také development potřebuje pravidla hry pro výstavbu a plánování rozvoje měst. Na druhou stranu kniha mezi řádky upozorňuje na to, že šlo o pravidla hry ve prospěch developmentu a kvality bydlení v komunitách budovaných pro vyšší společenské vrstvy. Pravidla, která také přispěla

k separaci suburbů, v té době kultivovaných pro vyšší vrstvy obyvatel, od městských lokalit segregovaných pod vlivem rasové a etnické segregace.

Drazí architekti... / diskuze #1



Jiří Vítek

1979 • architekt, Brno •
VašiArchitekti • Experimentální
laboratoř Architektury • FA VUT



Janica Šipulová

1986 • architektka, Brno •
consequence forma



Livia Gažová

1992 • architektka a urbanistka,
Piešťany • Punkt • Katedra
sociologie, FSS MU



Lukáš Grasse

1987 • architekt, Praha •
gogolák+grasse • FA ČVUT



David Bartoň • Tomáš Brtník • Kateřina Brtníková • Ondřej Brtník • Vladimír 318 • Radek Brtník • Lenka Brtníková • Ales Brtník • Marek Brtník • Jakub Brtník • Václav Brtník • Ondřej Brtník • Tomáš Brtník •
Marie Dondová • Federico Diaz • Jarek Dondová • Michal Dondová • Petr Dondová • Zdeněk Dondová • Eva Dondová • Michal Dondová • Lenka Dondová • Zdeněk Dondová • Václav Dondová •
Martin Frei • Martin Frei • Jura Gabor • Lucie Gaborová • Adam Gabor • Alexandra Georgescu • Petr Gabor • Ivan Gabor • Lukáš Gabor • Jakub Gabor • Petr Gabor • Michaela Gaborová • Martin Gabor • Petr Gabor •
Petra Hlaváčková • Pavel Hlaváč • Ondřej Hlaváč • Lukáš Hlaváč • Pavel Hlaváč • Jan Hlaváč • Jan Hlaváč • Petr Hlaváč • Jarmila Hlaváč • Jakub Hlaváč • Ida Hlaváčová • Ondřej Hlaváč • Michal Hlaváč • Martin Hlaváč • Petr Hlaváč •
Jan Hlaváč • Jiri Hlaváč • Karolína Hlaváčová • Eva Hlaváč • Vojtěch Hlaváč • Jan Hlaváč • Křisluf Hlaváč • Petr Hlaváč • Barbara Hlaváč • Martin Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Jiri Hlaváč • Daniel Hlaváč • Jiri Hlaváč • Michal Hlaváč •
Ivan Hlaváč • Radislav Hlaváč • Jakub Hlaváč • Roman Hlaváč • Igor Hlaváč • Tomáš Hlaváč • Daniela Hlaváčová • Petr Hlaváč • Robert Hlaváč • Karolína Hlaváčová • Jan Hlaváč • Michal Hlaváč • Petr Hlaváč •
Lenka Hlaváčová • Gustav Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Martina Hlaváčová • Michal Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Radko Hlaváč • Jakub Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Dominik Hlaváč • Michal Hlaváč • Jiri Hlaváč •
Vít Hlaváč • Petr Hlaváč • Martin Hlaváč • Richard Hlaváč • Regina Hlaváčová • Martin Hlaváč • Martina Hlaváčová • Michal Hlaváč • Lea Hlaváčová • Tomáš Hlaváč • Václav Hlaváč • Jan Hlaváč • Karel Hlaváč • Jiri Hlaváč •
Igor Hlaváč • Petra Hlaváč • Pavel Hlaváč • Miroslav Hlaváč • Vít Hlaváč • Tereza Hlaváčová • David Hlaváč • Pavla Hlaváčová • Jakub Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Jana Hlaváčová •
Hermína Hlaváčová • Zuzana Hlaváčová • Michaela Hlaváčová • Kamil Hlaváč • Pavel Hlaváč • Petr Hlaváč • Tereza Hlaváčová • Jakub Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Daniel Hlaváč • Václav Hlaváč •
Ondřej Hlaváč • Jiri Hlaváč • Robert Hlaváč • Martin Hlaváč • Ondřej Hlaváč • Michal Hlaváč • Tomáš Hlaváč • Petr Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Pavel Hlaváč • Emil Hlaváč • Klára Hlaváčová • Pavel Hlaváč • Martin Hlaváč •
Vít Hlaváč • Jiri Hlaváč • Ivan Hlaváč • Tomáš Hlaváč • Martin Hlaváč • Ivan Hlaváč • Ondřej Hlaváč • Štěpán Hlaváč • Jiri Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Michaela Hlaváčová • Jiri Hlaváč •
Martin Hlaváč • Jiri Hlaváč • Ivan Hlaváč • Tomáš Hlaváč • Martin Hlaváč • Ivan Hlaváč • Ondřej Hlaváč • Štěpán Hlaváč • Jiri Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Michaela Hlaváčová • Jiri Hlaváč •
Lucie Hlaváčová • Jiri Hlaváč • Tereza Hlaváčová • Martin Hlaváč • Jiri Hlaváč • Radek Hlaváč • Michal Hlaváč • Sárka Hlaváčová • Jiri Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Michaela Hlaváčová • Jiri Hlaváč •
Jarek Hlaváč • Ondřej Hlaváč • Oldřich Hlaváč • Miroslav Hlaváč • Jiri Hlaváč • Vít Hlaváč • Barbara Hlaváč • Martin Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Jiri Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Michaela Hlaváčová • Jiri Hlaváč •
Alex Hlaváč • Václav Hlaváč • Radislav Hlaváč • Jan Hlaváč • Ondřej Hlaváč • Jiri Hlaváč • Prokop Hlaváč • Tereza Hlaváčová • Benjamin Hlaváč • Barbara Hlaváčová • Jiri Hlaváč • Lenka Hlaváčová • Michaela Hlaváčová • Jiri Hlaváč •
Jiri Hlaváč • David Hlaváč • Dagmar Hlaváčová • Kateřina Hlaváčová • Jiri Hlaváč • Mirek Hlaváč • Petr Hlaváč • Jan Hlaváč • Václav Hlaváč • Michaela Hlaváčová • Zdeněk Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Zdeněk Hlaváč •
Jan Hlaváč • Michaela Hlaváčová • Zdeněk Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Zdeněk Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Zdeněk Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Zdeněk Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Zdeněk Hlaváč • Ladislav Hlaváč • Zdeněk Hlaváč •





Drazí architekti... / diskuze #2



Szymon Rozwałka

1970 • architekt, Brno • RO_AR
architects



Mária Topolčanská

1973 • architektka, kritička a
teoretička, Praha • Fake Cities
True Stories • ARCHIP



Slavomíra Ferenčuhová

1980 • urbánní socioložka, Brno •
Katedra sociologie, FSS MU •
Sociologický ústav, AV ČR







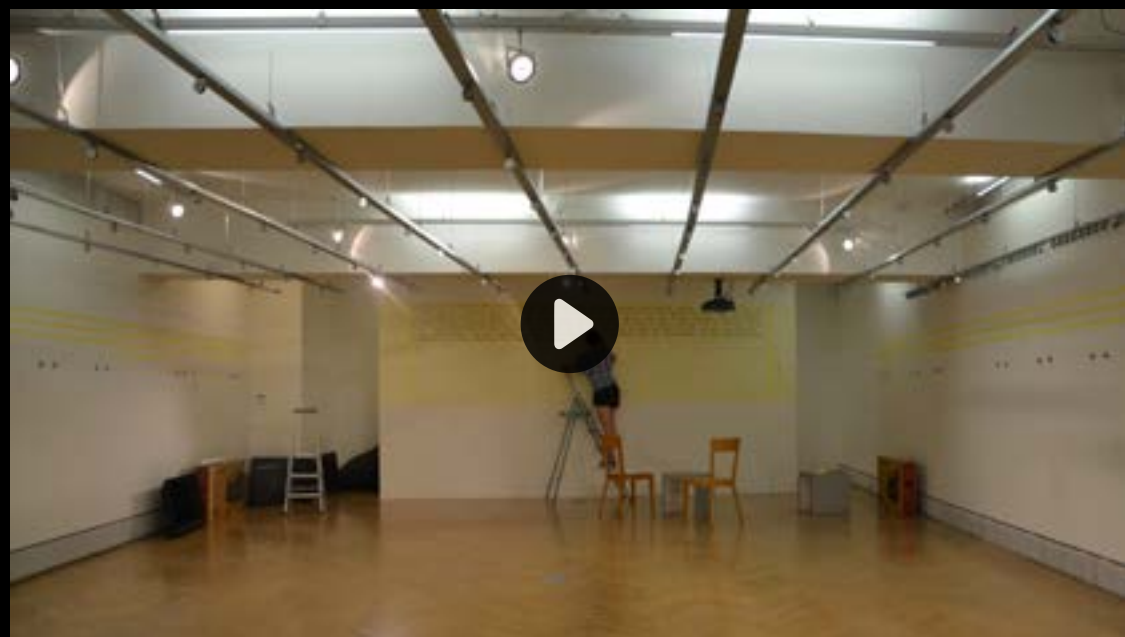
Poděkování

Projekt „Drazí architekti...“ by nebylo možné uskutečnit bez nezištné pomoci několika lidí, kterým bych zde chtěla poděkovat. Hlavními strážnými anděli byli Brigitte Felderer, rakouská kurátorka a kulturoložka, a Gabriel Kurtis, architekt a ředitel Galerie Architektury Brno. Byli ochotní mi s čímkoli pomoci a vždy mě podpořili. Díky tomu, že mi věřili, jsem začala věřit sama v sebe.

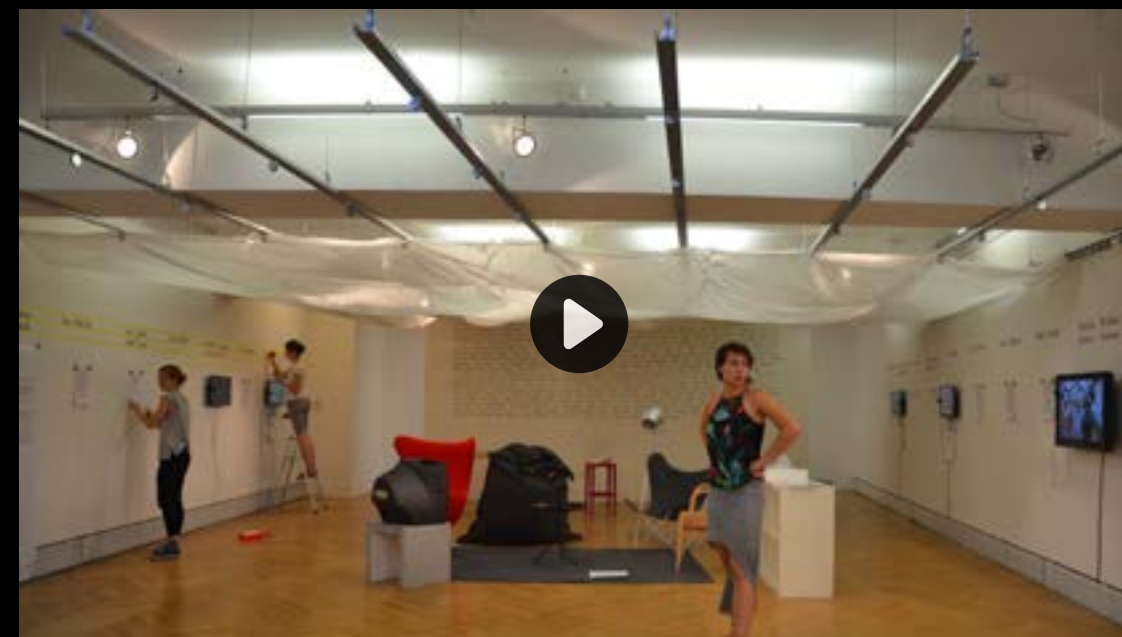
Během příprav jsem se vždy mohla spolehnout na pomoc od svých kolegů a přátel, především pak Michaely Novákové, Jana Kristka, Terezy Kvapilové, Lucie Nippertové a Moniky Bočkové.

Mé díky také patří všem, které má výzva zaujala a zapojili se, ať už se svým příspěvkem, účastí na diskusi nebo jen zpětnou vazbou. Upevnili mé přesvědčení, že projekt „Drazí architekti...“ má smysl a odezvu.

Making-of



délka: 00:36
rok: 2017



délka: 00:34
rok: 2017



Pořadatel výstavy



Hlavní partner



Partner

nest

Zřizovatel galerie



Nadace české architektury

Drazí architekti...

Karolína Plášková (ed.)

autoři fotografií: Martin Vlček,
Michaela Nováková

Vydalo nakladatelství Galerie Architektury Brno, 2018

ISBN 978-80-907120-0-3

Projekt „Drazí architekti...“ chce podnítit diskusi na téma role architekta v současné společnosti – jak je vnímaná samotnými architekty, tak i jinými profesemi, které se zabývají společenskými či environmentálními tématy (geografové, sociologové, antropologové, filozofové, ekonomové, politologové, kunsthistorici, umělci, politici atd.).

Úlohou architektů a urbanistů je artikulovat požadavky společnosti a podrobovat je kritickému pohledu. Mají nástroje, jak ovlivnit vývoj a fungování osídlení a krajiny. S rostoucí komplexností navrhování vystavěného prostředí se však architekti a architektky často omezili na pouhé naplňování normativních, formálních či ekonomických nároků a rezignovali na jejich zpochybňování či vyjadřování se ke společenským otázkám souvisejícím s plánováním měst. Spousta architektů a architektek zapomněla na etiku architektonické praxe a společenskou zodpovědnost.

Pro projekt byly osloveny desítky odborníků, z nichž 33 jednotlivců či kolektivů přispělo do první fáze projektu:

Tomáš Ctibor · Marie Davidová · Petr Dub · Ivan Gogolák & Lukáš Grasse · Pavel Holubec · Jan Hora · Martin Jančok & Michal Janák · Karolína Jirkalová · Jiří Knesl & Jakub Kynčl · Michal Kohout · Ivan Koleček · Daniela Krajčová · Karolína Kripnerová & Jakub Mikuláščík · Lenka Kužvartová · Radko Květ · Petr Lešek · Karel Maier · Lukáš Makovský · Petra Marko & Igor Marko · Miroslav Masák · Pavla Melková · Dan Merta · Markéta Mráčková & Barbora Šimonová · Jakub Filip Novák & Daniela Nováková Baráčková · Viktor Odrčilík & Alexandra Georgescu & Tomáš Kozelský · Martin Rusina & Martin Frei · Luděk Sýkora · Janica Šipulová & Martin Sládek · Kateřina Vídenová & Adam Wlazel · Jiří Vítek · Miroslav Vodák & Tomáš Zdvihal · Karolína Vránková